

UTSIKT ÖVER VATTUGATAN OCH KV. VAGNMAKAREN

Oljemålning av Walter Holmström 1960

KUMLA

UTGIVARE
NILS HELANDER

1960

31:a årgången

JULBLAD

Önska en god jul

med vackra blommor!

Vi ha Azaléor, Begonier, Cyclamen
Julstjärnor, Hyacinter, Tulpaner, Kon-
valj, Snittblommor, Blomsterkorgar
Grupper

BRUNOBORGS

Handelsträdgård

ÅBYTORP, KUMLA

Tel. 730 85

Beställningar
mottagas
tacksamt

Gör
julaffärerna i

Strömzéns
GARN- & TRIKÅAFFÄR

Tel. 701 96

ERIC ERICSSON

Självköp Telefon 703 98, 704 99

STENEVÄGEN 43

För JULINKÖPEN

rekommenderas

Anna Bergs

TAPISSERI- & KORTVARUAFFÄR

Telefon 702 06

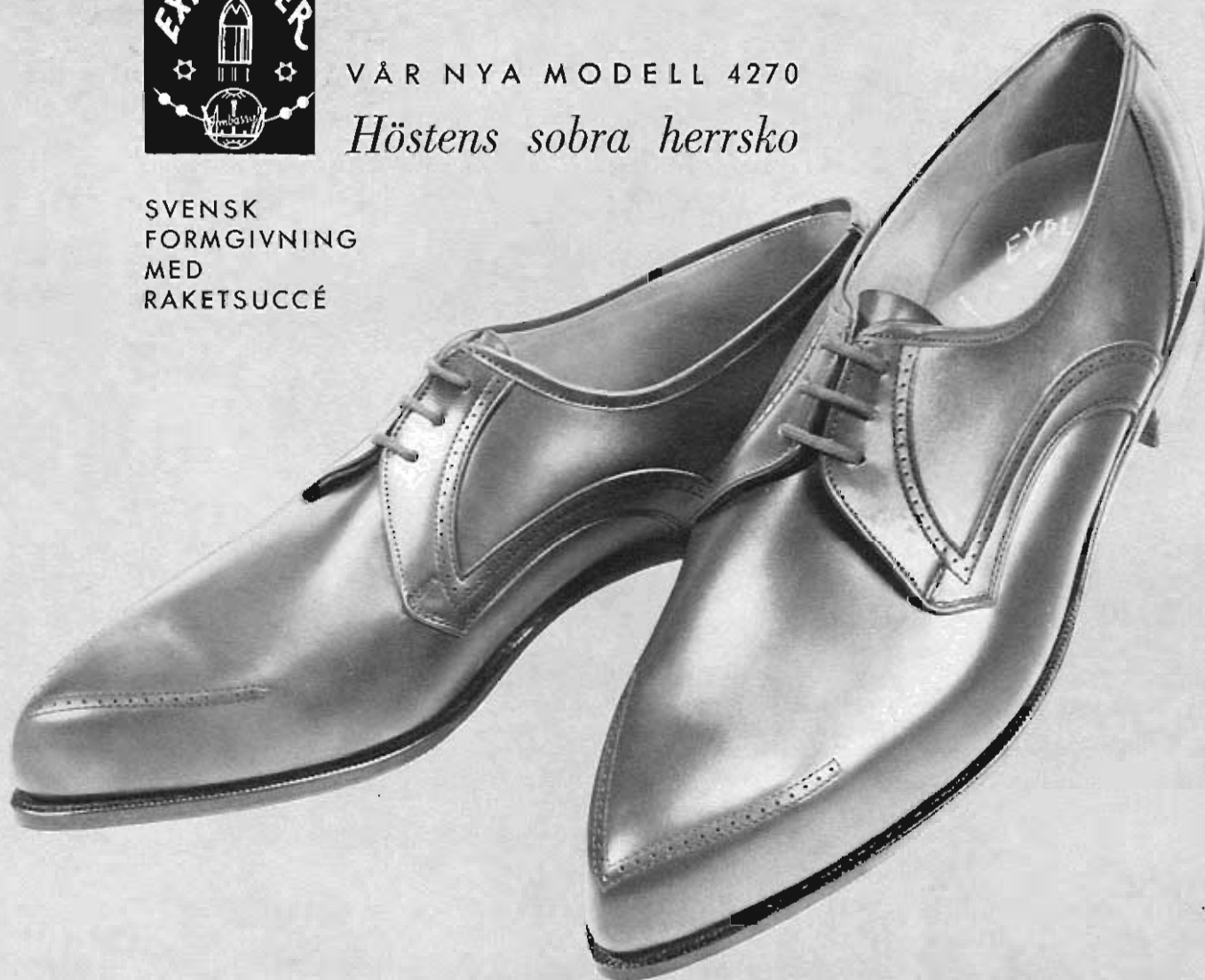
Vid bemärkelsedagar använd Eder av
**Kumla Köpmannaförenings
PRESENTKORT**

VÅR NYA MODELL 4270

Höstens sobra herrsko

SVENSK
FORMGIVNING
MED
RAKETSUCCÉ

AB. LASSE BURÉN · KUMLA

Bostadsbrist i Betlehem

Julbetraktelse för Kumla Julblad av redaktör Härold Norburg

Herdegossen och judakungen David hade många ättlingar. De lyfte huvudet högt. Deras blod var mer än blått. Det var kungligt. De var rådsherrar och fiskare. De bodde i huvudstaden Jerusalem och landsorten Nasaret. Somliga hade egendom, förrättning och sparkonto. Andra hade bara en trasig mantel och ett par utslitna sandaler. En del färdades värdigt. Andra sadade sig fram hur som helst. En del åt gott på värdsbusen och sov skönt på mjuka bolster. Andra hade några brödstycken i mantelsäcken och sov under en buske. Men alla var kung Davids avkomma och alla skulle på kejsarens befallning till Davids stad Betlehem.

Resanderumsvärden i Betlehem hade mer än säsong. Präktiga kunder som inte knusslade, och tacksamma gäster, som var nöjda nästan med ståplats. Belåtet hängde han ut den gamla skylten utanför porten: *Fullbelagt*. Senkomna gäster fick gå brandvakt, och till de senkomna hörde Josef och Maria. För Maria var stunden kommen, att hon skulle föda sitt förstfödda barn. Därför förbarmade man sig över henne, och hon fick åtminstone tak över huvudet. — I ett stall. Det var ju knappast någon värdig förlossningssal, men Maria borde vara tacksam, tyckte nog hennes systrar i värdsbusens bäddar. Hon borde förresten varit förutseende och beställt rum. Som de. Att någon skulle överlåta sin plats åt en havande kvinna, var ju otänkbart. Så långt räckte varken släktskapet eller barmhärtigheten.

Ett snörflande skrik förkunnade, att ett barn kommit till världen. Ett barn likt alla andra. Det föddes inte under de bästa förhållanden men inte under de sämsta heller. Somliga har fötts i rännen. Andra i en snödriva. Somliga har fötts utan en mors kärlek eller en fars händer. Barnet i Betlehem hade detta det viktigaste. Varsamma modershänder lade den nyfödde i krubban. Änglar meddelade födelsen, ty han som föddes på jorden, var på en gång lik alla andra och olik alla andra. Han var Guds Son och världens Frälsare. Han var på en gång Gud och människa.

Medan det skrevs evighetshistoria under stallets spindelnätsklädda tak, sov Davids söner i trygg självmedvetenhet innanför härbärgets port. Man betalade sin nota och gick utan att veta, att man för en natt bott granne med Skaparens Son, som en gång satt solen på plats och snurrat ut jorden bland andra universums farande planeter. Hårdsövda jordens söner störs inte av ånglasånger och frälsningsuppenbarelser. De flesta ser

inte härligheten bakom stallets valv och krubbans strå. De nöjer sig med en bra bädd och ett gott mål på förgängelsens värdsbus.

När solen gick upp för en ny dag, gick några herdar över ängen med ett stilla leende under skägget. En nybliven moder satt med världsfrämmande blick vid krubban och upplevde natten på nytt. I krubban vilade barnet Jesus. Maria vårdade sin son. Herdarna vaktade sina hjordar. Värdsbusvärden räknade sin kassa och Roms tjänare skrev David-sönernas namn i de kejserliga journalerna. Livets rytm var normal, och ändå var det något nytt. Jesus var kommen. Världens Frälsare var född. Och nu skulle människorna ta ställning till honom.

— — —

Härbärgets i Betlehem har ramlat ihop, och Krubban är borta. Nu går vi att än en gång fira jul och minna oss barnets födelse. Ljus skall tändas, bord dukas. Det skall sjungas och spelas, men skall det manne finnas rum för Jesus? Han som inte fick plats i härbärgets, får inte vara med ens på sin egen födelsedagsfest. Ty det som skedde i Betlehem upprepas ständigt. I större och mindre sammanhang. Offentligt och enskilt. Några hör julens glada budskap. Grips av verkligheten i att Jesus kommit för att frälsa och upplever julens glädje. Andra har redan hela sitt liv inrutat och fullproppat. Det finns ingen plats, och att bereda rum för Jesus i sitt liv orkar man inte. Man tror sig vara ursäktad med att det redan är upptaget och beklagar honom som kommer så sent. Men Guds stora frälsningsverk går vidare. Från krubban och stallet, korset och den tomma graven går budskapet ut över hela världen: *Frälsaren är född.*

OM KUMLA KYRKAS INVIGNING

AV HENNING JULIN, STOCKHOLM

Sedan efter professorn och hovintendenten *Per Axel Nyströms* ritningar arbetet med kyrkobyggnaden pågått i sex år, skedde invigningen den 6 september 1835 av biskopen i Strängnäs stift *Pehr Thyseius*, assisterad av sex prostar och kyrkoherdar. Dagens högtidlighet hade redan kl. 6 om morgonen tillkännagivits medelst kanonsalut. Enligt uppgift av hemmansägaren och sockenkrönikören *Sven Svensson* i Ekeby ägde sedan själva invigningen rum mellan kl. 8 och 9, och till densamma hade församlats icke blott den folkrika församlingens invånare utan även talrika såväl närmare som fjärrare boende främmande.

Då orgel ännu saknades, svarade 19 man ur K. Nerikes regementes musikkår för högtidens musikaliska del.

Inledningspsalmen var nr 268: *"Hela världen fröjdes Herran, tidigt och av hjärtans grund."*

Biskopens invigningstal var grundat på patriarken *Jakobs* ord i första Moseboks 28 kapitel och 17 vers: *"Detta måste vara ett heligt rum, och här är himmelens port."*

Efter biskopens tal uppstämde "under harmonimusik och kanonskott" tacksägelsepsalmen nr 272: *"Nu tackar Gud allt folk, med hjärtans fröjd och gamman."*

På själva invigningsakten följde högmässogudstjänst, varvid predikan över dagens text hölls av församlingens kyrkoherde, professor *Carl Eric Kjellin*, som därefter uppläste en kort berättelse om anledningen till kyrkans byggnad, det historiska man hade sig bekant rörande den gamla kyrkans ålder m. m., dess rivning, grundläggningen av den nya under ledning av hrr *Pohl* och *Lundmark*, av vilka båda, utmärkt skickliga, kyrkan till en betydlig del blev av den förre uppförd, men då döden bortryckte honom 1832 blev det den senare förbehållet att foga slutstenen och fullborda byggnaden.

Den kollekt, som efter slutad gudstjänst insamlades, var med vederbörligt tillstånd anslagen till bildande av en orgelkassa, och uppgick till 80 riksdaler, 35 skillingar och 7 runstycken banko. Som grundplåt för ifrågasvarande kassa voro redan förut inom socknen frivilliga bidrag tecknade till ett belopp av 434 rdr och 28 sk. banko, att utgå den 1 maj 1836, och ägde man anledning

PEHR THYSEIUS

1769—1838

Biskop i Strängnäs stift.

Sv. Porträttarkivet. Oljemålning av ej namngiven konstnär, i konsistoriets sessionsrum.

till den förmodan, att kyrkan genom sina för den goda saken nitiska sockenboars försorg så snart tid och omständigheter medgävo, komme att som en fulländad prydnad erhålla en orgel, som motsvarar den majestätiska tempelbyggnadens smakfulla och vördnadsbjudande arkitektur.

Gudstjänsten avslöts med sjunde versen av psalmen 320: *"Nu Fader åt Din vård vi detta tempel lämne. Oss blive denna dag ett heligt fröjdesämne: O! Herre, låt Ditt folk med renade begär, Ditt stora namn till pris Dig alltid möta här!"*

Församlingens pastor hade till middag inviterat en talrik samling av dem, som bevistat högtidligheten, varvid under salut de kungliga skållarna jämte andra proponerades och druckos.

Av räkenskaperna framgår, att musikkåren trakterades vid Blacksta gästgivaregård.

Det, som i det föregående sagts, bildar, kan man säga, endast en nödtorftig ram kring det väsentligaste, biskopens tal, som hos församlingen väckte den aktning och vördnad, som en värdig tolk av det uppenbara ordet kan inge. På församlingens begäran blev också talet befordrat till trycket genom Lindhs Tryckeri, Örebro, 1836. Var och en, som läst detta tal, och i synnerhet de, som därtill äga kännedom om de förnämliga egenskaper, som präglade biskopens person, kan ej annat än önska, att nu, 125 år efteråt, talet kunnat här återges i sin helhet. Då emellertid julbladets utrymme ej medger att så sker, har jag erhållit redaktörens medgivande, att avsluta denna artikel med de förmaningsord, med vilka biskopen ändade sitt invigningstal.

Slutlig förmaning till Församlingen.

Så är nu, Wälsignade Christne! detta sköna och herrliga Herrans hus med bön, tacksägelse och lofsång högtidligen invigt till helig Gudstjänst. Vare det allt framgent tryggadt under de borgerliga lagarnas och vår Christeliga Öfwerhets hägn! Christeliga wänner! Hållen I denna Kyrka helig såsom en Herrans boning! Bereden Eder därför inom Edra egna hus, genom Guds ords läsande, betraktande och andäktig bön, att här värdigt inträda! Samlens hit att med endräktig anda bedja Gud om

RADIO **TV**
och

Ring! Vi hämtar!

Fullständig service under ansvar

GRUNDIG och PHILIPS m. fl. märken av högsta kvalité garanterar bästa välljud och bild - Bil- och reseradio - Bandspelare m. m.

KUMLA RADIO & TV

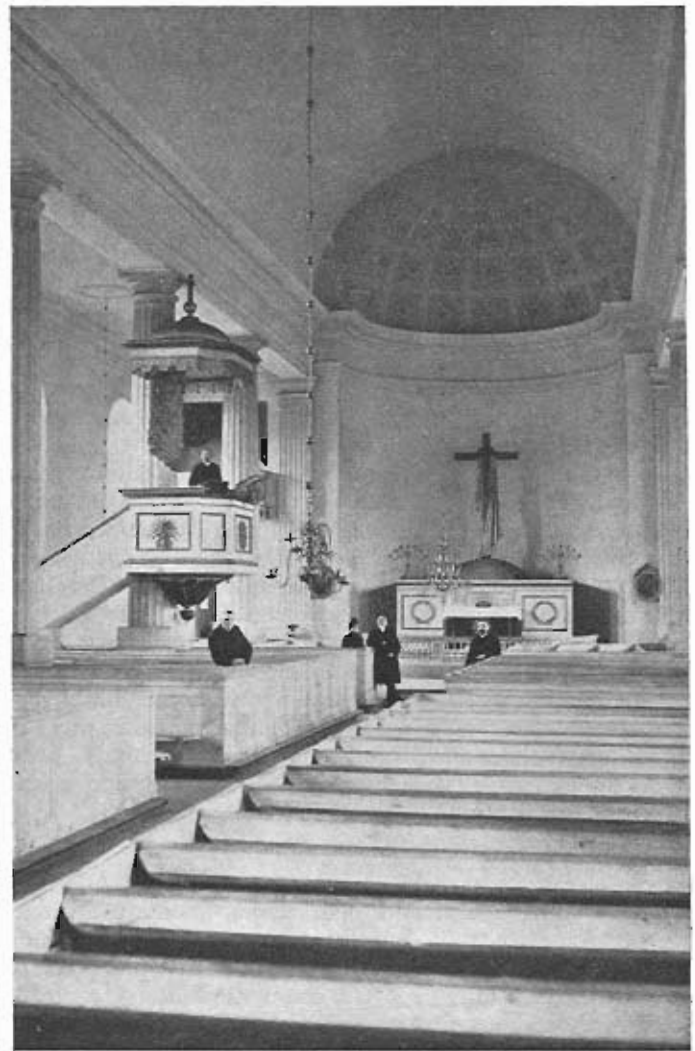
KÖPMANGATAN 1 - TEL. 705 91

andelig och lekamlig wälsignelse, frambärande trogna förböner för medmenniskor och medchristna, för Landsfadern, Kungahuset och alla dem, som äro förordnade af Gud, att widmagthålla ordning och frid! Kommen hit att med helig fröjd tacka och lofwa Gud för alla Hans wälgärningar, anamande det helsosamma Guds ord till förbättring och tröst! Helger här inför allwetande Gud kärlekens trofasta förbund och Edra inför Gud gifna löften! Hållen dem heliga intill döden! Helgen här Herranom de späda barnen i Dopets reningsbad, djupt intryckande i Edra hjärtan föräldrapligten, att dem uti tukt och Herrans förmaning uppföda! Kommen hit, I mödrar! dem Herren bewarat och wälsignat, att frambära det glada tackoffret för Eder och Edra barn! Goda, älskeliga barn! Nalkens i tidens fullbordan, år från år, till detta Altare, att förnya Dopets löften, gifwande Gudi hwad Gudi tillhör, Edra hjärtan!

Pröfwen I, till mogen ålder komne, dyrt återlöste Christne, pröfwen Eder sjelfwe och framträden åter till Försoningsaltaret, att uti bättring och tro förnya Hans åminnelse, som utgifwit sig för oss i döden, och alla våra synder försonat. Återvänden sedan med friden i Edra hjärtan, att helga Gudi ny hörsamhet och kärlek! Med tårfyllda ögon och bedröfwade sinnen skolen I också mer än en gång uppgå till denna helgedom, att deromkring i jordens förwar nedläggga något älskadt stoft. Betänken att I ock dö måsten, men döden, öfwerwunnen genom Jesu död, förer genom himmelens öppna port Hans trogna wänner till ett ewigt lif uti Faderns saliga boningar. I denna förhoppning och fasta tro skolen I återvända hugsvalade.

Ja hwar och en, som tror på Herren Jesum Christum och fullbordar trones lopp och kämpar sin goda kamp i helgelse, han skall icke dö, utan lefwa och skåda Herren ansikte mot ansikte uti Guds himmelska oförgångliga tempel. A m e n."

✱

Kumla kyrkas interiör i början av 1890-talet, då den ännu var sådan arkitekten, professor Nyström, ville ha den och sådan den varit sedan invigningen 1835.

Den välgörande prägel av rymd och ljus, som bilden har, försvann i icke ringa grad, när "dunkla" innanfönster sattes in för cirka 30 år sedan. Korset på altaret dominerar ej längre i koret, sedan detta dekorerades och det harmonierande lugnet över hela interiören har i någon mån också störts, sedan de slutna bänkarna ersattes med öppna. En och annan åldring torde liksom jag betrakta den nära 70-åriga bilden med saknad.

H. J. f. 1881

Med ovanstående är den år 1946 påbörjade serien av artiklar om Kumla nuvarande kyrkas uppförande avslutad. Redaktionen tackar sin värderade medarbetare för hans forskargärning och för hans sakliga författarskap.

Församlingen står också i tacksamhetsskuld till författaren för hans bidrag 1945 till *den gamla kyrkans historia* och 1948 för *Baranoffs ryttare*.
RED.

I den gamla kyrkan satte denna tavla på altarcyden; i den nuvarande sitter den på väggen invid utgången. Den minner om *Baranoffs ryttare*, ett finskt regemente, som på vägen till slaget vid Lund gick till nattvarden i Kumla kyrka den 29 oktober 1676. Se vidare artikeln *Baranoffs ryttare*, Kumla Julblad 1948.

Den bästa julklappen — EN SPARBOK I

Svenska Handelsbanken

VESTAPRÄSTERNA

deras tjänst och boställe

AV JONAS L:SON SAMZELIUS, UPPSALA

1.

Rubriken härovan måste förvåna det stora flertalet av nutida Kumlabor. Bara ett litet fåtal vet numera att det till för 40 år sedan fanns en prästgård i Vesta och Vesta-prästernas ursprungliga funktion känner nog ingen i Kumla till, möjligen gör en och annan i Hallsberg det.

När minnestavlorna över kyrkoherdarna i Kumla invigdes den 20 mars hade jag anledning framhålla betydelsen av den personalunion i fråga om prästerskapet som rått från tiden före 1391 och fram till 1865 mellan Hallsbergs och Kumla församlingar. (Se Kumla kyrkblad för år 1960). I våras gällde det kyrkoherdarna, men när frågan gäller Hallsbergs församling bör det betonas att kapellanerna i Kumla-Hallsbergs pastorat eller komministerarne, som de så småningom kallades, sedan mycket länge och troligen så länge kaplanstjänsten funnits hade en så omfattande tjänstgöring i Hallsberg att de i viss mån kunna betraktas som ställföreträdande kyrkoherdar för Hallsbergs församling.

*

Förhållandet framträder också i den anonymt utgivna men förmodligen av framlidne magister J. Marschell författade "Beskrivning över Strängnäs stifts pastorater", som utkom i Strängnäs 1823 och som jämte sina efterföljare genom aktuell beskrivning av tjänsterna ville biträda de sökande. Slå vi upp Kumla kontrakt finna vi, att det innefattade 7 moderförsamlingar och 1 annexförsamling med en folkmängd av 15.773 personer. Prostentunnorna voro 7. Pastoraten voro Askersunds stad, Askersunds landsförsamling, Hammar, Hardemo, Kumla och Hallsberg, Lerbäck, Snavlunda. Om *Kumla och Hallsbergs pastorat* finnas följande uppgifter: 1:sta klassen; Regalt. Oförmedlade 157 $\frac{3}{4}$, förmedlade 151 $\frac{7}{8}$ mantal.

Kumla. Oförmedlade 118 $\frac{3}{4}$, förmedlade 114 $\frac{3}{8}$ mantal. Folknummern 2725. Kyrkoherdeboställe i Kumla by, vid kyrkan, 2 mantal krono; årligt utsäde 30 t:r; äng till omkr. 60 lass; otillräcklig skog; intet torp; inventarier 8 t:r råg, 6 t:r korn som således höra gården, ej prästen till. Stomhemmanen: Hallsbergsgården i Hallsbergs socken, $\frac{3}{4}$ mil från prästgården, 1 mantal krono, årligt utsäde 8 $\frac{1}{4}$ t:r; äng till omkr. 40 lass; klen skog; Wena-torp $\frac{1}{4}$ mantal krono; årligt utsäde 5 $\frac{1}{2}$ t:r; äng till omkr. 50 lass; ingen skog; hjälplig lövtäckt. . . Avståndet från Örebro 1 $\frac{3}{4}$, från Strängnäs 13 $\frac{1}{2}$ mil. *Hallsberg*. Oförmedlade 39, förmedlade 37 $\frac{1}{2}$ mantal. Folknummern 1269. *Komministerboställe* i Vesta by av Kumla socken, $\frac{1}{4}$ mil från Hallsbergs kyrka, $\frac{1}{2}$ mantal krono; årligt utsäde 9 t:r; äng till omkr. 10 lass; ej fullt tillräcklig skog.

Den siste "Vesta-komministern" E. A. Pettersson

Komministers lön av pastor 12, av församlingarna 44 t:r. Avståndet från Örebro 2 $\frac{1}{4}$, från Strängnäs 13 $\frac{1}{4}$ mil. Adress Örebro.

År 1851 utkom en ny matrikel, redigerad av C. Th. Söderberg. Vi kunna här bl. a. iakttaga att Kumla anges utgöra 1,019 och Hallsberg 0,995 kvadratmil land och vatten, att folknummern för Kumla nu är 3,339 och för Hallsberg 1712, att vid en 1847 företagen gradering av stiftets prästerliga beställningar kommo kyrkoherdetjänsterna i Örebro och Kumla högst i stiftet med respektive jämförelsetal 61 och 58, att komministertjänsterna i Hallsberg, Hammar och Örebro kommo högst i sin grupp med jämförelsetal 12. Kyrkoherdebostället är taxerat till 8.550, dess åkerareal uppges till 62 t:d. Beträffande *Hallsberg* förekomma följande uppgifter: Kons (istoriellt). 1 kl. (12). Från Örebro 2 $\frac{1}{4}$ mil. Komm. bost. i *Vesta by*, Kumla socken, $\frac{1}{4}$ m. fr. Hallsbergs kyrka, $\frac{1}{2}$ mtl krono (tax. 3210): 19 t:d åker, sandmylla m. klappersten; årl. utsäde 4 t:r h. 2 v. säd; 9 t:d äng (Egentl. blott 18 kpd, men upptagen till 9 t:d genom igenläggning utav en del av åkern och betesmarken) till 36 lass hårdv. hö; 24 t:d betesmark beväxt med lövskog; 48 t:d skog, knapp till husbehof. — 1 torp hemfaller till bostället 1857. — Av förs. 44 t:r råg; 2 $\frac{1}{2}$ lispund järn. — Av pastor 12 t:r.

År 1872 utgavs en ny upplaga av kyrkoherde Söderbergs Beskrivning över de prästerliga beställningarna i Strängnäs stift. De mest anmärkningsvärda förändringarna äro att Hallsberg ej längre är annex till Kumla och att järnvägarna kommit till bygden, något som kanske har ett visst samband med vartannat. Om Hallsberg skall här blott nämnas att det är regalt pastorat av 3:e klassen, att folknummern nu är 2296 och att pastoratet anges ligga invid stationen av samma namn med adr. Hallsberg. I en i boken tryckt gradering har kontraktet nu fått namn efter dess enda stad, Askersund. Inkomsten anges för pastor i Hallsberg till 3 180 kr och i Kumla till 5 700 kr. Komministern i Kumla är upptagen till 2 000 kr. Efter beställningarnas godhet kommer Örebro fortfarande först i stiftet om också försett med ett frågetecken och inkomsten upptagen till 9 000 kr. Kumla har

Julen stundar och "Frank-Olof" vill denna helg, som till de tidigare, bemöta kunderna med en god sortering. Julhandla därför hos

TELEFONER:

Kontor, ankn. bostad 713 80

Affären, ankn. Charkuteriaff. 700 80

Frank-Olof Jansson, Kumla
SPECERI-, CHARKUTERI- & MJOLKAFFAR

åkt ner till 8:e plats med 5 700 kr och även kommit efter St. Mellösa m. 5 870 men före Viby m. 5 680 kr, Hallsberg har 74:e plats med 3 180 kr och Hardemo 29:e plats med 4 470 kr.

För Kumla nämnas följande nya uppgifter: folknummern 4 814, avst. fr. Kumla stn $\frac{1}{8}$ mil. Adr. Kumla. Kyrkoherdebostället: tax. 35 000, 135:22,1 tunnl. åker och odlad äng, 61:21,1 avrösningsjord med svagt bete och knapp skog. Invent. 8 t:r råg, 6 tunnor korn. Komministerbostället i Vesta by: tax. 10 000, 28 tunnl. inägor, 24 med lövskog beväxt betesmark, 48 skog knapp till husbehov. 7 rum och kök i 2 vån. varav den övre överloppsbyggnad och sålunda bekostad av boställsinnehavaren.

*

Vestaprästerna voro alltså kapellaner l. komministrar i Kumla och Hallsbergs församling men med en särskilt omfattande verksamhet i Hallsberg. Direktör Nils Samzelius som sedan 10 år tillbaka är sysselsatt med att utarbeta en historisk krönika om Hallsbergs socken och köping har styrkt mig i min uppfattning och meddelar att Hallsbergs själavård överhuvud taget ryktades av Vestaprästerna. Vägen Vesta—Hallsberg var alltså livligt trafikerad.

De 50 åren från 1823 till 1872 ha medfört stora förändringar. Postkontor och järnväg ha kommit. Lantbruket har förändrats. Ängen är under uppodlande och den urgamla ängskulturen i försvinnande. Lövtäckten lever dock kvar i Hallsbergsskogarna. Folkmängden ökar starkt. Stationerna i Hallsberg och Kumla företeckna den nya tiden.

*

Genom kyrkolagen 1686 blev även kapellanernas ställning slutgiltigt avgjord. Alltsedan 1500-talet hade kapellaner börjat anställas i de stora församlingarna som biträden åt kyrkoherden. Genom lagen fingo de en ställning som ordinarie tjänstemän. Vid tillsättningen krävdes samtycke av domkapitlet, kyrkoherden och församlingen. För övrigt kunde kapellanen liksom kyrkoherden erhålla en präst till ämbetsbiträde, något som några gånger inträffade i Kumla och Hallsberg. Det blev alltså skillnad mellan komministrar och hjälppräst.

Prästskapets avlöning fastställdes genom en kungl. förordning 1681, grundval för prästlönen fram till de stora förändringarna på 1860-talet, kapellanernas löner blevo nu slutgiltigt reglerade. Lönen skulle erläggas av den kyrkoherde, med vilken de arbetade. Boställsfrågan för dem ordnades genom Kungl. brev 1688. De kaplaner som då icke ägde boställen skulle erhålla dylika av de hemman, som tillfallit kronan genom reduktionen. År 1689 föreskrevs att undantag från denna regel kunde medgivas. I huvudsak bestod prästernas inkomst i tertialtionde l. strätionde. Härtill kom också kvicktionden och andra prestationer t. ex. likstol. Boställena voro ej alltid från början statliga men överheten började konsekvent vilja beteckna dem som kronohemman.

Var kapellanerna bodde före denna tid är ej så väl utrett. Den förste Tiselius var komminister i sin hemsocken Kumla-Hallsberg 1678—91 och bodde på sin fädernegård, Tisarboda. Det har framhållits att kapella-

nerna bl. a. bodde på annexförsamlingarnas stommar, vilka alltjämt bibehöllos såsom just i Hallsberg. Stommarna vid annexen hade vid Gustav Vasas reduktioner bibehållits för att kyrkoherdarna vid ritterna från moderkyrkans prästgård till annexet (ridkyrkan) skulle kunna taga in på dem.

När länsstyrelsen i Örebro uppgjorde projekt till kapellanernas boställen, "där hemman och lägenheter som ligga bekvämligast till äro upptagna", planerades Kumla och Hallsbergs församlingars kaplansbol i Övre Vesta på den gård som 1725 erhöll jordeboksnumret nr 3. År 1691 avgav Kammarkollegiet brev i ärendet och den första boställsinnehavaren flyttade samma år in i gården.

*

På bostället i Vesta bodde följande komministrar:

1. *Olaus Rivulander*, 1691—1712. Född i Bäck i Hallsberg. Namnet är latinsk översättning av namnet Bäckman. Han var tydligen en fattig man. För sin utbildning fick han lån ur kyrkokassan. Hade svårigheter att utfå sin fulla lön av sockenmännen.
2. *Anders Skåning*, 1714—21. Född 1666. Tjänstledig på grund av sjukdom 1718, död 1730.
3. *Olof Winblad*, 1721—46. Kyrkoherde i Hammar. Född 1692. Död 1772. Gift med företrädarens dotter.
4. *Olof Wikander*, 1746—56. Född 1690.
5. *Olof Södergren*, 1757. Född i Södra Mos i Kumla 1715. Gift med företrädarens änka.
6. *Axel Åhrberg*, 1759—80. Född 1700.
7. *Johan Rutger Lindgren*, 1780—90. Född 1730. Gift med företrädarens dotter. Sonen *Lars Axel* skolmästare i Kumla.
8. *Johan Peter Upman*, 1794—99. Komminister i Eskilstuna. Född 1747, död 1823. Älskvärt skildrad av Adolf Törneros.
9. *Erik Almgren*, 1800. Född 1746. Gift med prostens Stenii dotter.
10. *Erik Lundvall*, 1803—16. Född 1735. Son Karl Johan Lundvall, professor i Uppsala och kyrkoherde i Munktorp.
11. *Jonas Ekendal*, 1819—37. Född 1762.
12. *Jonas Erik Öman*, 1838—57. Född 1778. Farfar till redaktören och skalden Victor Emanuel Öman (1833—1904) som en lång tid 1839 vistades i sin farfars och farmors hem och i boken *Från min ungdomstid*, 1889, skrivit en lång och livlig skildring av livet i Vesta prästgård och dess omgivningar, om skolgång för Anders Jansmora i Vesta m. m. Öman var den siste gemensamme komministern för Hallsberg och Kumla.
13. *Karl Otto Norelius*, 1860—82. Född 1806.
14. *Gustaf Willén*, 1885—93. Född 1841, död 1919. Kyrkoherde 1893—1902 i Bergunda, Växjö stift, 1903—1919 i Edsberg.
15. *Erik Adolf Pettersson*, 1893—1907. Född 1854, död 1918. Kyrkoherde i Trosa landsförsamling 1907, kontraktsprost i Daga kontrakt 1909—18.

(Forts.)

Allt för JULBORDET! Stort sortiment av specerier, konserver, delikatesser m. m.

men alltjämt som specialitet: förstklassiga
charkuterivaror från
egna fabriker

Lithells FÖR
GOD
MAT

EN HÖGTIDSSTUND I KUMLA KYRKA 20 MARS 1960

AVTÄCKNING AV MINNESTAVLOR

AV HENNING JULIN, STOCKHOLM

KYRKOHERDAR 1317-1661	
LAURENTIUS	1317-
LAURENTIUS	1345-
NICOLAUS BRVN	1375-
OLAVUS PETRI	1384-1391
MATHEUS PETRI	1392-1430
IOHANNES OLAVI	1431-1442
SIGGE	1442-1472
MAGNUS GERMUNDI	1473-1493
LYDEKE	1494-1500
HÅKAN	1500-1506
KAROLUS BENEDICTI	1507-1535
PER LARSSON	1536-1564
SEVERINUS ERICI	1565-1577
ANDREAS BIRGERI	1577-1578
LARS CLAESSON	1579-1606
SVENO BENEDICTI BLACKSTADIUS	1608-1618
IOHANNES LAURENTII	1619-1629
IOHANNES PETRI VICÆUS	1630-1631
PETRUS MAGNI BELLÄNDER	1632-1650
ERICUS PETRI NORÆUS	1652-1661

KYRKOHERDAR 1663-1904	
ANDR. LAURENTII EDSBERGIUS	1663-1665
CHRISTIERN BERGMAN	1686-1695
BERGERUS FLOSUNDIUS	1697-1712
LARS THURING	1713-1714
NILS AALGREN	1714-1722
SVEN FLODMAN	1722-1729
IOHANNES GILNÆUS	1731-1750
PETRUS NYSTRÖM	1751-1758
DANIEL JOSUA STENIUS	1760-1780
MARTIN GEORG WÄLLENSTRÅLE	1783-1790
BISKOP I KÄLMAR	1790-1807
PEHR THYSELIUS	1791-1793
CARL VON ROSENSTEIN	1798-1812
BISKOP I LINKÖPING	1812-1821
OCH SVEA RIKES ARKEBISKOP	1822-1836
FRANS MICHAEL FRANZEN	1812-1825
BISKOP I HÄRNÖSAND	1832-1847
CARL ERIC KJELLIN	1826-1844
OLOF ULRIC UDDEN	1846-1862
AXEL PER FALK	1865-1904

KYRKOHERDAR 1907-	
GUSTAF FREDRIK PETTERSSON	1907-1922
CALEB GUSTAF HÄGER	1924-1938
CARL GOTTFRID WILLEN	1939-1952
GUNNAR SIGVARD IONSSON	1952-

På hösten 1949 väckte kyrkogårdsnämnsledamöterna *Gustaf Samuelsson*, *Arvid Ericsson* och *Nils Helander* i kyrkofullmäktige förslag om att i kyrkan låta sätta upp värdigt formade kalkstenstavlur, upptagande namn och årtal på de kyrkoherdar, som under känd tid varit verksamma inom pastoratet.

En sådan prästlängd, vilken syntes kunna följas tillbaka till år 1317, skulle förutom att den kunde lända kyrkorummet till prydnad, erinra både sockenbon och främlingen att han befunne sig på en plats, där Guds ord förkunnats under mer än 600 år.

Tavlorna skulle därtill genom namn sådana som *Wäl-lenstråle*, *von Rosenstein* och *Franzén*, för kyrkobesökarna vittna om att Kumla församling under tidernas lopp bland sina herdar haft män av betydelse, som också nått ledande poster inom den svenska kyrkan.

Den 16 maj 1950 biföllo kyrkofullmäktige enhälligt det framställda förslaget om minnestavlur. I kommittén för frågans närmare utredning och handläggning ingingo förutom de tre förut nämnda motionärerna, prosten C. G. Willén, järnvägsmannen *Arvid Sännell* och folkskolläraren *B. Lagerberg*. Som ordförande och sekreterare har fungerat *Gustaf Samuelsson*.

Åt byggnadsintendenten *Henning Julin*, Stockholm, uppdrogs att göra skisser, arbetsbeskrivning och kostnads-kalkyl till tavlorna samt att bistå kommittén med de framställningar till Kungl. Byggnadsstyrelsen, som i ärendet vore erforderliga.

Till dr *Jonas L:son Samzelius*, Uppsala, vilken jämte kyrkoherden *Collmar*, Rönninge, var sysselsatt med forskning för revidering av Strängnäs stifts herdaminne, skulle hänvändelse göras om granskning och komplettering av hittills tillgängliga uppgifter rörande kyrkoherdar i Kumla.

Vid sammanträdet beviljades för förslaget till minnestavlur genomförande ett förslagsanslag av 4 000 kr.

Den 20 december 1950 kunde minnestavlekommittén till Kungl. byggnadsstyrelsen inlämna anhållan om benäget godkännande av det av *Julin* upprättade förslaget och redan i påföljande månad erhöll kommittén styrelsens godkännande, så lydande:

”Till Pastorsämbetet i Kumla församling, Kumla.

Efter hörande av riksantikvarieämbetet godkänner Kungl. byggnadsstyrelsen det genom kyrkofullmäktiges skrivelse den 20 december 1950 ingivna, av intendenten *Henning Julin*, Stockholm, uppgjorda, härmed återgå-

SUNDBERG & OLSONS
FOTOGRAFISKA

KUMLA - Tel. 708 44

BRUDPAR-
PORTRÄTT-
GRUPP-
SERIE-
FÖDELSEDAGS-

Foto

Vi rekommendera vår populära **PORTRÄTTSERIE**

ende förslaget till minnestavlor av kalksten över kyrkoherdar i Kumla kyrka.

Stockholm den 23 januari 1951.

På Kungl. byggnadsstyrelsens vägnar:

Ragnar Hjorth

/ B. Hasselroth."

Anvisningar angående minnestavlornas placering hade benäget lämnats av chefen för Byggnadsstyrelsens kulturhistoriska byrå, byggnadsrådet *Ragnar Hjorth*.

Genom att forskningen rörande namn och årtal för herdarna i Kumla, särskilt sådana i äldre tider, i flera avseenden voro beroende av den forskning, som för Strängnäs stifts prästlängd samtidigt pågick, måste arbetet med detaljritningar och med huggningen av tavlornas inskription uppskjutas. Först i september 1959 var prästlängden för Kumla församling färdig.

Tavlorna äro utförda vid *Yxhults Stenbuggeri AB*, i Kumla församling. Huggningen av inskriptionerna — ett svårt och krävande arbete — verkställdes med levande intresse och stor skicklighet av *Vincent Jansson*.

Bilnings- och andra arbeten på byggnadsplatsen verkställdes av byggmästaren *Kjell Borg*.

☆

Vid tavlornas avtäckning den 20 mars 1960 var programmet följande:

Orgelmusik:

Allegro ur triosonat C-dur J. S. Bach.
Bengt Ekhem

Körsång:

Nu prisen alle Gud M. Praetorius.
Kyrkokören

Tavlorna överlämnas till församlingen av herr Gustaf Samuelsson och mottagas av kyrkoherde Gunnar Jönsson.

Körsång: Psalm 13: 1—2.

Församlingsång: Psalm 13: 3—4.

Högtidstal av fil. dr Jonas Samzelius: "Ur historien om Kumlas kyrkoherdar."

Församlingsång: Psalm 224.

Altarandakt.

Församlingsång: Psalm 600: 5—7.

Postludium:

Preludium, fuga och chaconne C-dur .. D. Buxtehude.
Bengt Ekhem

☆

Efter högtidsstunden i kyrkan följde samkväm i församlingshemmet.

Kumla Julblads medarbetare

IX

Walter Holmström

Som julbladets medarbetare har vi glädjen att även få iäkna konstnären Walter Holmström, Kumla. Han svarar inte blott för årets omslag i 4-färgstryck utan även för "Höstmotiv från grusåsmiljö" på sidorna 18—19, som han även illustrerat.

Walter Holmström är född i Stockholm 1912 och har studerat på Skånska Målarskolan samt i utlandet. Han är troligen en av länets mest beresta konstnärer. H. har deltagit på Länets Konst i många år och dessutom haft utställningar på flera platser i landet. På Örebro Läns Museum är han representerad.

H. har, framförallt under sista året, varit flitig kåsör och tecknare i ortspressen. I båda fallen har han visat stor skicklighet. Vad han skriver och tecknar — inte minst om det Kumla som försvinner — har allmänt vitsordats.

I Kumla Rotaryklubb är han sekreterare och även veckobrevskrivare. Hans förmåga att koncist och trevligt referera förhandlingar och föredrag uppskattas av kamraterna.

Julbladet hälsar konstnär Holmström välkommen till våra spalter och hoppas på regelbunden medverkan av hans penna och ritstift.

Välkommen och köp **BLOMMOR**
till julbordet!

Fylsta Handelsträdgård
LENNART WESTERGREN

Telefon 702 53

Beställningar av kransar och buketter mottagas

UR GÖMMORNA III

Minnen av Kisa-Mor

Av TAGE TAPPER

Kisa-Mor, Maria Jansdotter

I två socknar lever minnet av Kisa-Mor särskilt starkt. Det är dels i Hardemo — där hon är född — dels i Horns socken i Östergötland, där hon verkade under många år och där hennes grav ännu vårdas.

Kisa-Mor är enligt kyrkböckerna född den 30 mars 1788. Hennes föräldrar hette Johan Jansson och Kerstin Nilsson från Eneby. Fadern kallades allmänt Läke-Jan och familjen bodde i Kvarntorp i Hardemo. Läke-Jan var allmänt känd som "underdoktor" och väl förfaren i den folkliga läkekonsten. Man vet inte mycket om honom, men att han var allmänt anlitad, att han donerade pengar till Hardemo kyrka och att han mot slutet av sin levnad hemföll till fylleri, det vet man. I kyrkboken står vid hans död, att han "stormade" och att han dog i lungdot den 28 november 1812. Enligt sin dotters utsaga, skulle han kunna få avhuggna fingrar att växa fast igen, med hjälp av köttet från en nyslaktad höna.

Alltnog, Kisa-Mor, vars riktiga namn var Maria Jansdotter, eller Maria Jaensson, som hon kallade sig på äldre dar, giftes bort när hon var bara arton år. Maken var en dräng vid namn Anders Olsson i Lilla Älberg och makarna fick två flickor, som avled redan i späda ålder. Efter en skilsmässa, gav sig Maria Jansdotter ut i världen och började praktisera den läkekonst hon — mer eller mindre i smyg — lärt sig hemma hos sin fader i Kvarntorp. Så småningom kom hon ner till Horns socken, där hon lyckades bota en kräftsjuk person. Kuren lyckades och ett par släktingar till den sjuke, två systrar Hellvig, lät henne bo på sin egendom Flytt-hem, men köpte henne sedan ett annat ställe, Katrineberg, där hon framlevde sina sista år.

Enligt uppgift lär hon ha botat kungen — Carl XIV Johan — för "svår huvudvärk" år 1825. Därefter skulle

hon ha underkastats förhör av Sundhetskollégiet — Kungl. medicinalstyrelsens föregångare — och godkänts som "riktig läkare". Sundhetskollégiets protokoll för år 1825 bekräftar dock inte hennes egen uppgift. En rad andra av hennes egna uppgifter visar sig också vid kontroll vara mindre sanningsenliga, varför kanske även denna uppgift kan tas med reservation.

Om det nu var den lyckade kungliga kuren, som gjorde det, eller annan, så flög hennes rykte vida omkring och man kom till Kisa-Mor från hela landet för att bli botad, främst då för att söka bot mot kräfta och lungdot — då som senare folksjukdomar.

Sitt namn Kisa-Mor fick hon för att Kisa var den största orten i omgivningen; där fanns apoteket och gästgivaregården. Hon bodde till sin död i Horns socken, några mil ifrån Kisa.

Den kända psalmförfattarinnan Betty Ehrenborg (f. 1818, d. 1880) har berättat i en dagbok om Kisa-Mor, som hon besökt för att bli botad från en böld som man befarade var kräfta. Detta — som man förmodar — vederhäftiga ögonvittne har återgivit interiörer, som man verkligen kan häpna över. Fylleri, häftiga lynnesutbrott, svartsjukedramer och liknande hörde till ordningen för dagen. Kisa-Mor försökte förgifta en ung man, som hon trodde att den unga Betty Ehrenborg fattat tycke för.

Kisa-Mors klaffbyrå.

Tillhör kapten Sven Florén, Kumla.

Alltid färska

TOBAKSVAROR

BRILON-pipan

av BRILAR, NYLON och RATOS

Ombud för AB Tipstjänst

Tekniska artiklar - Pappersvaror - Tidningar - Tidskrifter - Böcker

BERGQVIST & C:o - CIGARRAFFÄR

Köpmangatan 15, Kumla - Tel. 701 07

Kisa-Mors medicinskåp.
Tillhör fru Ulla Stenius, Örebro.

Kisa-Mor dog 1842 och på Horns kyrkogård minner ännu en stor gravhäll om hennes verksamhet på platsen.

Ur gömmorna kan vi dra fram ganska många minnen. Först och främst ett recept (återgivet av Ella Taube, Uppsala) mot kolera:

Qvissia, Gentiana, Zettfec, Bävergäll, Rabarber, Terra sigillata, Myrra, Lärksvamp, Formentilla, Saffran, Venedisk teriac, Angelica, Camfert, Dulcamara, Liljekonvaljeblommor och Salmiac i väl avvägda kvantiteter blandas i brännvin och får stå och dra i 9 à 10 dygn varefter de avsilas.

Kisamors "cholera droppar" var alltså rätt berusande, och hon använde dem gärna själv för att komma "i stämning".

En hel del inventarier efter Kisa-Mor finns också bevarade. Här visas bilder av bl. a. ett skåp — som naturligtvis kallas Kisa-Mors medicinskåp — som ägdes av henne en gång och numera pryder fru Ulla Stenius hem i Örebro. Enligt uppgift är det inköpt på auktion för 300 kronor. Vidare ser vi här en klaffbyrå, som numera äges av kapten Sven Florén, Kumla. Fru Lydia Pettersson i Hällabrottet och hennes syskon äger några stolar som också ägts av Kisa-Mor. Fru Alis Ahlin, Kumla, äger en sockerskål, som enligt traditionen skulle ha givits av Carl XIV Johan som tack för den lyckade kuren 1825. Den lär ha värderats till 15 000 kronor. Vidare kan nämnas att fröken Olga Ahlin, Örebro, dels äger en silverbägare efter Kisa-Mor, dels ett egenhändigt brev, som här återges i faksimil. Brevet är skrivet av Marit Jaensson till hennes systerson Erik Larsson, Lan-

na, Hardemo. Erik Larsson var fröken Olga Ahlins morfar.

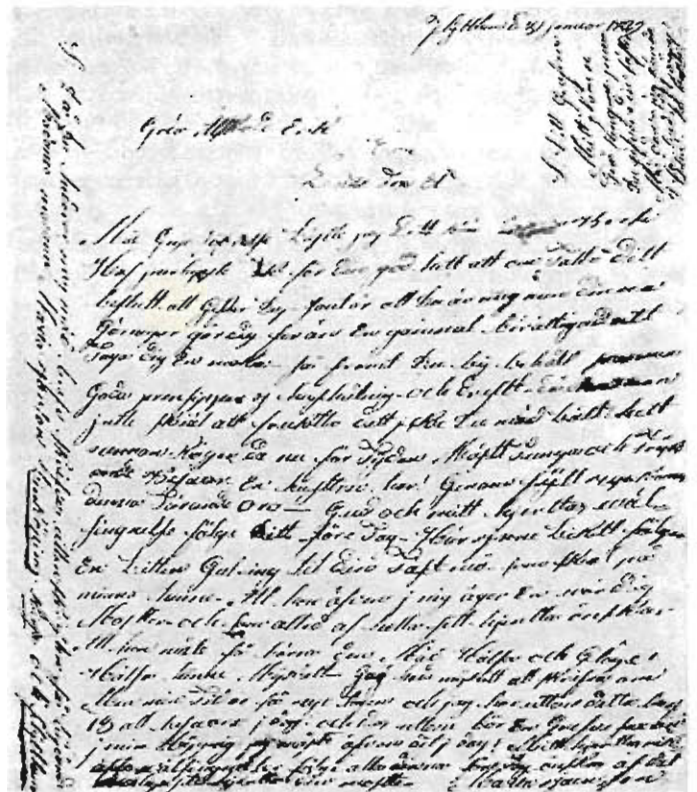
Här nedan följer för säkerhets skull en "normaliserad" text till brevet:

Med djup rörelse läste jag Ditt kärkomna brev. Hav innerligaste tack för Din godhet att omtala Ditt beslut att gifta Dig. Sant är att Du är ung, men Dina gärningar gör Dig förr än gammal berättigad att taga Dig en maka — så framt Du bibehåller samma goda principer i hushållning och drift — då har man intet skäl att frukta det icke Du med lätthet undanrycker de nu för tiden mest tunga och tryckande besvär en hustru har! Genom fyll (?) uppkommer denna tärande oro — Gud och mitt hjärtas välsignelse följ Ditt företag. Här innerliggande följer en liten guldring till Din fästmö som skall påminna henne att hon även i mig äger en värdig moster — och som alltid av hela sitt hjärta önskar att hon måtte få bära den med hälsa och glädje! Hälsa henne mycket. Jag hade mycket att skriva om, men min tid är så upptagen och jag har utom detta brev 13 att besvara i dag, och dessutom bor en greve Schwerin i min byggning — jag måtte över dit idag! Mitt hjärtas rikaste välsignelse följ alla Dina företag, — önskar av det redligaste hjärta Din moster

Maria Jaensson.

PS: Låt gravera mitt namn på ringen innan Du giver din fästmö den — jag kunde ej få bud till någon stad så hastigt.

Då Du hedrar mig med brev skrives utanskriften så lydande Madame Maria Jaensson, Linköping, Kisa och Flytthem.

KUMLA MUSIKAFFÄR

Hagendalsvägen 14 - Telefon 710 08 - Postgiro 36 71 61

Specialavdelning för grammofonskivor
(med postorderförsäljning)

PIANON — marknads förnämsta märken

Allt inom branschen

Reparationer, uthyrningar

Undervisningskurser
för ett flertal
instrument

MED "SKULDA" PÅ TISAREN

Världsrekord i kvistighet

Av HUGO ERICSSON

Vi bor i ett härligt land, och för den som är road av långfärder till sjöss med eget flytedon dessutom i den härligaste biten av detta härliga land, med outtömliga möjligheter.

Tänk blott på Hjälmaran, Mälaren, Vättern, Väneren, Göta kanal, Kinda kanal, Dalslands kanal! Och kom ihåg att där finns allt långfararen kan begära: skyddade vikar, öppna vatten, fagra skärgårdar, kanaler och floder med lummiga stränder, ja till och med världsattraktioner som akvedukten vid Häverud.

Otaliga gånger har jag seglat eller puttrat fram med motorns hjälp över dessa vatten, och när natten kommit kastat ankare i någon lugn vik — dvs. med litteraturens och fantasiens hjälp.

Nu skulle det bli verklighet av, bli båtbygge.

Egentligen kom uppslaget från Josua Slocum, känd och beundrad av alla ynglingar, oavsett ålder. Skulle någon till äventyrs ha glömt honom måste jag få påminna. Det var han som vid 60 års ålder ensam seglade runt jorden med sin lilla Spray. Det tog honom tre år, 1895—98, och båten hittade han i ett bedrövligt tillstånd ute på en äng långt från närmaste vatten. Med kärlek, kunnsighet och arbete iståndsatte han båten och fullbordade sin föresats. Båtens dimensioner var minimala. Längd i vattenlinjen 9,78 m, största bredd 4,29 m, djupgåendet 1,2 m, deplacement 16 ton och segelarean 92 kvm.

När han återkommit efter de tre åren skrev han boken "Ensam runt jorden". Så hissade han segel igen och gav sig iväg — ingen vet vart.

Visserligen skulle inte min båt bli lika stor som Slocums men stor nog att krossa Tisarens och andra mellansvenska sjöars och eventuellt även Östersjöns vatten.

Jag hade sämre tur än Slocum, ty mina forskningar efter ett gammalt båtskrov blev helt resultatlösa, liksom försöken att finna en lokal där kölen kunde sträckas på "egert varv", vilket var mycket försmädligt då den inhandlade båttritingen lämpade sig för amatörbygge. Det var en moderniserad koster om 7 m långd och med 26 kvm segel, hade ruff med tre bekväma kojplatser och kunde förses med en fem hästars tuff-tuff. Rena rama drömåket!

När således lokalfrågan satte p för skrovbygget blev det att anlita en yrkesman.

Ryktet förmälde om ett par båtbyggare i eller i närheten av Askersund. Så det föll sig naturligt med en

expedition ditåt en av mellandagarna vid julen. I den glada förhoppningen att polisen skulle veta något om yrkesmännen i trakten, stegade jag in på polisstationen och framförde ärendet.

Jodå, dom kände till ett par stycken men hänvisade till en affär på andra sidan torget, där en namngiven expedit var måg till en båtbyggare. Mågen träffades och berättade, att svärfadern måste anses som en mycket skicklig båtbyggare. Snart satt vi i en bil på väg ut ur staden.

Mäster blev störd i sin siesta men kom fort nog på benen, när han hörde vad saken gällde. Ritningarna låg redan på bordet. Han kastade en flyktig blick på dem och förhörde sig om längd, bredd och djup på båten. Inom mindre än en minut hade han sitt kostnadsförslag färdigt. Häpnadsväckande lågt.

Hade mäster verkligen fattat båtens storlek och kvalitet? Bäst att ta om en gång till: Den är 7 meter lång och 2,5 meter bred, har nio bord i varje sida, skall vara kvistren furu, spanten av ek skall ligga tätt, högst 15 cm, köl och stävar av ek och så helt kopparnitad.

Jodå, det skulle bli så och leveranstiden hållas prick. Litet handpengar vore kanske lämpligt. Naturligtvis. Så togs det i hand, tyckte det borde räcka. Vi var ju helt överens. Belåten med en överraskande god start på drömmen om den egna båten bar det av hemåt.

Nu gäller jakten en duktig segelsömmare. En tur till småbåtshamnen i Örebro borde ge byte.

Den resan blev tursam. Ett par klämmiga grabbar höll den dagen på med sin egenhändigt tillverkade segelkanot och gav den en sista ripolinstrykning. De tog sig tid att penetrera alla mina frågor och gjorde det efter uteslutningsmetoden: Den skall du inte ta, han slarvar, den är för dyr, den gör ett fint jobb när han har lust osv. Jag stannade så småningom för en segelsömmare bosatt i Rynninge. Under segel- och båtsnack hade timmarna rullat fort undan så när upprottet kom medgav inte tiden något personligt besök hos segelsömmaren. Det blev istället ett brev med bilagd tackelritning. Svar kom snabbt. Tyvärr kunde han inte själv åta sig jobbet men hade en god vän och skicklig yrkesman i Norrköping, som han hänvisade till.

Nytt brev. Nu kom flera dukprov med påsatta prisuppgifter pr kvm i färdiga segel. En lätt sak att räkna ut slutsumman.

Jag stannade för en engelsk kutterduk som rekommenderades för den moderniserade kostern.

 Carinas DAM & BACKFISCH

Hagendalsvägen 7 - Tel. 705 72

K u m l a

SPECIALAFFÄR I KAPPOR - KLÄNNINGAR - DRÄKTER

"Skulda" vid Skåle.

Den 28 maj låg seglet i Kumla, en spännande dag när det stora paketet öppnades och storsegel, fock och klyvare kom till synes och visade en härlig duk och ett utsökt välgjort arbete, en toppsak helt enkelt.

Nå, hur blev skrovet då? Jo tack, en överraskning, knockout helt enkelt, som skickade drömmen om den egna långfärdsbåten långt, långt in i en dimmig framtid.

Förmodligen hade inte ritningarna varit framme mer än den stund då kostnadsförslaget lämnades. Där fanns inte mycket likhet mellan det färdiga skrovet och ritningen. Ja ingen likhet alls.

Den första reaktionen blev: Jag tar det inte med hem. Stod där tyst av häpnad och såg på bedrövelsen. Förstod att handpenningen skulle bli omöjlig att få tillbaka, vilket i sin tur betydde flera års sparande innan någon kompetent båtbyggare kunde anlitas. Dessutom var man ytterligt sugen på att få börja knäpa med däckningen och alla de övriga detaljerna, innan båten blev helt färdig. Skrovet fick följa med. Men bittert kändes det att ha blivit så grundligt dragen vid näsan.

Vi slängde upp skrovet på lastbilsflaket och körde till en annan båtbyggare för att hämta en roddbåt, som skulle med till Tisaren. Vilken gemen otur, att inte expediten var måg till den båtbyggaren. Då hade min dröm fortfarande funnits till, nu var den förvandlad till en mardröm.

Under hemfärden satt jag på flaket hos båten och kände hur sammanbrottet nalkades, ville vara ensam den stunden, utan åsna vittnen. Men människans undermedvetna själsliv är underligt. Helt plötsligt sände det i rättan tid upp namnet Jack London till hjärnan. Blott en enda liten tår fälldes och klumpen i halsen löste upp sig. Med en rejäl nävasnytning slängde jag snor och förbannelsen ut på vägen och var hörker igen.

Jack London, min ungdomsförfattare, blev likaledes grundlurad när han lät bygga sin stolta Snark. Det var tröst nog för mej.

Nu fanns segel och skrov. Nästa inköp blev — schellack. En vårsöndag, när solen sprutade värme över Ti-

sarens stränder och hotade torka upp båtskrovet och strö mina dyrt betalade kvistar på gårdsplanen, använde jag schellacken. Strök den kärleksfullt på både in- och utsidan av varje kvist och räknade dem noga. Babordssidan befanns ha 152 och styrbordssidan 154 kvistar, räknade jag så med dem som satt i köl, stävar och spant blev det sammanlagt 342 stycken. Världens kvistigaste båtskrov, det var mitt.

Men kvistar och vresträ i en båt är inte det värsta som kan hända. Den här hade krympts så förfärligt och i övrigt ändrats till oigenkännlighet. Den höll inte mer än 6 meter i längd och 1,85 i bredd. Bordens antal var rätt, 9, men ekspanten bytts ut mot sju självvuxna i furu och kopparnitarna blivit galvaniserad båtspik. Sådant kan man förlåta en båtordläggningshopvridare men absolut inte när han av kosterbåtens kölskrapa, utomordentligt sjövärdiga undervattensform i stället trollar fram nånting som mest liknar en stor vagg.

Jag betraktade båten redan från första stunden som en dödsfälla och behandlade den därefter. Men något roligt skulle jag väl ha med den, i all synnerhet som flera kunniga och arbetsglada killar mötte upp vid det provisoriska "varvet". Får jag nämna ett par av dem därför att de gjorde lejonparten av jobbet, och om vi börjat vid kölsträckningen hade säkert resultatet blivit The dream. Med välbehag och tacksamhet går mina tankar till Axel Andersson, gemenligen kallad Dyka-Axel, en gosse som åtskilliga gånger krossat de sju haven. Hans historier var legio, härliga, salta, och han kunde allt om båtar. Med stor skicklighet och gott humör tog han hand om de svåra och knepiga detaljerna i riggen. Medan han satt på "varvet" och lät märkspiken gå genom vanter, fall och skot och trollade fram de mest fulländade splitsar var även språklådan öppen till glädje för en lärande och lyssnande skara "varvsarbetare". Många är de seglarögon, som med beundran granskat "Skuldans" välgjorda rigg.

Som medhjälpare vid däckningen och inredningen hade jag turen att få Josef Andersson, kallad Rullkof, en herre med känsla för trä och en beundransvärd förmåga att hantera yxa, hyvel, såg och stämjärn. Ingen

"Skulda" degraderas.

ATT HYRA

Ni äger fler värdesaker än Ni tror. Bankvalvet ger Er säker förvaring. För en låg avgift kan Ni hyra ett bankfack hos oss, där Ni kan förvara Edra värdesaker brand- och inbrottskyddade bakom tjocka valvsdörrar.

För säkrare förvaring — bankfack i

SKANDINAVISKA BANKEN

Tel.: Kamrer 700 50, växlar och lån 752 90, kassa 705 20

kunde tro att du var skomakare till professionen. Tack för den tiden!

En dag när vi som bäst höll på med däckets och Rullkof skulle passa in en balk, avbröt han och sa: "Mördaren Nordlund och skeppet Skulda". Jag hajade omedelbart sammanhanget och från den stunden hette hon "Skulda".

Alla i gänget skämtade gärna när tillfälle gavs.

Då vi tog upp håll för propelleraxeln, ty "Skulda" skulle förses med en fem hästars tuff-tuff, fick vi se en grabb nalkas "varvet". Av erfarenhet visste vi att han var omåttligt nyfiken. Jobbet avbröts och med ens präglades varje man av hemlighetsfulla miner och åtbörder. När han befann sig inom hörhåll sa Rullkof:

— Bara dä inte rinner in.

— Vi får väl sätta dit en ventil, sa' jag.

Sen knep alla käft.

— Vad ska ni med den ventilen till, frågade grabben.

— Här är dä väl ingen som talat om ventiler.

— Nädå, inge om ventiler här.

— Dä hörde ja väl du sa.

— Hörde du, ja då får du, Josef, tala om vad vi ska ha ventilen till. Han ger inte opp förrän han fått reda påt.

— Ja, sa Josef, men då måste du lova att inte förråda något, det är en nyhet för Tisarn.

Det lovades.

Rullkof såg allvarligt på honom och sa:

— Om du kan hålla det löftet så får du välja mellan att antingen sköta om kölsvinet eller bli fender när båten blir segelklar.

Grabben valde att bli fender.

— Jo ser du, vi ska sätta in en vattenklosett här.

Så utvecklade vi i korus temat om vattenklosett ombord på "Skulda". Lade in en brädstump mellan ett par spant och lät grabben komma ombord och provsitta.

En timma senare visste alla i kolonin och många därutanför att "Skulda" skulle förses med vattenklosett.

Arbetet skred raskt undan varför frågan om lämplig barlast blev aktuell.

En granne som de senaste åren passerat dåvarande rangerbangården i Hallsberg på väg till och från sitt jobb gav tips om en tre meter lång järnvägsräls, som låg där vind för våg. Jag skrev och bad att få köpa den. Skulle naturligtvis ha åkt bort och hämtat den.

Så småningom togs ärendet till behandling. Papperskvarnen malde redan då. Från Hallsberg till Örebro, från Örebro till Stockholm, från Stockholm till Örebro, från Örebro till Hallsberg, från Hallsberg till Stockholm och från Stockholm till Kumla. Tågordningen syntes på handlingen, där det meddelades att jag mot uppvisande av kvitto på inbetalt fastställt pris hade att hämta rälsstumpen i Hallsberg. Då hade vi redan skaffat järnskrot från annat håll och seglat "Skulda" en hel sommar.

Söndagen före midsommar stod "Skulda" färdig och skulle sjösättas. Visserligen fanns det många villiga armar beredda att hugga i, men vi tyckte ändå att barlasten inte skulle stuvvas ombord förrän skeppet kommit i sjön.

Tjo, där åkte hon ut, väl en tio tolv meter. Josef och jag och någon mer var med ombord.

Våra ondaste aningar besannades. Hon svajade betydligt och masten, som var åtta meter från köl till topp, svängde som en pendel. Vi försökte få henne i balans men trampade i otakt och i den svaga pålands-sjön fann hon för gott att svänga runt och lägga kölen i vädret.

Rullkof frustade till för en ofrivillig kallsup och började simma mot stranden, medan vi andra klamrade oss fast bäst vi kunde och bärgades efter några minuter av en tillskyndande roddare. Men seglas skulle hon, kosta vad det ville.

Vi fick henne på rätt köl igen och höll henne stadigt där medan järnskroten stuvades ombord. Så satte vi segel och med Axel vid rodrer bar det ut på böljorna de blå. "Skulda" gick fint och gjorde god fart, men nog undrade man när det väldiga vattentrycket skulle skicka någon av de 342 kvistarna som en bösskula ut i rymden.

Naturligtvis blev inte "Skulda" seglad så länge. Efter några sommars äventyrliga grundkänningar i Tisarn, rev vi bort däckets och ett par bord och fick henne till en hygglig roddbåt.

Så en höst blev hennes öde beseglat, hon fick värma stugan och många baljor kaffe och är nu en episod som gav många lärdomar och många minnen. Dyrbara minnen — i dubbel bemärkelse.

Ja, så är i korta drag drömmen som gick upp i rök eller historien om världens kvistigaste båt — det stolta skeppet "Skulda".

HUGO ERICSSON: *Medan lägerelden brinner* är nedsatt till endast 8 kronor.

Parti från "Klevet".

Inte blott till julen

utan året runt göres inköpen av tobaksvaror m. m. i

Allt för håret och rakningen

Dagstidningar och veckotidningar

TOBAKSHÖRNAN

TORSTEN RISBERG - Trädgårdsgatan 3 - Tel. 707 80

Alla slags tobaksvaror, pipor m. m.

Hans Henrik Gyllander
1817—1884

Ryttarättling från Kumla stordonator

Av Sture L:son Hoffman, Örebro

— *Så dog en arbetets och en ärans man, lugnt och värdigt!*

På det sättet har en son karakteriserat sin faders hela liv och leverne, alltifrån födelsen som ryttarson i Kumla och till gravstenen i Edsberg, där samtliga barn reste en bestående vård över sina föräldrar till minne av deras strävsamma liv för de sammanlagt 11 barnen. Tre av dem har spelat en betydligt större roll i Örebro stads allmänna förvaltning och skötsel under senare hälften av 1800-talet än vad man egentligen tidigare vetat om. Och en hel del donationer berättar ännu om den sparsamhet och det strävsamma liv de alla förde. Faderns födelsenamn var *Wallerstedt* från Vallersta i Kumla, men av någon anledning föredrog han att senare ta namnet *Gyllander* sedan han kommit i betjänttjänst hos först ägaren till Skoftesta, sedermera generalmajoren och sekundchefen för Livregementets kyrassiärer T. Lagerhielm och senare i samma befattning hos familjen Hedengren på Riseberga. Där tjänade också hans blivande maka i hushållet, och fick bl. a. tidvis sköta den från högmålsprocessen i Stockholm kända fröken Rudenskiöld. Både hon och en hennes bror blev f. ö. faddrar till två av Gyllanders söner, födda sedan han övertagit arrendet av en gård under Riseberga.

Släkterna *Wallerstedt* från Kumla och *Tiügstedt* från nuvarande Tjugesta i Glanshammar var gamla ryttarsläkter; förmodligen — gissar framlidne rektor Nils Lundqvist i en kortfattad biografi över skalden Hugo Gyllander — med anor från 1600-talet och deltagande i bl. a. slaget vid Lund 1676. Ingendersa släktgrenen hade det så fett, och man tvingades att i tidig ålder släppa ut de många barnen för att själva svara för sitt uppehälle. Det var av den anledningen som *Hans Wallerstedt-Gyllander* vid sin moders hand fick "vandra över skogen" från Vallersta till Skoftesta och en hägrande betjäntplats. Han var med generalen på dennes möten och hovtjänst i Stockholm och lärde sig under både denna tid och tjänsten på Riseberga de "avmätta rörelser som man kunde vänta hos en man som varit med i Gustaf

III:s tidevarv och varit i daglig beröring med den tidens aristokrati". Han var punktlig och allvarlig, och dessa saker gav han jämte sparsamhet och nit i arv åt sina barn. Främst blev dock "punktlighet så att säga en andra natur" hos honom. Han var en av de sista i Närke som bar stångperuk.

Hans Gyllander och hans maka Britta Christina Hagberg från Villingsberg (då för tiden beläget i Knista) hade så småningom lämnat Riseberga och fått eget arrende på ett par gårdar i Edsberg under Riseberga, men genom ytterlig sparsamhet lyckades slutligen familjen köpa en del av Velande. Det viktigaste var dock att han lyckades spara så mycket pengar att han kunde kosta på sina söner en bildad fostran vid bl. a. Apologistskolan i Örebro: en blev kontraktsprost i Uppland, två storhandlare i Örebro, en stadskamrer i samma stad, en storhandlare och länsman i Sollefteå. Två av dem förblev jordbrukare i hembygden och en dotter gifte sig med en bonde. En son blev gästgivare i Kvistbro, men förde ett så våldsamt regemente med sprit och "snedsprång" att hans hustru gick ifrån honom. Numera är släkten Gyllander spridd i stora delar av landet men under andra namn.

Hans Henrik Gyllander — donatorn till folkskolorna i Kumla som minne av sin faders härkomst — var född 18 april 1817. Efter skolgången i Örebro förde han efter tidens sed, för att få erfarenhet och vidare utbildning, ett kringflackande liv med platser på bl. a. Riseberga, Fånö (i stockholmstrakten — då han någon månad en vinter var elev hos kongl. premiärdansören Silfverberg), hos en kramhandlare Eurenus i Stockholm, på Graninge och Forssa i Ångermanland, på Esplunda i Närke och hos Anders Wedberg i Nora-trakten (med den "otroligt höga lönen av 400 riksdaler om året och allting fritt").

— *På sådana löner tog jag mig gott fram även om första lönen varit bara 50 riksdaler, och när jag 1850 återflyttade till Örebro och tillsammans med dåvarande hamnfogden Per Elfvik nystartade en gammal kommissionärsfirma vid Skebäck under namnet Elfvik & Gyllander hade jag kunnat hopspara några hundra riksdaler, som kom väl till pass.*

Denna firma drev man under en hel del år "tills den alltmera blomstrande järnvägstrafiken tvingade ned omsättningen till en obetydlighet". Men även som affärsman hade han lyckats lägga av lite pengar och köpa en del fastigheter i Örebro (bl. a. den s. k. Monark-fastighetens föregångare vid Järntorget) och i övrigt gjort goda placeringar. När han avled i hemstaden den 17 juli 1884 kunde också tidningarna nämna "att han ansågs efterlämna en rätt vacker förmögenhet".

Hans Henrik var en i många avseenden originell och

Fulklappsfrågan FÖR HELA FAMILJEN

löses lättast genom besök hos

Vår paroll:

Goda varor till låga priser

Fredås MANUFAKTURAFFÄR

JOHANNES KYRKOGATA - Tel. 704 63

Gyllanderska skolan i Edsberg, nu bygdegård.

självständig personlighet, som förmodligen levde 100 år före sin tid. Han beskrevs i nekrologerna som en "i boten demokratisk natur, livligt intresserad för allmänna angelägenheter, deltog med aldrig svikande intresse i alla offentliga förhandlingar och förde med stor ihärdighet frihetens talan i politiska och sparsamhetens i ekonomiska frågor". Han var fritänkande och oppositionellt anlagd (varom vittnar ej mindre än närmare 25-talet handskrivna, av Jeremias i Tröstlösa kommenterade inlagor till kyrkorådet i Örebro: som exempel kan nämnas att han en gång ville att kantorn och organisten skulle ha timlön i kyrka och samhälle och i övrigt skaffa sig ett mera civilt arbete om dessa inkomster ej var tillräckliga för hans och familjens utkomst!). Han var stadsfullmäktig under en period, fattigvårdsledamot (och kassör), revisor i kyrkorådet och för Arbetshuset, ledamot i Sundhetsnämnden, kassör vid Lasarettet och medlem av länets brandstodsbolag. Som enskild person beskrevs han "efterlämna minnet av en mycket rättfram, frispråkig man, som när det gällde värdskap visste förläna en viss sokratisk prägel åt sina gladlynta bordssamtal". Han var vän av läsning, främst historiska och filosofiska böcker, han intresserade sig för diktkonsten och lärde sig (förmodligen egenhändigt och utan större hjälp av någon) latin för att kunna översätta Petrarcas sonetter till svenska. En av sonetterna stod f. ö. under hans dödsannons:

Himmelens Konung, Osynlige, Odödlige, må Din hand stödja mig under det lilla jag har kvar att leva och må han hjälpa mig att dö. Du vet väl att till Dig allena står hela mitt hopp.

Vid hans bortgång 1884 anträffades i hans ägo en utförlig beskrivning hur hans jordfästning skulle ordnas och vilka som skulle bjudas; ja, han hade även (den 17 december 1876) författat sitt eget begravningskort och skrivit dödsannonsen! Jordfästningen med sedermera biskopen i Skara E. J. Keijser som skriftetalare skedde "med en spartansk enkelhet som anstod den bortgångne, flärdfrie sanningssökaren". Efter akten i Nikolaikyrkan

fördes kistan till Edsbergs kyrkogård för gravsättning i föräldrarnas familjegrav — allt enligt hans egen önskan. En enkel granitsten med kort inskription för hans egen del, ett gjutjärnskors för föräldrarna samt ett omgivande järnstaket visar än i dag (väster om kyrkans stora ingång) var graven ligger. Vid akten i Edsberg föredrog f. ö. kyrkoherden F. T. Hagborg egenhändigt författade versar, som ännu finns i behåll och cirkulerar i ständiga avskrifter i socknen.

Efter sig lämnade han som närmast sörjande syskon, en hushållerska och tre "pigor", för vilka alla han sörjt i någon mån. Hans största donation var dock den till s. k. Gyllanderska slöjdskolan i Edsberg till föräldrarnas minne, en skola som efter vår egen tids storkommunindelning förvandlats till en av landets kanske bästa Bygdegårdar med riksturnépremiärer titt och tätt. Till Karolinska läroverket donerade han en stipendiefond (hans av älgmälarer Axel Borg uppsatta oljeporträtt fanns för åtminstone några år sedan i Bönsalen). Och i övrigt ihågkom han både hemsocknen Edsberg samt Kumla, Hackvad och Knista socknar (överallt skulle räntan bl. a. utdelas som "kristliga böcker och möjligen även till kläder till därav förtjänta nattvårdsbarn"). Även Örebro stad erhöi donationspengar för skolrådet och för fattigvården ("sex ogifta, kvinnliga, ålderdomssvaga f. d. tjänare som ej åtnjuta understöd" skulle få dela avsättningen).

Det kan även förmälas i denna tyvärr alltför korta biografi — det är inte många som känner till så mycket om vare sig Hans Henrik eller andra hans dåtida släktingar — att han ett tag tänkte starta egen tidning i Örebro och hade teckningslistor utsända, då han ej gillade den liberala tidningens politik i alla avseenden. Han ogillade nämligen helt "ljumhet eller halvhet eller överdriven hänsyn till de förnäma i samhället, som han strängt klandrade". Sitt "testamente" till Örebro stad och

Forts. å sid. 39.

Familjegraven på Edsbergs kyrkogård.

NYVELIUS

Linoleummattor - Fernissa - Tapeter - Sjukvårds- och Förbandsartiklar

Telefon 700 23, 705 00

Hallsberg ligger i skuggan av Örebro

Hallsbergs längsta hus, av folkhumorn döpt till "korven".

”Varför är inte Hallsberg en stor och blomstrande industristad? Kan man i hela vårt land träffa på ett mera idealiskt trafikläge för en inlandstad? I korsningen av den stambana, som förbinder de båda metropolerna Stockholm och Göteborg, och den stambana, som förbinder Sydsverige med Bergslagen och Norrland ligger orten. Ingen annanstans kan man på så kort tid nå så många människor. Rikssexan går också för säkerhets skull genom köpingen liksom den stora landsvägen från Östgötaslätten mot Bergslagen. Det är skada, att när Hallsberg äntligen fick en storindustri i sin närhet, så skulle det bli en för näsa och öga så föga tilltalande som Kvarntorp.

Men Hallsberg ligger i skuggan av Örebro, och det är troligen ingen lätt sak att bryta dess mäktiga traditionella inflytande som både industriellt centrum och handelsmetropol. Örebro hör till de alltjämt ganska starkt expanderande städerna utanför metropolområdena. Men även om Hallsberg inte skulle klara sig som handelsplats, borde lämpliga industrier för konsumtion inom landet kunna lockas av läget och människor komma dit, som inte bara växlade tåg”, skriver professor Karl Erik Bergsten, Lund, i tidskriften Året Runt.

Professorn nämner ingenting om att Hallsberg lagt sig till med både gymnasium och yrkesskola, vilket har betytt och kommer att betyda en hel del i köpingens framgångsrika utveckling.

Men var tar man allt folk till att bebo de många nybyggda husen på ”Per i Kårstahults” och Stocksätters forna domäner? Folkmängden har ju inte ökat i tillnärmelsevis den omfattning, som motiverar en storbebyggelse

i den grad, som skett de senaste fem åren, och inte heller kan rapporteras någon anmärkningsvärd stor inflyttning.

Anledningen till att de stora komplexen fyllts är att Hallsberg, liksom så många andra platser, legat efter i sin bostadsproduktion och att många bytt en liten, omodern lägenhet mot en större tidsenlig.

Kumla har vid flera tillfällen fått avstå mark till Hallsbergs köping. För länge sedan hörde till och med järnvägsstationen till Kumla kommun. Västra skolan räknades ännu under de första årtiondena efter sekelskiftet till Kumla skoldistrikt, som tillsatte lärare och svarade för alla av undervisningen åsamkade utgifter. Första gången Kumla kommun fick avstå mark till Hallsberg var vid köpingsbildningen år 1908.

Allmän förvåning väckte det att inte Hallsbergs landskommun berördes av den stora kommunsammanslagningen. Det har påståtts, och omdömet har inte vederlagts, att det helt berodde på Gunnar Falla. Han var en mycket konservativ man, som inte ville att hans lilla kommun skulle gå ihop med Hallsbergs köping, vilket annars borde ha varit det naturliga. Och som Falla både som riksdagsman och av flera andra orsaker hade stort inflytande hos landshövding Hasselrot och andra myndighetspersoner, fick han som han ville.

En person, som är mycket för stora kommunenheter, vill tro att Kumla och Hallsberg med respektive landskommuner skulle i en framtid kunna bilda en stad med minst 30.000 personer eller lika stor som t. ex. Södertälje.

Ja, vem vet!

WERNER HARDMO *Snabbköp*

Köpmangatan 30 - Tel. 703 64, 796 02

SPECERI - CHARKUTERI - MJÖLK - BRÖD

Josef Svensson handlar nyheter.

Svåra tider med stor arbetslöshet

Andra avsnittet ur det föredrag, som framtidne överlärare Josef Svensson höll 1951 vid den festlighet som var anordnad av Kumla Landskommun med anledning av kommunsammanslagningen, följer här nedan. Första delen var införd i Kumla Julblad för år 1958. Denna gång behandlas livsmedelsbristen under första världskriget, arbetslösheten och Kumlasjöns tillkomst.

Under krigsåret 1917 tillsattes livsmedelsnämnder inom olika distrikt av kommunen, snart nog centraliserad till en med en byrå i Kumla. Föreståndare för denna blev f. handlanden Bror Andersson.

Kommunalnämnden föreslog stämman upptaga ett lån på 10.000 kronor och lämna summan räntefritt till livsmedelsnämnden, men mot borgen av nämndens ledamöter en för alla och alla för en. Jag minns att grosshandlare Erik Olsson sade ifrån på stämman att det var en orimlighet, men jag minns inte hur det gick. De familjeförsörjare som hade 2.000 kronor årlig inkomst och däröver, skulle inte få något med av de billiga livsmedelsvarorna.

Två år därefter hade varor distribuerats för 360.579 kronor. Behållning 23.996:38 kronor, vari ingick födelsekapital med 11.000 kronor. Då tackade man nämnden och Bror Andersson. Varor: ved, potatis, flott och allt möjligt. Jag minns flottet i gommen, när jag åt potatispannkaka.

Under en del av 20-talet liksom en del av 30-talet fanns en arbetslöshetskommitté, som inte hade det lätt att skaffa arbete, stenhuggning, skogsdikning, vägarbete. Det var inte så stora förtjänster 50-60-70 öre per timme, ibland också tillägg för varje barn. Arbetsintensiteten blev väl heller inte så stor. År 1927, när Conrad Axelsson, C. A. Jonsson, Aug. Eriksson, Ernst Eriksson, Hesselberg och Gustaf Zetterlöv var i kommittén och ville avgå, då 30 arbetslösa kom och ville ha arbete och intet kunde skaffas, föreslog P. G. Gustafsson en ledning från järnvägs kajen till C. A. Jonssons fabrik. Samhället skulle släppa till material och kommunen arbetslöshetslöner. När jag undrade, om inte samhället kunde betala något till lönerna, svarade Erik Olsson, att samhället hade ingen vinst av arbetet. Det kunde Ernst Eriksson inte förstå, ty nog skulle det väl bli billigare för samhället, om de slapp lönerna.

Bankkamrer Arvid Olsson klarade ut saken, som han sade, med några enkla siffror. För ett par år sedan hade kommunen betalat lönerna till en avloppsledning.

Med 50 öre i timmen hade ledningen gått till 22 kr per meter. Sedan blev det strejk "lyckligtvis". Arbetet lejdes ut mot 7 kr per meter. Då samhället inbetalade hälften av skatten till kommunen blev det 11 kr per meter. Samhället tjänade 4 kronor per meter genom att inte få hjälp med arbetslöshetslöner. P. G. Gustafsson skulle gärna se arbete på annat håll. Emil Larsson ansåg att en del av de 30 måste hjälpas men misstänkte, att kommer bara arbetet i gång, skulle fordran komma på avtalsenliga löner med arbetsnedläggelse som följd.

1932 brann skofabriken Sture. Ett par hundra arbetare blev arbetslösa. Jag har för ett par dagar sedan talat vid en av dem. Det var omöjligt att få något arbete. Om man erbjöd sig att arbeta för bara maten, så var det ändå omöjligt. Han var ungarfick fick 8 kr i veckan i understöd. För detta skulle han arbeta 2 dagar i veckan vid Kumlasjön.

Ja, Kumlasjön! Det var visst Gust. Samuelsson, Georg Nyman och Josef Johansson, som funderade vad för

Den första Djupadalstyrelsen, Henning Haglund, Manfred Ingenäs och Gottfrid Carlson, njuter av restaurangens goda kaffe tillsammans med fru Siina Haglund.

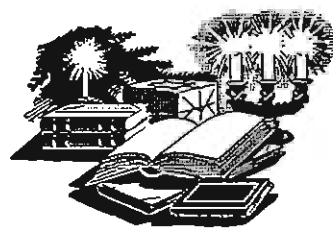
Skrivställ, Album, Skrivunderlägg, Reservarpennor, Gästböcker
Brevpapper, Alamnackor, Jultidningar, "Kumla-mappen"

DOHLWITZ BOKHANDEL

Telefon 700 56

Boken

— bästa gåvan

arbete, som skulle kunna hittas på. Och kom på idén. Arkitekt Nesser från Elvesta, som Krügerkraschen gjort arbetslös upprättade förslag till anläggningen. Samhällets sophög skulle bort. Noggranna försök gjordes, så att man skulle vara säker att inte vattnet skulle försvinna. Projektet godkändes av A.K. Husen bekostades av municipalsamhället. När anläggningen var färdig och invigdes med tal av prosten Häger, han som var från Karlskrona och glad åt vatten, lämnades den sedan till Kumla municipalsamhälle. Om jag minns rätt hade samhället betalat marken till kyrkvärden Arvid Ericsson. Jag minns i alla fall, att när Arvid Ericsson fyllde år — det var väl 50 — och hade kalas i Örebro, så höll Erik Jonsson i Ekeby tal för honom och sa: "Det här blir rätt dyrt kalas för dej, men det gör ju inget för dej, som har en sjö att ta pengar ur, pengar som de sjösjuka municipalare ha häve på dej." Summan för marken var dock blygsam i förhållande till värdet för sitt ändamål. Det är säkerligen intet av nödhjälpsarbetena, som sedan spritt så mycken glädje. Till nytta ha de dock blivit: Åbyvägen, Bredsättervägen, skogsdikning, landsvägsgrävningen och stenslagningen, arbetena på "slagfältet" som Lars Pärsson sade.

När de arbetslösa antal var som störst, väl 4-500, och arbete inte kunde ordnas för alla, ordnades med mat för ungarlarna. Lokal var gamla ålderdomshemmet. Det kallades Savoy. Själva cheferna var P. G. Gustafsson och Gust. Zetterlöv. Matmor var unga fru Ingeborg Andersson, kassörska vid Varmbadhuset.

Denna stora arbetslöshet under 20- och 30-talen var en påfrestande tid, värst för de många, som ej kunde få arbete, nedpressande i hög grad. Var de ville försöka, stod kö. Och så detta: fåfånga lär mycket ont. Det var också ett slit för dem som blev valda i arbetslöshetskommittén: ett bortsättande av tid och åter tid. För kommunen ekonomiskt pressande. Den fick låna pengar då skatterna ej kom in. Ibland fick enskilda ställa sig som borgenärer vid hastigt påkommande behov. För ordföranden Karl Nilsson och vice ordföranden i kommunalnämnden P. G. Gustafsson var det inte lätt. För att folk skulle komma i gångorna med skatterna, måste avskrivningar göras av gamla restantier till rätt stora belopp. Vid revisionen 1921 var restantierna 40.000 kr och 1923 150.000 kr. I kommunalkassan var ett underskott av 46.939 kr.

I fullmäktige var arbetslöshetsfrågorna framme gång på gång. I protokollboken 29 mars 1924 — 30 oktober 1930 utgör bara registret över frågorna 41 rader.

"Kumlanytt" för 60 år sedan.

Nytt stationshus

Riksdagens statsutskott hemställer i anledning av kungl. propositionen att utvidgning av spårsystemet och uppförande av nytt stationshus i Kumla för 51 000 kr. På stationen funnes allenast tre spår, och stationshuset vore otillräckligt för nuvarande förhållanden. Behovet av ifrågavarande anläggning framginge noggsamt av att antalet resande från 1885 ökats från 51 111 till 86 602

J. A. Gartz

Att sjungas och beaktas

Skofabrikör J. A. Gartz, som gick ur tiden nyårsdagen 1938, var känd för sin påhittighet, inte minst när det gällde annonsering. Under ovanstående rubrik hade han år 1910 infört följande annons i Nerikes Allehanda.

Finaste blan förstäraru
Diabulosandaln förstäraru
Den är så nätt förstäraru
Gångar så lätt förstäraru
Den är så fin förstäraru
Äkta brunt skinn förstäraru
Billig den är förstäraru
Se nedan här förstäraru.

Säljes i de finaste skoaffärer i Örebro till följande priser:

N:r 22—24 3:75, 25—30 4:50, 31—35 5:—, 36—40 6:—, 41—43 6:50, 44—47 7:50.

Denna annons tilldömde allmänheten första pris 75 kr år 1908 med 3.460 röster. J. A. Gartz.

Melodin till dikten var den dåtida mycket kända "N:r 30 Gustafsson".

I en nästan samtida annons påstod han, "att med Gartz Diabolo-Sandaler löper en ung man sin väg till ena pigo dubbelt så lätt".

och godsmängden från 17 080 till 20 639 ton och att totalinkomsterna under samma tid stigit med 37 605 kr. Vad stationshuset beträffar, var detta redan från början otillräckligt för dåvarande trafik och hade sedermera icke undergått någon väsentlig förändring.

Logen Natanael

hade till Byggnadsbol. Natanaels årsstämma inlämnat ett köpeanbud på bolagets hus Natanael med inventarier. Bolaget består av 451 aktier 5 5 kr = 2 255 kr. Skulderna uppgingo till 3 000 kr. De närvarande beslöt enhälligt för överlåtande av huset till logen.

KULLBERGS EFTR.

STURE MELANDER

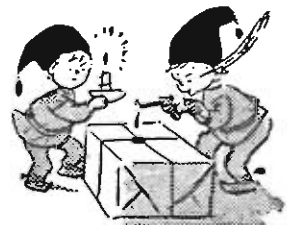
K u m l a

Telefon 700 60

S p e c i a l a f f ä r i

Manufakturvaror, Gardiner, Sybehör, Kjolar, Blusar m. m.

STOR SORTERING AV LÄMPLIGA JULKLAPPAR

Höstmotiv från grusåsmiljö

TEXT OCH TECKNINGAR AV WALTER HOLMSTRÖM

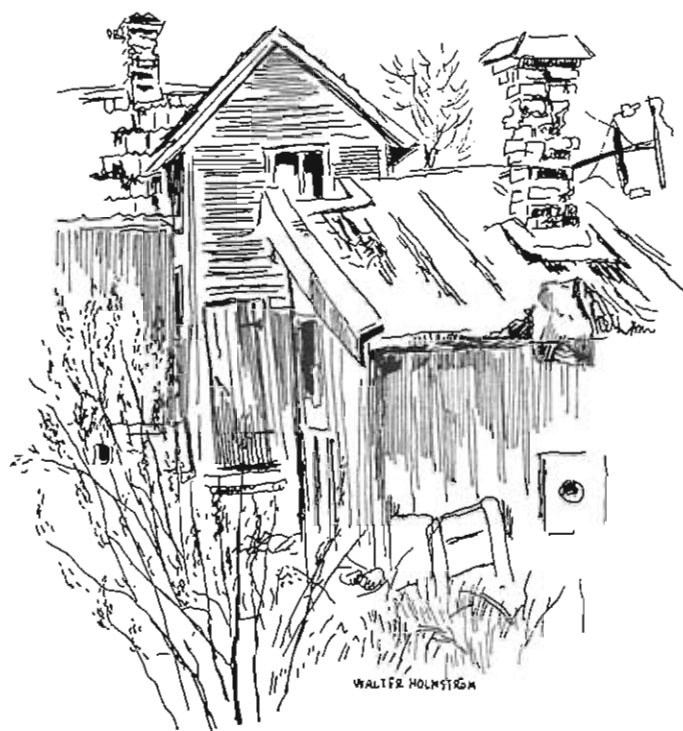
Tankar vid ett övergivet hus

På grusåsens högsta punkt invid den stora djupa grusgropen står några gamla fallfärdiga hus, som för länge sedan övergivits och lämnats åt sitt öde. Sista ägaren var änkefru Sandberg och de sista som bodde där var estflyktingar. Här hade man en bedårande utsikt över slätten i öster med skogens mörka horisontlinje i fjärran; och hade det varit i nutid hade man säkert vilat ögonen då och då på den jättelika Kvarntorpshögen. Med fog kan man påstå att utsiktspunkten är en av de allra vackraste i Kumla. Tyvärr äter sig grustaget vidare norrut — och vad kommer sedan när åsen är länssad på sitt sista gruskorn? Här är Höganäs gatans högsta del och en postlåda visar boxnumret 483.

Nu är kåkarna tomma och det är väl en tidsfråga hur länge de kan hålla sig upprätta. Förr var det pyntat här och fint med vita trådgårdiner och blommande pelargonier i de små fönstren. Syrenberså på gården och färgrika blomsterabatter omslingrade av slitna gårdsgångar, som krattades söndagsfina. Så länge det bodde människor här levde huset, men när dörren slogs igen för sista gången var förstörelsepatrullen genast där och frossade i sin perversitet — allt som gick att slå sönder förintades och så när lusten hade slocknat eller tillfälligt lagt sig tog tidens tand vid.

Vad männe huset tänkt om det hela? Kanske följande prosakvæde kan ge ett svar?

Jag är ett gammalt övergivet hus
mina dagar är räknade och de bästa långt bakom och förgättna
Jag skälver och skakar i mina fogar och räds för morgondagen
ty de komma säkert åter de som vill förgöra mig.

Fallfärdiga kåkar.

Mina ögon ha de stenat — min syn är släckt
mina slappa lemmar ha slitits loss och huden skalats av
Mina hemligheter och innersta tankar ha de krafstat ur sina gömslen
nyfiket mättade har de slängts framför mina fötter
där endast årens ogräskog respektlöst knäar.

Jag hör vingslag — nu komma de åter de svarta fåglar
som ha sina nästen i min tomhet
där den stilla skenbara tystnaden råder
— det fräter, vittrar och faller då trådtunna nerver bli kryllande
maskar
och sakta jag skrider mot okänt mål för min tröttade och pinade
kropp.

Men kanhända den svala döden då blir min vän
— kan väl den lagen gälla även mig?
och varför då ständigt bittert klaga för dag som ej har kommit
att nå en ände och ett slut borde väl vara allas lyckliga lott
även om man endast är ett gammalt övergivet hus.

Förlovnings- och Vigselringar

JULKLAPPAR i Guld, Silver och Nysilver, rikt urval. Matsilver i flertal modeller
Väggur, Fickur och Armbandsur. Gamla smycken och ringar omarbetas.

AB Elias Englunds *Guldsmedsaffär*

Innehavare: Stig Englund

KUMLA - Tel. 703 01

Lösöreauktion

När man samlas till en lösöreauktion på landet, blir det något av en folkfest — många kommer långväga ifrån och de flesta givetvis i bil. Där träffar man vänner och bekanta och har hjärtans roligt.

Här på åsens gulvita stubbåkrar, där sädesskylarna står vackert i jämna rader och nyplöjorna är blankade och svarta i en blåmålad höst, med sol i guldfärgade bladverk, ligger den gamla rödfärgade gården där auktionen skulle gå av stapeln.

Gubbar och gummor — damer och herrefolk samt ungdomar av bägge könen går omkring i det utställda lösöret; vrider och vänder på pinnstolar, smörkärnor, handkannor, pottor och fat. Lyfter på lock och drar ut och in på lådor i byråer och skänkar — letar med kännarmin efter lönnfack i gamla chiffonjén och gissar på dagens priser, om de blir höga eller låga.

Så spelar den skicklige och erfarne auktionsförrättaren upp sin enmansteater, som han själv skrivit manuset till, och själv innehar aktörens svåra roll. Nu gäller det att vara i fin form. Publiken har stora anspråk. Kan han raljera och underhålla med snabba utfall och uddiga repliker — klyva näbb med dem som vågar sig in i närkamp, då har han fångat sin publik. Tunghäftan försvinner och villigheten att "ropa" ökar — åttakantsklockan, kaffepettern och tras mattorna åker upp i pris. Habegäret blir överväldigande och plånböckerna står på vid gavel.

Bohaget byter ägare.

Bort drar en kraftig man, med flerdags skäggstubbe i sin nuna, en nersutten inventionsoffa där springresären avtecknar sig i tygnötet. Mellan gårdshuset skyndar en matmora hem med några alnar hemvävmattor i rosengång. Två ringförlovade samlar idogt till det tänkta egna boet — nu har man redan ett bord och ett par stolar — en dammsugare med tillbehör och ett halft dussin koppar och fat med syrener i dekoren.

WALTER HOLMSTRÖM

I självtagna mellanakter avviker några gubbar runt husknuten — andra gonar sig med medhavda smörgåsar och termoskaffe — eller handlar varm korv hos korvgubben, som alltid finns på plats på en sådan folkfest. Ungarna pallar frukt på auktionsgårdens gamla träd och skojar datten och småbusar samt har kul på sitt eget sätt. Sommarens blomsterrabatter blir nertrampade, och på den alltid nykrattade gången rasslar massor av skolor respektlöst fram och åter.

På "scenen" pågår det festliga skådespel inför en talrik och överförtjust publik — bakom kulisserna kanske de närmaste anhöriga upplever något helt annat — stundens allvar och tragik inför ett hem som skingras. Ett hem, som under många och kanske slitsamma år hopplöckats bit för bit och där varje liten sak varit ett kärt och oskattbart värde för ägaren. Nu helt plötsligt då dagarna var färdigräknade, står allt bohag uppstaplat på gårdstunet och värderas nonchalant och pietetslöst av hugade spekulanter. Ingen kan väl klandras för detta, för är det inte så, att allting lever på sina motsättningar? Och vem kan väl begära att när man har skådespel framför ögonen, tankarna skulle kunna vandra bakom kulisserna?

När skådespelet är slut och ridån gått ner, vill man väl dock besinna och försöka förstå att ingenting får vara beständigt utan hör förgängligheten till.

PRESENTEN åt Henne . . .

Vi ha goda tips
för klappar åt
hela familjen

VÄLJ DEN HOS

Klingbergas
FÄRG OCH PARFYM

Tel. 799 30

Johan Johansson
f. 1878

Gårdar och byar i Kumla

XVII

Laga skifte i Södra Mos 1852—1856

Av JOHAN JOHANSSON

1800-talet kom att medföra en stor ändring i det svenska jordbruket liksom inom samhället i sin helhet. Orsakerna därtill var flera. Vad som särskilt hjälpt vårt jordbruk på fötter, är först enskiftet och senare laga skiftet, vilket slog sönder de gamla byarna och skapade betingelser för nyodlingar och jordbruksreformer.

Skifteshandlingarna berättar för oss, hur landskapet såg ut under den tid, då byordningarna ännu reglerade bondens liv. Byn låg samlad omkring sin lilla kyrka. Utanför låg vida fält, indelade i långa smala tegar. Och bortom dem byns utmarker, den gemensamma betesmarken, Husen låg tätt, och det var rika tillfällen till konflikter och osämja med grannarna. Man kunde stå i sitt kök och se in i grannens. Fred och grannsämja försökte man likväl uppehålla genom byordningar, ärvda av fäderna, som skyddade den enskildes rätt och ett gott samarbete på åker och äng.

Jordbruket stod på en låg standard. På åkrarna odlades säd och inga foderväxter. Kreaturen fick på sommaren skaffa sig bete på utmarkerna men svälto under vintern med torrt hö och halm i låga, osunda ladugårdar. En lantbrukare denna tid var van att ha åkerremсор — ofta på ett par meters bredd — på 30-40 ställen. Gödslingen räckte sällan till de tegar, som låg längst bort.

I början av 1800-talet stod det gamla bysamhället inför sin upplösning. Herrgårdarnas jordbruk stod i allmänhet på en högre nivå än bondbyarnas. Det var också godsägarna, som gick i spetsen för de nya brukningsmetoderna, vilka med stor framgång provats i England och Tyskland, däribland också sammanslagning av mindre enheter till större.

I Södra Mos, Kumla socken hölls 1852 ett sammanträde angående laga skifte av byns samtliga ägor. Protokollet härifrån lyder:

”År 1852 den 24 september insrällde sig undertecknad, vice Kommissionslantmätare, i 3 hemman Södra Mos, beläget i Kumla härad och socken av Örebro län, för att enligt Konungens Befallningshavandes förordnande verkställa laga skifte å alla ägor ur till berörda hemman, och vore genom kungörelse i laga tid utfärdad och i sockenkyrkan uppläst kallade och närvarande: Från *Västra gården*: Herr Fr. Rehnberg, som befullmäktigat ombud fanjunkare Joh. Sundström, Jonas Carlsson, Lars Eriksson genom förmyndare And. Petter Andersson, Lars Jonsson. Från *Oppegården*: Sven Svensson, Lars Erik Larsson, Lars Jonsson. Från *Östergården*: Jonas Jonsson, Jonas Carlsson, Anders Petter Andersson. Såsom gode män vore på kallelse närvarande: Olof Olsson i Rösavi och Olof Larsson i Ekeby. Båda hava den i Kongl. Skiftesstadgan föreskrivna ”godemanseden” avlagt.

På tillfrågan om någon av delägarna hade något jäv att anföra, antingen mot förrättningsmannen eller gode männen, svarades nej. Delägarna visade karta över skifteslagets alla ägor, författad och i storskifte fördelt år 1803 samt fastställd vid Kumla häradsrätt 1806 den 22 okt. Rågångarna befanns vara ostridiga. Delägarna beslutade att laga skifte skulle skifteslagets alla ägor övergå. Förrättningsmannen hava på marken undersökt den av delägarna förevisade kartan, varvid befunnits att densamma ej varit med marken överensstämmande och till följd därav ej kan ligga till grund för laga skiftet. Och kommer således uppmätning av ägor att verkställas med det första, varföre delägarna tillsades att tillhandagå förrättningsmannen med hantlangning m. m. Anders Petter Andersson sade sig vara förmyndare för Lars Larssons sterbhus, men såsom delägare i samma skifteslag, ansåg förrättningsmannen sig böra tillkännage, att han borde genom sina myndingsars försorg hos häradsrätten söka få ojävig förmyndare förordnad. Delägarna anhöllo att få till protokollet anført, att vid skiftesläggningen södra åkerjorden av södra gårdet, som lär vara sämst av all avrösningsjord, ej måtte tillfalla samma hemmansdel, utan på flera fördelas, emedan den som skulle få sitt skifte av nämnda jord och ej någon blandning av bättre jord, skulle bliva allt för mycket lidande. Som ej något vidare var att till protokollet anföra, tillkännagavs detta sammanträde slutat. Och kommer nytt sammanträde att från predikstolen i socknens kyrka kungöras.

På ämbetets vägnar:

T. W. Carpelan, kommissionslantmätare.”

Gust. Johanssons Eftr. Åkeri

Innehavare: ÅKE och BERTIL JOHANSSON

REKOMMENDERAS!

Alla slags transporter till humana priser

Körningar till och från Örebro varje dag

Johannes Kyrkogata - Tel. 701 16 - 753 20

Det såg ut som om någon för länge sedan huggit sönder Södra Mos bys marker i flera hundra småbitar, sedan rört omkring dem med en spade, men nu sänt efter lantmätarn att ordna saken och laga så att gubbarna fick ordning och skick på sina s. k. jordbruk.

Först gjorde lantmätarn upp en karta över byn och graderade de olika åkrarna efter deras jordmån, sedan kallade han ihop alla byamännen i Jonas Carlssons storstuga. Han lade upp sin karta på bordet och tog ritstift och linjal och yttrade: "Jaha, Jonas Carlsson, dina 32 tunnland var sönderhuggna i icke mindre än 46 småbitar, och de låg utkastade lite varstans. Men se nu här, Jonas Carlsson, nu drar vi en liten fyrkant här på kartan, se där har du dina 32 tunnland i ett enda skifte. Nu slipper du fara som en skottspole bland dina 46 småbitar".

Så där drog lantmätarn på. Han ritade fyrkanter och rektanglar och andra figurer. Gubbarna stod runt omkring bordet med ögonen på skaft och återhållen andedräkt. De kallsvettades över detta lediga sätt att handskas med deras jord. De stod i av alla krafter för att få sina önskningar tillgodosedda, och var och en hade sin oryggliga fordran att få bo kvar i byn och äga gamla, välkända åkrar och gården. Gubbarna råkade ofta i gräl, men den som höll huvudet kallt var lantmätarn. Han hade skiftat många byar, och alltid hade det varit samma bråk. Det var en allas strid mot alla. Han förstod bönderna, förstod hur det kändes för dem.

Skiftet var den nödvändigaste men på samma gång den mest plågsamma procedur i det svenska lantbrukets historia. Vad århundraden skapat i livsföring, seder och bruk bröts samman under lantmätarns linjal och bestick. Det var den nya tidens födelse, och födslosmärtnorna var svåra. Och fostret var det moderna jordbruket.

Fattigdomen bland torpare och backstugesittare skulle förbli ett olöst problem i 1800-talets samhälle, till dess befolkningstrycket lättade genom utvandringen till Amerika och genom industrialiseringen.

När byarna sprängdes blev den utflyttade bonden ensam och överlämnad åt sig själv. Han hade inte längre några grannar att lita till, när han behövde råd och hjälp. Utflyttningstvånget bestämdes genom lottnings. Man skapade samtidigt ett nytt begrepp: "Tråkigheten på landsbygden".

I Södra Mos var det fem bönder, som helt fick flytta från sina gårdar. De fick som ersättning mera jord, ersättning och hjälp med husens flyttning och uppodling av utjorden m. m. Tre av dem flyttade till Haget, en söderut och en norrut, invid landsvägen. Husar- och soldattorpen flyttades söderut intill Kumla bys gräns, längs efter s. k. Husargatan.

Kostnaden för flyttning av Lars Larssons gård, nr 2 Vestergården, uppgick till 421 riksd. banco. I detta belopp ingick, utom nedtagning, transport och uppsättning på den nya platsen i Haget, även grävning av ny grund och ny källa m. m.

Den 16 oktober 1856 bölls nytt sammanträde, denna gång med kommissionslantmätare Hampus Wetterström

som förrättningsman. Till sammanträdet var kallade alla torpare, som till följd av laga skiftet komme att avstå innehavda lägenheter. Närvarande: Torparna Olof Olsson och Jan Olsson samt bysmeden Qvarfort, vilka haft avsondrade lägenheter på Jonas Karlssons skiften, f. d. husarerna Hallkvist och Björk, som innehaft donationsjord av Vestra gården, husar Mobergs änka, innehavare av donationsjord av Östra gården, Carl Larssons och Olof Perssons änkor, som haft sina lägenheter på Lars Anderssons skifte, torparen Anders Andersson, som innehaft jord av Anders Petter Andersson och Jonas Jonsson samt torparen Erik Jacobsson, som ägt jord på Lars Larssons arvingars skifte.

Sedan uträkning skett på hur mycket var och en av nämnda torpare tidigare innehaft, blev vederlagsjord på jordägarnas nya ägolotter utstakad. Avbrukningstiden för skogen bestämdes till fyra år efter skiftets avslutande. Beträffande tillträdet av de nya ägolotterna, stängseldningens verkställande m. m. gjordes följande överenskommelse.

Inom skifteslaget beräknas endast hägnad i inägorna, varigenom således följande kommer att i delningen intagas: a) På ömse sidor landsvägen från Norra Mos rågång till s. k. Husarvägen, och att hägnad ej beräknas på östra sidan förbi grustaget; b) På ömse sidor Ekebyvägen; c) På ömse sidor Ängvägen, kommande grinden vid ängen att beräknas till 15 alnars gårdesgård osv.; d) Landsvägens bredd bestämmas till 14 alnar, Stenevägens bredd till 14 alnar, Ekeby vägen 10, Vallvägarnas 10 och Husar- och Soldatvägen till Kumla bys rågång 8 alnar; e) Sandtag uttages av fig. 392-394-395 (ett uppskattat tunnland inrösningsjord kan mot 3 tunnland avrösningsjord utbytas, där sådant ifrågakommer); f) Tomtören erlagges för hus, som ett år efter skiftet ej avflyttats till sin nya plats, och utgjordes av högst 1 riksd. 16 skill. b:co; g) Tillträdet till de nya ägolotterna sker genast, dock att var och en äger att avbärga och skörda nu växande gröda; h) De nya vägarna bör vara i farbart skick den 1 juli nästa år, men de gamla vägarna få detta oaktat gagnas under hela kommande år; i) Några gödsel- och stubbersättningar till följd av det nu verkställda skiftet anses ej böra ifrågakomma.

Är och dag som förr skrivit står:

A. P. Andersson, L. E. Larsson, Sven Svensson, Jonas Carlsson, Lars Jonsson, Lars Andersson, Jonas Jonsson.

En del tidigare årgångar av julbladet

till salu hos utgivaren på Kumla Tryckeri.

Tel. 708 81 - 796 20

RÖSSBERGS SNABBKÖP

Å B Y T O R P

Tel. 730 72

- ett varuhus i miniatyr

*Platsen för förmånliga inköp
såväl till julen som året runt*

Kumla Handels-Aktiebolag

— kumlaborernas egen affär med tusentalet andelar

Av Nils Helander

— Nog var det bra mycket tryggare och mindre nervöst att vara handlare i Kumla, när vi växte upp, än det är för köpmännen nu. Allt annat skulle jag kanske trivas med men inte till att ha butik.

Vi var samlade några vänner vid en kopp kaffe, då samtalet, som oftast är fallet när äldre kumlabor kommer tillsammans, kretsade omkring ämnet hur det är nu och hur det var förr, när vi bodde i ett litet stations-samhälle på knappt 500 personer. Det var en av vännerna, som fällde det ovannämnda yttrandet. Och han fortsatte:

— Hur ska en liten affär klara sej i dessa snabbköps- och samköpstider? Har en handlare under årens lopp skaffat sej en kundkrets så stor att han reder sej på deras inköp, får han en dag höra att ett konsum- eller annat varuhus ska förläggas i grannskapet. Den arme handlarn har inte den minsta chans att hävda sej mot dessa företag, som genom storköp kan bjuda allmänheten förmånligare priser.

— Har det inte också blivit så att även "småhandlarn" har fått stora möjligheter att vara med i "priskriget", invänder en av vännerna vid kaffebordet. Tack vare att även han genom sin organisation kan göra samköp och få annat stöd, så saknar han inte möjlighet att hävda sej. Det finns flera exempel både här i Kumla och anorstädes, hur en liten affär ändrat om till snabbköp och skaffat frysbox och på så sätt ökat ut varusortimentet. Och har han gjort det i tid, så har det inte blivit något "varuhus" i hans närmaste grannskap.

— Det är nog riktigt, men man kan inte annat än att beklaga att affärsläget hårdnat till så att den individuella betjäningen alltmer kommer bort. "Handlarn" och kunden lär inte känna varandra på samma sätt som förr. Och att hålla en affär tiptop och vara med i priserna sliter på köpmannens nerver. Inte heller har han i regel någon treveckorssemester eller fria lördagar.

— Konkurrens fanns det även förr, omtalar en av de äldsta av vännerna. Så många affärer hade vi inte på 1880—90-talet, men samhället hade inte heller så många hushåll. Butikerna levde mest på bönderna. Nog konkurrerade Hagendal och Fosselius & Bergöö och senare även Kumla Handelsbolag. Hagendalsvägen kom ju till tack vare denna konkurrens. Ni har väl hört talas om att bönderna norrifrån med sina spannmålsforor körde fram till kyrkan och sedan tog av mot väster in på kyrkvägen och kom på så sätt först fram till Fosselius & Bergöö (nuvarande Kumla Bryggeri, Kyrkogatan 1).

Här stoppades fororna. När bönderna erbjöds ett bättre pris än hos konkurrenten, kom det ingen spannmål fram till Hagendal.

Denne beslöt då att mota "Olle i grinn" och byggde den väg, som alltsedan burit hans namn. Och därefter var det Fosselius och Bergöös tur att få "bita i gräset". Hagendal var grosshandlare i Örebro och hade sitt spannmålsmagasin öster om järnvägen, något söder om där bensinstationen nu ligger. Hans affär övertogs av Joh. Andersson, vars son Gustaf Andersson med tiden inträdde i firman.

Gubbarna fortsatte att prata affärer. Ett par av dem minns mycket väl Kumla Handelsbolag (Odengatan 5), som på 1880-talet och början av 1890-talet var en rätt allvarlig konkurrent till de andra affärerna. Inte på så sätt att bolaget sålde billigare än de andra. Men till bolaget var anslutna ett stort antal ortsbör, som givetvis skulle handla i sin "egen affär". Med tiden hårdnade konkurrensen, och medlemmarna började fördela sina inköp även på de andra butikerna. Allt tydligare märktes att bolaget skulle "dra det kortaste strået" i kampen om kunderna. En handlare Ekstrand hade öppnat en liknande affär i Solgården (nuvarande Hults glasmästeriaffär, Hagendalsvägen 1), inte långt ifrån bolagsboden.

Reklamtext på handelsbolagets fakturor.

Centrum-LIVS

VID TORGET - KUMLA

Telefoner 700 55, 700 98

Frukt, Konserver, Delikatesser, Specier, Djupfrys, Mjolk, Bröd
Charkuterivaror av högsta klass

Vår specialitet:

OMTYCKTA KAFFEBLANDNINGAR

En av bolagets föreståndare var A. G. Ekman, som hade sin bostad i andra våningen i den ännu kvarstående fastigheten vid Odengatan. I densamma har sedan länge varit inrymd en herr- och damfrisering. Efter Ekman blev Johan Edstam föreståndare för handelsbolaget, som upplöstes år 1898. En extra bolagsstämma i januari beslöt nämligen med 718 ja mot 12 nej att överlåta rörelsen till föreståndaren. Denne skulle inlösa aktierna med 17 kronor per st. Det nominella värdet var 10 kronor och antalet utestående aktier utgjorde 985. Under flera årtionden ägdes affären av Emil Hallmén från Fylsta. Under första världskriget var en del av lokalerna upplåtna till livsmedelsnämnden, som förestods av Bror Andersson, biträdd av P. J. Norell.

När A. G. Ekman skildes från handelsbolaget övertog han ovannämnda Ekstrands affär. År 1902 blev J. W. Johanson ägare av denna, medan Ekman samma år startade en ny affärsrörelse vid torget i det hörn där sparbanken inom kort öppnar sitt huvudkontor. Som biträde hade Ekman Frans Ericsson, som med tiden övertog affären och innehade den i ett 50-tal år eller tills affärshuset skulle rivas. Dessförinnan hade han tillsammans med sonen Stig av Martin Andersson övertagit firman J. W. Johanson & Co i hörnet av Hagendalsvägen—Köpmangatan. Den drives numera av Stig Ericson under firma Centrum-Livs.

Med försäljningen till Frans Ericsson lämnade A. G. Ekman minuthandeln för alltid. Men han upphörde därför inte med att göra affärer. Tillsammans med Henning Haglund och Gustaf Andersson startade Ekman sko- och läderfirman Ekman, Haglund & Co i sin affärsfastighet vid torget, Trädgårdsgatan 17. Denna firma äger ännu bestånd under bolagsform med Hugo Haglund som direktör. Bolaget har egna kontors- och lagerlokaler vid Sveavägen. Gustaf Andersson ärvde efter sin far ovannämnda firma Joh. Andersson & Co och var även under många år direktör för Mälarsbankens avdelningskontor i Kumla.

Början av det nya seklet karaktäriserades av en rad nya affärer inom speceri- och diversebranschen. Inte blott på öster utan även på det dittills butiksfria väster öppnade spekulationshurtigt folk butiker. Öster om järnvägen fanns vid första världskrigets utbrott även en affär i norr, som ägdes av Carl Sigge (nuv. Blixts Livsmedel, N. Kungsgatan 18), samt i närheten av varandra intill Hagendalsvägen firmorna C. H. Larsson (Hagendalsvägen 28) och Gerh. Widlund (S. Kungsvägen 19), båda upphörda. På väster hade Enoch Pettersson etablerat sig vid Stenevägen 15, Carl Bergvall (Kvarng. 22) och Otto Ekholm (Skolvägen 2) samt Ivan Fryxell i hörnet av Kvarngatan och Västra Drottninggatan. I ett uthus på järnvägshotellets tomt fanns under några år dessutom en affär, vars omsättning var mycket blygsam.

Hur kunde alla dessa affärer klara sig? Jo, tack vare mycket små omkostnader och sträng sparsamhet och försiktiga varuinköp. De flesta hade inget biträde att avlöna utan skötte butiken ensam eller med hjälp av hustrun

Kumla Handels Aktiebolag

Vinjett på bolagets fakturor.

eller annan familjemedlem. Under första krigsåren, då man hade ett varulager som oavbrutet steg i värde, gick det bra. Men när kriget tog slut och kanske största delen av lagret utgjordes av kristidsvaror, som var omöjligt att omsätta, stundade vargattider. Flera affärer nödgades slå igen, till en del också beroende på att Konsum kommit med i konkurrensen om kunderna.

En av dessa lediga specerister blev sedermera kontorist. Han försökte även med homeopatpraktik, men det gick inte alls. Med en viss bitterhet konstaterade han, att man föredrog en skomakare i Örebro, som inte visste så värst mycket om homeopati. Hos honom köade man, men inte så hos den mera kunnige kollegan i Kumla, vilken bl. a. under en längre amerikavistelse flitigt studerat just homeopaten. Med tiden fick denne hjärtbesvär och måste lämna förvärvsarbetet. Tillfrågad om han använde piller för sin åkomma, tog han fram en liten flaska ur fickan och sa: "De här dropparna är jag helt beroende av. Funnes inte dom så skulle jag för länge sedan varit borta. För kärlekskramp hjälper inga piller, men de är bra för många andra sjukdomar, men det tror inte folk". Han hade lätt att uttrycka sig i såväl tal som skrift. En tid hade han som hobby att samla uppgifter om medicinalväxter och deras användning vid sjukdomar. Det var också hans mening att utge en bok om dessa växter, men som den försiktige man han var byggade han tillbaka för kostnaderna. Apotekets hjärtmedicin hjälpte honom till en hög ålder, men den dag skulle komma då varken droppar eller piller skulle ha makt att förlänga livet på den påhittige butikspionjären väster om station.

De första specialaffärerna inrättades först på 1910-talet. Tidigare kunde man i ovannämnda affärer köpa allting som vanligtvis förekom i en lantmannaaffär, såsom förutom specerier även glas och porslin, järnvaror, färger, tapeter etc. Pionjärer för specialaffärerna var framförallt J. W. Johanson och Carl Persson, bokhandlare och tryckeriägare i 1910-talets Kumla, sedermera ägare av Frötuna gård och direktör i Rockhammars bruk.

Gubbarna hinner dricka både påtår och tretår, innan man pratat färdigt om ungdomstidens handlare i municipen. Stor enighet rådde om att det var roligare att handla förr. Varken kund eller handelsman hade bråttom, utan de tog god tid på sig för en pratstund. Mor därhemma räknade inte heller med att far så snart skulle komma tillbaka från handelsbon.

**Kumla Gummi-
Manne Larsson VERKSTAD**

BIL-, MOTORCYKEL-,
TRAKTOR- OCH HÄSTVAGNSDÄCK
GUMMIREPARATIONER. BENSIN OCH OLJOR

Telefon 703 50, 711 55

Kumla Handels Aktiebolag på 1890-talet.

I Förgrunden gårdsägare P. J. Norell (vid hästen) och urmakare Otto Karlstedt (på cykeln).

När stationssamhället blev municipalsamhälle

I år är det sextio år sedan Kumla blev municipalsamhälle. Men först 1913 valdes municipalfullmäktige. Kommunalkamrer Tage Tapper, som vet mer än de flesta om lagar och förordningar, vill emellertid förlägga municipalsamhällets tillkomst redan till 1884, då Kumla fick sin första byggnadsstadga.

Ordförande i den municipalstyrelse, som utsågs år 1900, var grosshandlare P. J. Carlsson, därtill utsedd av länsstyrelsen. Han var länge den dominerande mannen i Kumla kommunala liv och kallades "Kumlakungen".

Varje stad eller samhälle hade åtminstone förr sin "kung", men ännu lär ingen ha hittat på att kalla någon av våra stadsbor för kung. Så "Peji", som han allmänt kallades, var den siste kungen i Kumla. Han var f. ö. en representativ person, en tid miljonär och ägare till bl. a. Mälarslottet Mälsåker. Vid hans frånfälle 1920 visade

sig emellertid, att krigsvinsterna decimerats i sådan grad, att det blev urarva konkurs. Det stora lagret av sekunda skor och skinnvaror i hans grosshandelsrörelse blev så gott som värdelöst, när det första världskriget tog slut och fabriker åter tillverkade kvalitetsskor.

Municipalfullmäktigevalet 1913 förrättades i tvenne omgångar. Av mandaten belade arbetarpartiet två platser och de övriga av en samlingslista. Fullmäktige tycks redan från början ha enats i en betydelsefull fråga, och det var vatten- och avloppsfrågan. Denna hade länge varit aktuell och den ena kommittén efter den andra hade brottats med att finna en lösning. En kommittéledamot hade haft så mycket med utredningsarbete, att hans hälsa tagit skada. Till hans avsägelse var fogat ett läkarintyg, som ordinerade ledamoten en tids vila. Aningen var det en ledamot som man var mycket beroende av eller också hade det sina svårigheter att bli av med ett uppdrag i vatten- och avloppskommittén att döma av att det fordrades läkarbetyg för att få en avsägelse godkänd.

Verkligt värdefulla JULGÅVOR finner Ni i vår rikhaltiga sortering av

BÖCKER, BIBLAR, PSALM- och SÅNGBÖCKER, SKRIVMATERIEL, PRESENTARTIKLAR och GRAMMOFONSKIVOR m. m.

HF:s BOKHANDEL - KUMLA

Köpmangatan 20 - Tel. 702 65

P. J. Carlsson
"Kumlakungen"

Året efter det första fullmäktigevalet var emellertid första etappen i det stora vattenprojektet påbörjat. Vattentorn byggdes och de första ledningarna blev utlagda. Allt klart till det första världskrigets utbrott i augusti 1914. Det ansågs och anses alltjämt vara ett av de framsyntaste beslut fullmäktige gjort. Ty efter krigets utbrott blev bristen på material för varje dag allt större och priserna steg fantastiskt i höjden.

Municipalskatten var alltför låg för att tillåta någon upprustning av vägar eller anläggning av gator. Kumla som en blivande stad var det ingen som räknade med, eljest hade man väl bättre förberett en sådan utveckling. När man under krigsåren med de stora skatteinkomsterna från framförallt skoindustrin kunde sänka utdebiteringen i kommunen, bade det varit välbetänkt att höja densamma i municipalsamhället. Många av oss stadsbor saknar kännedom om, att "stationarna" före stadsblivandet krävdes på tvenne kommunala skatter, nämligen dels till kommunen dels till municipalsamhället.

Det första kommunalfullmäktigevalet år 1919 var mycket livligt. Den 40-gradiga röstskalan var avskaffad och varje väljare ägde numera blott en röst, liksom vid andrakammarvalen tidigare. Även hade kvinnorna för första gången fått rösträtt. Municipalvalet innebar att flera ungdomar kom med i fullmäktige och dessa tog friskt itu med gatornas upprustning och gatubelysningen och en hel del andra frågor och var inte så försiktiga med att hålla municip-skatten nere.

Bland de år 1919 valda municipalfullmäktige var följande: Grosshandlare Erik Olsson, fabrikerarna A. G. Andersson, Carl Nilsson och C. G. Ström, barnmorskan Selma Isaksson, lägenhetsägarna P. G. Gustavsson och P. J. Norell, trävaruhandlare Carl Johansson, kontorschef Ernst Bergh, järnvägstj.-man Axel Svensson, fru Betty Hallmén (maka till ovannämnde bandlande Emil Hallmén), skofabriksarbetare C. H. Qvarfordt och fjärdingsman E. D. Arbin.

Grusåsen kom rätt tidigt i samhällets ägo. Att så skedde lär vara framlidne fabrikör A. G. Anderssons initiativ. Den rika förekomsten av förstklassigt vägmateriäl har varit av den allra största betydelse för samhällets och stadens egna behov och givetvis för ägarna av fastigheter. Det djupa ingreppet i åsen har orsakat en under åren livligt diskuterad skönhetsfläck. När de byggnadsplaner som är aktuella gå i verkställighet kommer med all säkerhet området inte längre att misspyrda stadsbilden.

När den i somras bortgångne Manfred Ingenäs år 1939 motionerade om stadsrättigheter — därtill influerad av en enkät i Kumla Julblad, i vilken han själv deltog — hade stora påkostnader gjorts för att få en modernare samhällstyp. Sedan har utvecklingen fortskridit och vi har fått stadshus och stadshotell, reningsverk, allt pampigare gator, vårdhem och pensionärshem, nya bostadsområden har trängt bort tallskogen och skyskraporna har kommit in i stadsbilden. Saneringen går hårt fram och det gamla Kumla försvinner alltmer.

Hagendalsvägen
vid sekelskiftet.

VÄLKOMMEN

och gör Edra inköp för julen av SKODON i

SKOHALLEN
Skolvägen 3

POSTHUSET, KUMLA - Tel. 703 37

Fyra minnesgoda Kumla-bor ur tiden

Av NILS HELANDER

Bort gå de, en efter en in i tystnadens land...

Under år 1959 fick flera av vår församlings minnesrikaste personer sluta sitt jordeliv. Den mest omtalade av dem alla var *Lars Emil Larsson*, Örsta. Liksom sin far var han mångårig fjärdingsman, som bisyssla till moder-näringen. Båda var födda på den 300-åriga släktgården, där Lars Emil i 86-årsåldern fick sluta sitt jordeliv.

Lars Emil var fullproppad med minnen från sin långa levad. Han berättade gärna, och det var en stor fröjd att lyssna till honom. Ingen kunde som han på ett så levande sätt återge händelser, och han ägde humorns goda gåva. Hans berättelser omsvepte en lång tidsepok och ett rikt galleri av personer. När Lars Emil var i berättartagen, och det var han nästan jämt, då var han verkligen underhållande och både lyssnaren och han själv hade roligt. Intill sin bortgång behöll han ett säkert minne.

Vid många tillfällen har jag haft förmånen att i hans hem få lyssna till hans skildringar från olika verksamhetsfält. En gång berättade han, när han skulle indriva skatterestantier hos arbetarna i Yxhult och Mossby. Han besökte den ena gruvan efter den andra, men inte var det någon arbetare som hade några slantar. Den siste arbetaren han besökte var nog fräck att, istället för att betala den förfallna skatten, anhålla hos fjärdingsmannen om ett lån på en tia. Och det fick han. "Det var den sämsta uppbördsdag jag nånsin haft", sa Lars Emil när han berättade härom.

När han en dag var på hemväg från Kumla och skulle passera kyrkogården, såg han en gumma som ansade hans fars grav. Lars Emil blev nyfiken vem det kunde vara. Han hade inte gett någon i uppdrag att ansa graven.

— Känner ni den man som ligger begravnen här? frågade han gumman.

— Ja, det gör jag visst det. Det var en bra kar. Han var de fattigas vän.

Lars Emil blev riktigt rörd över gummans vackra eftermäle av fadern och tog upp en tvåkrona och gav henne.

"De fattigas vän" var även Lars Emil. Som ledamot i taxeringsnämnden, ville han inte vara med om att taxera upp dem som hade det smått med medel. Vid ett tillfälle gällde det uppskattningen av ett litet ställe i Folketorp. "Är stället verkligen så dåligt?" frågade taxer.-ordf. "Ja, stället är så dåligt, att kråkorna tar en sväng i luften för att slippa fara över det", sa Lars Emil på sitt humoristiska sätt. En annan gång gällde det tvenne affärers deklaration, vilka alltför mycket skilde sig ifrån varandra. Ordf. ville taxera dem till samma belopp. Då ingrep Lars Emil: "I den ena affären har det på två år

varit två inbrottsstöld, medan det aldrig skulle falla någon tjuv in att göra inbrott i den andra boden." Mot sådana argument måste även en tax.-ordf. ge sig.

Lantbrukaren *Adolf Johansson* i Vallersta beskärdes också ett långt liv. I 88-årsåldern slutade han sin jordvandring inte så långt före sin mångåriga taxeringskamrat Lars Emil Larsson.

Adolf Johansson var brorson till "partiskomakeriets fader", Anders Andersson, och således kusin till skofabrikören A. G. Andersson. Han var med redan under handskomakeriets uppgångstider, då bönderna lärde upp sina pojkar till skomakare och importerade drängar från Västergötland till att sköta jordbruket åt sig. Sin namnkunnige farbror kände givetvis Adolf Johansson väl till, både under den tid denne satt vid skodisken och senare som grosshandlare.

Den snabba rationaliseringen av jordbruket beklagade J. "Inga hästar travar längre på fälten. Redskapen förs fram av traktorer. Bonden bakom plogen är ersatt av den åkande bonden med ratten i handen. Flykten från landsbygden tilltar. Snart blir det bara gammalt folk på gårdarna", yttrade han en gång.

Maskinerna underlättar visserligen mycket av det tunga arbetet, det ville han inte förneka, men samtidigt förloras mycket av den arbetsglädje och poesi, som var så vanligt förr vid bondgårdarna.

Johansson var en duktig arbetsmänniska, verksam länge efter de 80 åren. Han var en duktig berättare, som det var en stor glädje att få lyssna till, antingen han skildrade tvådagarsvandringarna från marknaden i Hova med inköpta oxar, upplevelser bland skomakarna vid skodisken eller intrycken från sina och kamraters besök i bönhusen i Torp och Riseberga med predikningar av märkesmännen Johannes Hedengren och E. L. M. Hedin. Adolf Johansson hade ett ej ringa förråd av sägner från Vallersta och byarna runt omkring.

En augustidag 1959 var kyrkvärden *Aroid Ericsson*, Kumlaby färdig för uppbrott, 75 år gammal. Ehuru född i Sanna hade han bott så länge på gården i Kumlabu, att man räknade honom som en kyrkbyns son. Liksom de båda ovannämnda hade även hans förfäder i många generationer bott i församlingen. Ericssons släkttavla upp tar bl. a. stiftaren av "Orfei Drängar", hovpredikanten Jonas Widén (1829-1885), född i Vissberga.

Ericsson var en mångbetrodd man. Kyrko- och skol-kassör, kyrkvärd, ledamot av kyrkofullmäktige och kyrkogårdsnämnd, kommunalnämndsordf., styrelseledamot och huvudman i Kumla Sparbank är bara en del av de många uppdrag, som under årens lopp anförtröddes ho-

Köp JULBLOMMORNA hos

HERBERT PETTERSSONS

Blomsterhandel & Handelsträdgård — Kumla

Tel.: Butiken 701 44, Trädgården 701 38

Blommor i riklig sortering

Blomsterförmedling

Kransar och buketter smakfullt och billigt

Lars Emil Larsson
Örsta
1873—1959

Adolf Johansson
Vallersta
1871—1959

Arvid Ericsson
Kumla by
1884—1959

Gustaf Andersson
Blacksta
1882—1959

nom. Han var en varm hembygdsvän och var intresserad av hembygdsbeskrivningar och samlandet av föremål från gångna tider.

Han var också en varm vän av Kumla Julblad och föisummade inte att ge utgivaren uppslag till artiklar. Tack vare honom kom julbladet i kontakt med mångsysslaren Lars Fromstedt, som kunde åtskilligt i såväl snickeri, skomakeri, sadelmakeri och mycket annat. Bekantskapen med den då 80-årige hantverkaren gjordes en sommardag vid hans lilla ställe i Kumlabu. Pratsunden intill den soliga stugväggen resulterade i två uppskattade skildringar. En av dessa var "Stockholmspojkar på grönbete i Kumla" (1937) och handlade om Herman och Otto Löwenadlers sommarvistelse hos Fromstedt 1885.

Även andra kontakter ordnade Arvid Ericsson. En av de värdefullaste var bekantskapen med riksdagsmannadottern Edla Gustafsson i Sännersta, som vid mina upprepade besök bl. a. berättade om sin far och sina bröders verksamhet. Fadern hade varit mångårig tixsdagsman och sonen Johan blev det också men dessutom talman, landshövding och mycket annat.

Ännu en välkänd kumlabo slutade sina dagar 1959, nämligen lantbrukaren Gustaf Andersson, Blacksta. Han var född 1882 i O. Fogelviks s:n, Värmlands län, och var således vid sitt frånfalle 77 år gammal. Sin längsta tid hade han dock tillbragt i Blacksta, där han först skötte om sin morbrors, häradsskötare Lars Pärsson, gård, vilken han senare övertog. Under många år biträdde A. sin morbror med hans omfattande kommunala befattningar. När Lars Pärsson efter att i 40 år ha varit ombudsman för Kumla Brandstodsbolag avsåg sig detta uppdrag, blev Gustaf Andersson hans efterträdare och kvarstod tills bolaget upplöstes.

Ehuru född värmlänning var Gustaf Andersson varmt fäst vid Kumla. Bland sin morbrors efterlämnade anteckningar hittade han då och då något av intresse, som borde bevaras åt eftervärlden. Han kom då alltid ihåg Kumla Julblad, som räknade honom bland sina trognaste vänner.

Sista sammanträffandet jag hade med Gustaf Andersson var julaftonen 1958. Han kom då in i min bostad och lämnade ett kg smör. "Jag kommer in till frua med det, ty det är omöjligt att få Helander att ta emot något för att han sänder mej Kumla Julblad varje år". Han klagade på att hälsan var vacklande, och det märktes att han inte var vid sin vanliga vigör.

Gustaf Andersson var under en lång följd av år bl. a. ledamot av kyrkorådet, skolstyrelsen och vägstyrelsen samt huvudman i Kumla Sparbank.

Tre själar och en tanke

När jag var barn gick jag, liksom de flesta kumlabarn, i söndagsskolan, som var inrymd i nuvarande församlingshemmet. Som lärare hade vi en ung, präktig man, Axel Hahne. Men han övergav oss snart och reste till Kina som missionär. Från Kina sände han sina söndagsskolflickor ett kort på kinesiska. Det var bibelspråk, som Hahne hade översatt. På mitt kort stod: "En tillflyktsort är urtidens Gud, och nedåt sträcka sig hans eviga armar."

Då jag var barn vistades jag ofta om somrarna hos släktingar i Talby, Asker. Min kusin Olga gick i söndagsskolan i Stohagens kapell. Jag följde gärna med henne dit. Till barnen utdelades trevliga kort med olika texter. Även jag fick ett kort, och på detta läste jag: "En tillflyktsort är urtidens Gud, och nedåt sträcka sig hans eviga armar."

Åren 1895—1896 gick jag och "läste". Vi var många flickor, som då undervisades av pastor Johannes Falk. Vid konfirmationen fick vi alla ett testamente i gåva. Falk hade i varje bok skrivit ett bibelord. I min bok stod: "En tillflyktsort är urtidens Gud, och nedåt sträcka sig hans eviga armar."

Det bibelcitatet glömmar jag aldrig.

Anna Persson

Mejeriprodukter

av högsta kvalité försäljes i egna butiker och hos återförsäljare

KUMLAORTENS **M**EJERIFÖRENING

Mejeri: Tel. 700 33, 8—12 fm., 5—6 em.

C. E. MALM - en märklig Hallsbergspredikant

Av IVAR SÄW

Baptistförsamlingen Salem i Hallsberg, som bildades pingsten 1867, är en av de äldre frikyrkoförsamlingarna i bygden. Dess kapell är ett av de äldsta i Närke och ett av de allra först uppförda husen vid Hallsbergs station, nuvarande köpingen. Församlingen har hela tiden varit i verksamhet och räknar för närvarande ett 60-tal medlemmar.

Salemkapellet, som alltfört tjänar som församlingens lokal, var jämte det numera rivna Halldénska huset och det gamla Bergööska de första husen i samhället. Kapelltomten hade inköpts redan 1863. Troligen uppfördes kapellet det därpå följande året, och i vart fall var det färdigt och i bruk den 5 juli 1865, ty då höll Närkes distriktsförening av baptistförsamlingar sitt fjärde årsmöte där.

Salem ligger vid Östra Storgatan, och dess gamla typiska "bönhusstil" smälter ingalunda illa in i den runt omkring hypermoderna bebyggelsen. Givetvis hör det till saken att det upprepade gånger renoverats både in och utvändigt, men dess ursprungliga form och typ har bevarats.

Då församlingen bildades anslöt sig 14 personer. Bland dessa var en 30-årig "privatlärare", J. N. Holmgren. Han blev församlingens förste pastor och föreståndare och bodde i Salemkapellet till år 1870, då han flyttade till Norrköping. Sedermera blev han vida känd som fabrikör Holmgren i Tannefors.

Under bans Hallsbergstid föddes en dotter i familjen, Hanna, som senare blev maka till pastor John Ongman i Örebro. Hon avled för endast drygt två år sedan, nära 90 år gammal. En dotter i familjen Ongman är nuvarande folkskollärarinnan i Stene, fru Maria Lindqvist. Hallsbergsbygden berördes eljest ganska tidigt av förra århundradets frambrytande andliga rörelser. "Roparna" och deras verksamhet, prästmannen G. W. Müntzing, som tjänstgjorde i Lerbäck och Viby, godsägaren O. G. Hedengren på Riseberga, klockaren Johannes Palmqvist i Stora Mellösa, P. E. Heidenberg och A. Kumlin i Örebro, Näs Per Persson från Dalarna, Anders Wiberg från Hälsingland, Hanner, Möllersvärd, Lindblom, Pira och Truvé är namn, som man träffar på från 1830-talet och några årtionden framåt, då män studerar väckelsernas historia i denna provins. Ovannämnde Kumlin i Örebro hjälpte de troende, som fanns i Hallsbergsbygden, att anskaffa kapelltomten vid den framväxande stationen i Hallsberg.

Fem år innan församlingen bildades inträffade en händelse, som fick ganska betydelsefulla verkningar. På sommaren det året, 1862, kom en vida bekant baptistpredikant, C. E. Malm, till bygden. Han predikade i två timmar en söndagsafton på exercisplatsen Sannahed mellan Kumla och Hallsberg. Han hade då en publik på om-

Salemkapellet

kring 2.000 personer. Med sin väldiga röst gjorde han sig väl hörd, och eftersom han var omgiven av militärbefälet, fick han också vara ostörd.

Nästa dag gick han fram till Hallsberg. Där var då cirka 500 arbetare sysselsatta med att anlägga järnväg. Nu uttänkte Malm en plan hur han skulle nå dessa med sitt budskap. Att få något hus, där dessa arbetare kunde rymmas, var omöjligt. Malm lånade då ett bord och ställde detta vid landsvägen en bit utanför nuvarande samhället vid vägskälet mot kyrkan. Där tog han plats med bibel i hand och väntade, tills arbetet slutade på aftonen, och arbetarna skulle gå till sina nattkvarter. Inom kort samlades en stor skara. Malm hade en överväldigande stark röst och hördes vida omkring, så att alla i närheten drog sig dit. Både åkande och gående stannade för att lyssna till vad den märklige mannen hade att säga.

Åtskilliga blev omvända genom denna C. E. Malms "landsvägspredikan", enligt vad som senare visade sig.

Sedan fortsatte Malm till Askersund och höll två möten på marknaden där. Mellan dessa blev han uppkallad på rådstugan och blev hotad med fängelse om han vågade fortsätta som predikant. Hans andra möte blev stormigt, men Malm smög sig undan och gick en bakväg ner till sjön, där två män tog honom i en båt och räddade honom undan förföljarna den gången. Malm fortsatte att predika, och många blev omvända och döpta som en följd av hans verksamhet. Upprepade gånger fick han stämning, och böterna den vintern uppgick till 500 kronor. Han gick då till landshövdingen i Örebro för att få hjälp. Denne hjälpte honom och rådde honom att gå till Norrland eller Norge och stanna där en tid. Malm gjorde så, men återkom senare till Närkesbygderna och fortsatte sin uppmärksammade verksamhet.

Den bästa julklappen - ett ur från stjärnurmakaren

Omega, Longines, Zenith, Svalan, Certina m. fl.
Reparationer utföres snabbt och omsorgsfullt
Glasögon, Guld och Silver

Telefon 702 62

L. N. BRINK - KUMLA

Innehavare A. THOR

Ur-, Optik- & Guldsmedsaffär

MIN BARNDOMS GATA

VIII. Kvarngatan 1

Kvarngatan var ännu ett stycke in på detta sekel bevuxen med skog. Den resliga tallskogen dominerade även om den lämnat plats för en och annan liten stuga. Och så förstås för "kvarn", som har anor från 1891. Kvarngatan och Mossbanegatan kallades tidigare gemensamt för Mossbanan.

De gamla berättar om hur vackert det var förr på båda sidor om den nuvarande Kvarngatan, när björkarna växte upp och efterträdde de fällda tallarna. Och när man talar med dessa pionjärer härom, är det inte utan att man av tonfallen förnimmar en längtan tillbaka till den gamla idylliska tiden, trots att alla nu fått det bättre.

Serien "Min barndoms gata" skall denna gång omfatta den del av Kvarngatan som sträcker sig från Västra Drottninggatan i norr till Stenevägen i söder. Kvarngatan fortsätter, som bekant, söder om Stenevägen, men denna del får vi försöka skildra en annan gång. Vi börjar vår presentation i norr, där Mossbanegatan börjar.

Nr 1 (Forshaga) är byggt 1911 av handlande August Johansson från Pålshoda, som jämte affären i Kumla drev en filial i Vissberga. År 1914 övertogs affären i Forshaga av Ivan Fryxell, som 1918 sålde såväl affär och fastighet till köpman Elov Johansson från Ekeby, som emellertid redan 1919 överlät det hela till Konsum. Fastigheten har senare tillbyggts tvenne gånger.

Nr 2 uppfördes år 1912 av byggmästare Gust. Pettersson från Julsta för skomakare Oskar Eliassons räkning. Nästa ägare blev skomakare Josef Johansson, och efter 1919 bröderna Josef Andersson och Carl James, som lät uppföra en skofabrik på tomtdelen utefter V. Drottninggatan. Sedan 1959 tillhör de båda husen skofabriken Mona.

Nr 3 (Johanneslund) uppges har byggts 1912 av skofabriksarbetare Johan Palm. Efter någon tid sålde han sin fastighet till snickare C. A. Pettersson. Nuvarande ägare är järnvägsman Karl Eriksson från Hallsberg.

Nr 4 (Visborg) är sannolikt byggt 1914. Förste ägare var Emil Nystedt, som byggt en hel del egna hem vid Kvarngatans norra del. Efter något år sålde Nystedt Visborg till skräddare Gustaf Andersson. Nästa ägare var skofabriksarbetare Helmer Andersson, som i sin tur överlät fastigheten på svarvare Alfred Paulin.

Nr 5 (Edsvik) byggdes 1911 av skohandlanden P. J. Bäckman. Året därpå sålde han fastigheten till skomakare Mauritz Skeppner. Ägare sedan 1915 är modellör Alex Andersson. Edsvik tillbyggdes 1950. Gårdshuset är från 1920.

Där Kvarngatan börjar i norr.

Nr 6 är byggt år 1910 av snickare Erik Karlsson. Lykttändare Johan Olsson innehade fastigheten under många år. Nuvarande ägare är skofabriksarbetare Engelbrekt Johansson.

Nr 7 (Lilla Vissberga) är byggt av Emil Nystedt omkring 1908 men har fått sitt namn efter nämndeman A. P. Andersson, som sedan han frånträtt sitt lantbruk i Vissberga flyttade till Kvarngatan. Efter hans frånfälle 1918 innehade maken, Amanda Andersson, fastigheten under flera årtionden. Nu äges den av järnvägsman Eskil Larsson.

Nr 8 (Ulfsunda) tillhörde först Rudolf Pettersson och användes för hans vändmakeri. Ägare blev sedermera fitma P. J. Carlsson. Vid urarva konkursen 1921 inköptes fabriken på exekutiv auktion av fabriksarbetare Konrad Andersson. Nytt bostadshus uppfördes 1923, och fabriken tillbyggdes 1935. Ulfsunda tillhör Konrad Andersson AB Skofabrik. Den första pingstförsamlingen i Kumla hade sina möten på andra våningen i fabriken. Även IFK hyrde en tid lokalen för gymnastikövningar.

Nr 9 har en folkskollärare som "byggare" och förste ägare. Hans namn var Hjalmar Olsson, anställd vid Mossby skola. Redan vid 3-tiden på morgnarna satte han i gång med arbetet på den stora trevåningsbyggnaden med balkong på taket. Vid 7-tiden startade han den långa vandringen till sin skola och på em. var han åter i arbetet med sin villa och slutade därmed först sent på kvällen. Balkongen var närmast avsedd för de dagliga

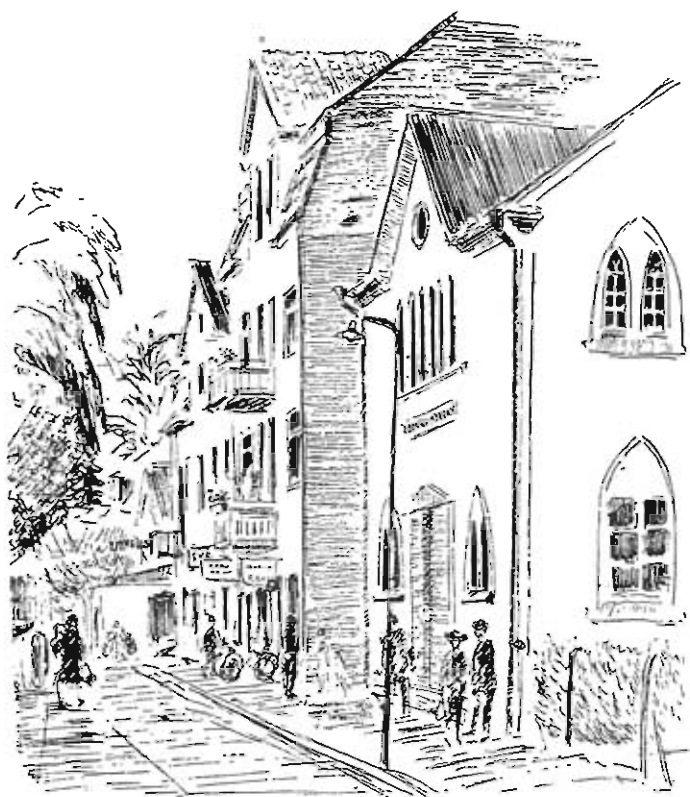
Visst vore det trevligt med något
**nytt i möbleringsväg
till jul!**

Stort lager av
MÖBLER, MATTOR M. M.

Titta in till

LITHELLS MÖBLER
TEL. 70149 • KUMLA

Parti av Kvarngatan.
Teckning av W. Holmström.

gymnastikövningarna. Grannarna tyckte med rätta, att "apostlavandringen" tur och retur Mossby och fritidsarbetet med villan skänkte honom tillräcklig kroppsrörelse. Med tanke på att Olsson gick bort vid mycket hög ålder, torde hans arbete som byggnadsarbetare och gymnast vid sidan om skolarbetet haft stor betydelse för välbefinnandet. Utefter Kvarngatan anlade Olsson en vacker näckrosdamm. När han 1921 vid uppnådd pensionsålder avflyttade från Kumla sålde han fastigheten till f. lantbrukaren Gustaf Olsson. Efter dennes död förvärvade Elias Pettersson den rymliga tomten med det stora huset, som han emellertid rev och ersatte med de nuvarande 3-våningsbyggnaderna.

Nr 10 (Mossby) byggdes av Emil Nystedt åt skräddare Hjalmar Mossberg, som i närmare 50 år med sin maka bott på samma ställe vid Kvarngatan, och de båda trivs alltjämt bra. De har inte blott haft tillfälle att följa bebyggelsen vid sin egen gata utan har även under mer än ett halvt sekel upplevt hur det lilla samhället på knappt ett tusen invånare växt till en stad på 10 000 personer.

Nr 11 (Lundholms Skofabrik). På tomten fanns först en mindre fabriksbyggnad, uppförd 1911 för fabrikör Adolf Erikssons räkning. År 1914 överlämnade han sin rörelse till Bröderna Lundholm, Örebro, som 1920 verkställde en större tillbyggnad. Fabriken räknades därefter till de stora industribyggnaderna i samhället. Året därförut hade firman ombildats till aktiebolag under namnet AB Lundholms Skomanufaktur.

Nr 12 (Kummelnäs) är byggt av skomakare Oskar Johansson år 1910. En om- och tillbyggnad tillkom 1954 av nuvarande ägaren magasinsförman Elis Granath.

Nr 13 (Marielund) är byggt 1906 av skomakarmästare Emil Johansson. Sedan 1911 äges fastigheten med tillhörande stora tomt av f. handlande Andreas Andersson från Fellingsbro. Han har gjort sig känd som en av länets främste befrämjare av biodling.

Nr 14 (Vänhem) är byggt 1909 av snickare Paul Sandahl. Han sålde fastigheten till fröknarna Ida Sofia Gustafsson och Johanna Pettersson från Pålsboda. Från 1916 till sin bortgång 1959 ägde sömmerskan Emma Kristina Andersson från Byrsta Vänhem. Ägare är numera skifferoljearbetare Gösta Gullberg.

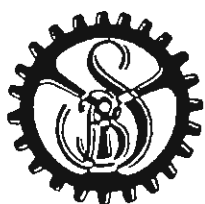
Nr 15, 17 (Pettersburg) hade byggnadsåret 1894 och var en av de äldsta husen vid Kvarngatan. Förste ägare var skomakarmästare Peter Jansson, far till skomakarna Hugo och Pelle Jansson. Fastigheten övertogs sedermera av Hugo Jansson. Från 1944 har föreningen Folkets Hus varit ägare, men J. bodde kvar som hyresgäst till i början av 1960. Då hade han bott på samma ställe i ej mindre än 66 år. Pettersburg revs våren 1960. Tomterna skall ingå i det påbörjade Folkets Hus-bygget.

Nr 16 (Editsborg) byggdes 1907 av en snickare Olsson. Bland senare ägare märkes kreaturshandlare Emil Gustafsson och lantbrukare J. E. Finnström. Sedan 1919 tillhör Editsborg skoarbetare Josef Johansson. I fastigheten hade först David Wessman och senare Arne Pettersson hembageri.

Nr 18 (Ebeneserkyrkan). Redan år 1905 beslöt baptistförsamlingen att förvärva byggnadsmark av skräddarmästare Erik Nystedt. På tomten uppfördes det kapell, som invigdes i januari 1909. År 1923 gjordes den första reparationen och 1926 en tillbyggnad. Efter en större restaurering 1932 ändrades namnet till Ebeneserkyrkan. Den mest omfattande restaureringen av kyrkan verkställdes 1952 för en kostnad av närmare 200 000 kronor.

Kvarngatan i norr.

BRÖDERNA SANDBERG Mekanisk Verkstad

Grundad 1898

MEKANISKA ARBETEN AV ALLA SLAG. Transportbanor, Järnkonstruktioner efter ritningar och förslag. Arborning, Svarvning, Fräsning, Svetsning, Reparationer.

Telefoner:

Verkstaden 701 13
Einar Sandberg bostad .. 707 72
Harry Sandberg bostad .. 793 49

Affärshus vid Kvarngatan.

Nr 19 (Marielund) är uppfört av lantbrukaren Gustaf Jonsson från Vissberga. När Kumla Ångqvarn längre fram blev ägare användes byggnaden till montörsbostad. Då Kumla stad år 1957 förvärvade det stora Kvarnområdet ingick även Marielund i köpet. Huset revs i samband med uppförandet av ett av stiftelsens höghus, som fått det gamla numret.

Nr 20 var länge västra Kumlas högsta byggnad. Den uppfördes av byggmästare C. G. Lundholm, som svarar för många fastigheters tillkomst utefter Kvarngatan och Skolvägen. Det röda tegelhuset uppförde han 1914. Ägare av detsamma har bl. a. varit trävaruhandlare Carl Johansson, bröderna Carl James och Josef Andersson, av vilka den sistnämnde alltså innehar fastigheten. I gårdshuset hade Adolf Eriksson en tid verkstadsrörelse och f. n. har firman Oges lokaler där. I den stora fastigheten är förutom bostadslägenheter tre affärslokaler inrymda.

Nr 22 byggdes av C. G. Lundholm för bagaremästare A. F. Anderssons räkning. Denne verkställde senare tillbyggnaden utefter Skolvägen. Ägare till det stora affärs- och bostadshuset var någon tid byggmästare Elias Pettersson och köpman Eric Ericsson. Det var då aktuellt med en om- och tillbyggnad men genom den förstnämndes bortgång strandade emellertid detta projekt. A. F. Andersson bedrev under många år bageri- och kafé-rörelse i lokalerna utefter Kvarngatan och alltså användes dessa för dylikt ändamål. Byggnaden, som dessutom inrymmer manufakturaffär och herrekipering samt herrfrisering, äges av köpman Lennart Johansson & C:o, Örebro, tidigare innehavare av Södra Ved- och Kolaffären i Örebro.

Kvarnområdet omfattar alla udda nummer från och med 19 t. o. m. nr 31. Största delen var till 1959 obyggt, men har som redan nämnts för högbebyggelse tagits i anspråk av den nye ägaren, Stiftelsen Bostadshus i Kumla. Området, inklusive den s. k. Stureparken, till-

hörde redan i början av 1890-talet Kumla Ångqvarn. År 1891 startade nämligen direktör Alfred Sandahl från Eskilstuna det dittills största företaget i Kumla samhälle. För hela det vidsträckta området lär Sandahl ej behövt betala lantbrukare Erik Larsson, Fylsta, mer än 1 500 kronor. Marken var mycket ojämn med en del kärr, varför omfattande fyllningar måste göras. År 1894 ombildade S. sin rörelse till aktiebolag. En högspänningsledning anlades 1902 från Backa kraftstation till Kumla Ångqvarn. Det påstods att det då skulle ha varit den längsta ledning av detta slag i världen, vilket dock låter otroligt. "Backa" försåg emellertid samhället med elektrisk belysning och industrien med energi. Driften vid kvarnen upphörde 1959.

Nr 24 (Paulinelund) är byggt 1905 av C. G. Lundholm, som ganska snart efter färdigställandet överlät fastigheten till skomakare J. A. Svensson. Paulinelund, som under åren haft flera ägare, tillhör nu AB. Lithells Livsmedel.

Nr 26 (Ljungbyhov 1) har byggnadsåret 1905 men är sedan ombyggt. Byggmästare var C. G. Lundholm. Under en följd av år tillhörde fastigheten remfabrikör Erik Widlund. Andra ägare har varit landstingsman Axel Axelsson och verkställare Ola Persson. Den sistnämndes änka, Eva Persson, sålde år 1957 fastigheten till Kumla stad. I källarvåningen hade Gartz en tid skoaffär.

Nr 28 (Ljungbyhof 5) är också uppfört av byggmästare Lundholm. Byggnadsåret är 1908. Sedan dess har fastigheten skiftat ägare åtskilliga gånger. Bland innehavarna märkas Anna Forsbergs damfrisering, skomakare David Wessman, lantbrukare Sigurd Lindén och pastor John Fredricson, vilken 1959 sålde fastigheten till Kumla stad.

Nr 30 (Ljungbydahl 1) uppfördes år 1905 av skräddarmästare Anton Ljungholm, som flera gånger låtit tillbygga huset. Efter hans död övertog svågern, Pavo Santanen, Ljungbydahl. År 1957 förvärvade Kumla stad fastigheten av änkefru Alice Santanen.

Kumla Ångqvarns kontors- och disponentfastighet.

På båda sidorna om Kvarngatan
vid Stenevägen har sedan gammalt

Enochs
sin affär

JÄRNVAROR	TOBAK
HUSGERÄD	TIPS
OLJEKAMINER	TIDNINGAR
Tel. 700 73	Tel. 708 71

Kumla Ångquarn vid sekelskiftet.

Nr 32 och 34 är mest kända genom skofabrikör J. A. Gartz, som här hade skofabrik och bostadshus. På 1890-talet förvärvade förut nämnde Sandahl marken av Erik Larsson, Fylsta, sedan denne fällt den täta tallskogen. Efter tallarna växte det upp björkar, och platsen fick med åren ett alltmer idylliskt utseende. Sandahl snyggade upp "parken", anlade små gångar och planterade blommor. Omkring 1908 blev Gartz ägare av idyllen, som snart nog fick ett annat ansikte. Först byggdes en mindre skofabrik, som emellertid eldhärjades 1914. Det dröjde inte länge förrän Gartz byggt upp en ännu större fabrik i 2 våningar och dessutom en villa intill Kvarngatan. När han 1921 upphörde med sin tillverkning användes fabriken av den tyska firman C. Behrens dels som lästfabrik dels till kontors- och lagerlokaler för försäljning av den mängd utensilier, som firman tillhandahöll för skoindustrin. Under de senaste årtiondena har lokalerna av flera firmor använts för fabrikation av huvudsakligast vända skor. År 1959 drabbades fabriken på nytt av "röda hanen" och återuppbyggdes ej. Ägare till den värdefulla tomtmarken är Bröderna Perssons Skinnindustri.

Nr 36. Det stora bostadshuset uppfördes år 1939 av byggmästare Elias Pettersson. Dessförinnan var tomten obebyggd. P. överlät fastigheten till fabrikör Gertom Johansson, som i sin tur sålde den till nuvarande ägaren grosshandlare Paul Johansson.

Nr 38 (Fågelvik) tillhör de äldsta husen vid Kvarngatan. "Jonas på Fallet" bodde där på 1890-talet. Han gjorde fårskinnspälsar och drev ett litet jordbruk med en ko. Direktör Sandahl köpte Fågelvik till trädgårdsmästarbostad. Ägare har varit skomakare Carl Fjäder och skofabriksförman Ohlin och tillhör numera grosshandlare Paul Johansson. Hyresgäst är Kumla Auktionskammare.

Nr 40 (Selma) har tillhört fabrikör Carl Widell, som 1934 uppförde det nuvarande affärs- och bostadshuset

i hörnet av Kvarngatan—Stenevägen. Dessförinnan hade Widell sin möbelverkstad i samhällets äldsta hus, byggt på 1860-talet av snickare Moreus.

*

Med denna historik av Kvarngatans norra del får vi nöja oss denna gång. Liksom vid tidigare gatuhistoriker har det varit svårt att få exakta uppgifter, varför det är möjligt att det insmugit sig någon felaktighet då det ofta förekommer att uppgift står mot uppgift. "Min barnoms gata" skulle ha påbörjats långt tidigare, medan de flesta av byggpionjärerna ännu var i livet.

Nils Helander

Kvarngatan 10 med familjen Mossberg på 1930-talet.

BERT LARSSONS *Livs*

Stenevägen 10 - Tel. 795 52

SPECERIER — CHARKUTERI — SPECIALSALTAD JULSKINKA
LUTFISK — JULGOTTER — FRUKT — KONSEPVER
DJUPFRYST — MJÖLK

RYSKA SÅGFILARE I EKEBY och andra historier

Knut Bergman berättar

Före åkeriägaren Knut Bergman är känd för sin goda berättarförmåga. Sedan många år räknas han till de mera aktiva krafterna inom Frälsningsarmén i Kumla och har även inom MHF-avdelningen utfört ett väl vitsordat arbete, bl. a. som ordförande.

Bergman är född i ett skomakarhem 1888. Sin skolplikt gjorde han i Hörsta skola för Emma Fryksdahl och Per Larsson. På eftermiddagarna fick han hjälpa till i faderns verkstad. Efter avslutad skolgång tog han sommarplats som drängpojke först hos Emil Larsson och senare hos Erik Jonsson i Ekeby. På vintrarna återvände han till faderns skomakeri.

Skomakeriet lekte emellertid inte den unge Knut i hågen. Skulle han ha med skor att göra, då ville han komma in på något lager. Det dröjde dock till 1912, innan han skulle få denna sin önskan förverkligad. Han erhöll då plats som lagerbiträde hos den stora grossistfirman P. J. Carlsson, Kumla mp.

Under det första världskriget fick han vara med om den fantastiska skoruschen. Orderna strömmade in och all personal måste sättas in, såväl dag som natt, för att effektuera varorna, som i ganska stor utsträckning exporterades till de krigförande länderna. Carl-August, P. J:s bror, var en flitig försäljare, som t. o. m. besökte Turkiet för export av skodon.

Vid sidan om sin tjänst som lagerbiträde fick Bergman även utföra vissa körslor. På sommaren ville chefen gärna se sig omkring. Bergman fick då spänna för hästarna för en längre eller kortare färd. En av resorna minns han framförallt. På Riseberga var en gång en hembygdskurs anordnad i dagarna tre. P. J. hade kommit överens med sin familj och brodern Carl-August att besöka kursen. En av vännerna, nämndeman Lars Pärsson i Blacksta, hade inbjudits att medfölja. Så bar det iväg till klostergården med det stora ekipaget.

Matfriska kursdeltagare.

Under kursens gång blev Carl-August och Lars Pärsson hungriga och smög sig bort till ekipaget, där den av husmor Emma iordninggjorda matsäcken förvarades.

Aptiten var god och de läckra revbensspjällen rön-te en strykande åtgång. När sedan den gemensamma middagen skulle intagas, kunde inte ens benen upptäckas av revbensspjällen, till P. J:s stora förtrytelse. Man misstänkte, att Syster Emma hade glömt att packa med dem, men hon bedyrade att hon inte slarvat med provianten. De båda kumpanerna förrådde ingenting, åtminstone inte under utflykten.

Drog kassarabatt.

En köpman, som ofta besökte P. J:s firma för att sälja pappersvaror, var Carl Hoffer. Han var alla tiders humorist och hans besök var alltid välkommet, inte minst av Carl-August, som själv älskade att spela sina vänner något spratt. En gång hade Hoffer av firmen fått låna 300 kronor att betalas inom 30 dagar. När han efter förfallotiden likviderade skulden, sände han inte med någon ränta. Istället drog han 3 % kassarabatt.

Ryska sågfilare i Kumla.

Far hade ofta ärende till Kumla station för att hos en grossistfirma lämna färdiga skodon och hämta material till nya, berättar Bergman. Vid sådana tillfällen tog han med posten hem till grannarna. Dessa hade då på kvällarna ärende till mitt hem, och det blev i regel långa pratstunder. Flera av gubbarna var pigga att diskutera politik och vad som sig i bygden tilldragit.

Jag minns en kväll, då Karl Johan Gustafsson i Ekeby kom och hälsade på. Han talte om, att han natten förut haft två ryska sågfilare inhysta i sin lada. Det var under rysk-japanska kriget i början av seklet. Karl Johan hade läst i Aftonbladet, att det gick dåligt för ryssarna mot japanerna. Han underrättade sågfilarna härom, men de förstod ingenting. Inte heller då han frågade om de ville ha en konjak. De bara skakade på huvudet, men när Karl Johan nämnde ordet vodka, sken de upp och var med på noterna. Så både Karl Johan och hans lyssnare var säkra på att det var ryska sågfilare, som den gången gästade Ekeby.

Hörde ej nödropet.

En kväll kom lantbrukare Nordin inkörande på gården hemma och ropade på far. Det var emellertid ingen som hörde honom, där han satt på sitt åkdon. Nordin var ofärdig och kunde endast förflytta sig med hjälp av tvenne käppar. Först när han ivrigt slog med käp-

MÖBLER av välkänt fabrikat

MJUKA MATTOR m. m.

Humana priser

Telefon 700 64

Zarelius MÖBLER

Grundad 1898

TORGET, KUMLA

parna mot vagnbotten, hörde vi honom och sprang ut på gårdsplan.

— Om du Bergman bott vid havet, skulle du fått böta för att du inte hört nödrop, minns jag var de hälsningsord som far fick av Nordin.

”Tack, tack, skulle jag komma så lagom!”

Ett gammalt original från Hagabybacken brukade tugga halm av bönderna till foder åt sin ko. Någon ved köpte han aldrig utan misstänktes för att skaffa sitt bränsle på Hagabyböndernas skogsmarker.

När gubben en dag var i Hagaby för att hämta ett lass halm, passade skogsägare O. på att förhöra honom, under det han hjälpte till att surra fast halmen på åkdonet.

— De' ä' förfärligt va dom hugger ve olovanes i min skog.

Gubben låtsades inte höra utan svarade:

— Vi ta ett rep te och sno om, så hänger halmen mä bättre.

O. höjde rösten ändå högre och sa:

— De' ä' väldigt va dom hugger mycke ve i min skog!

Men svaret blev bara en uppmaning att dra till repet hårdare om lasset.

Inte ens när O. skrek i hans öra: ”Har du sett nån, som hugger ve däroppe i skogen?” kom det något svar.

När gårdspigan kallade husbonden och drängen till kaffe, hade gubben fått hörseln tillbaka:

— Tack, tack, skulle jag komma så lagom!

Så följde han med in och slog sig ner vid kaffebordet och visade sig mycket pratsam. Det var bara när det var fråga om skogshuggning, som det slog lock för hans öron.

”Per Erik” och redaktör Hellberg.

Redaktör Hellberg, som under några år var platsredaktör i Kumla för Örebro Dagblad, kom en dag till ”Per Erik” i Ekeby för att få sin partivän att överge Nerikes-Tidningen och istället prenumerera på Ö. D.

— God dag, min käre Eriksson, hälsade Hellberg.

— Vem har jag den äran att tala med, frågade ”Per Erik”.

— Jo, det är red. Hellberg från Örebro Dagblad. Jag skulle höra, vad Eriksson läser för tidning.

— Jag läser Nerkestinninga.

— Det var synd det, sa H.

— Ja, men jag vänne få förlåtelse för de', svarade ”Per Erik”.

H. tyckte det var osolodariskt, men ”Per Erik” var så konservativ, att han inte kunde förmå sig att byta tidning.

Höjden av sparsamhet.

Under Bergmans ungdomsår hörde han mycket talas om en lantbrukare i Vallersta, som var mycket förmögen. Till hans gård hörde stora skogsmarker. Så stor glädje hade han inte av sina många pengar, då han inte unnade varken sig själv eller sin familj något av livets goda. Spara och åter spara vara hans melodi.

Hans sparsamhet yttrade sig ibland något underligt. Det berättas, att han hade eld i spisen hela sommaren för att spara tändstickor.

En barnmorskehistoria.

Efter P. J. Carlssons bortgång 1920 avvecklades grossist rörelsen, och Bergman liksom den övriga personalen nödgades skaffa sig annat att göra. År 1921 startade B. bilstation. Under de sju år han innehade den, fick han vara med om många upplevelser av olika slag.

En gång fick han telefonmeddelande om att skjutsa barnmorskan Hellsten till Järsjö. I hastigheten hade han inte tagit reda på vilken gård, som väntade den lyckliga tilldragelsen. Bergman har aldrig varit rådlös, och var det inte heller den gången. Han körde med barnmorskan till den ena gården efter den andra i byn och sporde gårdsfolket, om det fanns behov av någon barnmorska. Sent omsider kom han till den rätta gården, där man ängsligt väntade fru Hellsten.

”Grisasugga har blivit dålier.”

Vid ett tillfälle blev Bergman anmodad att från Kumla apotek köra medicin till Höjen i Kräcklinge. ”Men skynda på, ty det gäller livet!” löd det korta telefonsamtalet. B. blev emellertid fördröjd, men körde sedan så fort han vågade på den kurviga vägen fram till Höjen. När han kom dit, frågade han ängsligt:

— Jag kom väl inte för sent?

— Nej-då, det är grisasugga som har blivit dålier...

Skulle försöka trassla sej fram.

Som nybakad chaufför hade B. ringa kännedom om vilka vägar han fick befara. En gång kom han inkörande på en byväg, som ej var upplåten för bil. När fjärdingsmannen stoppade honom och förklarade, att han inte körde på en bilväg, lät svaret inte vänta på sig:

— Det märker jag nog, men jag skall försöka trassla mej fram.

Fjärdingsmannen kom sig inte för att svara. Och något åtal blev det inte heller.

Med Kumlaflickor till Leksand.

Leksand har ju länge varit det hägrande målet i midsommartid för ungdomarna. Några kumlaflickor hade gjort upp med Bergman om en biltur dit en midsommarafton. I god tid skedde starten från Kumla. Canfasdäcken var emellertid den tiden inte mycket att lita på. Det blev den ena punkteringen efter den andra. Till och med efter förvärvet av ett par nya bilringar, såg det mörkt ut för flickorna att få fira midsommar i deras drömmars land. Inför utsikten att ej hinna fram i tid, blev flickorna naturligtvis allt mer nervösa. Bergman hade emellertid förmågan att hålla humöret uppe. Och det behövdes sannerligen, ty när bilen äntligen nådde Leksand, var midsommaraftonen det året en saga blott. Men en midsommardag i Leksand hade givetvis också sitt behag.

År 1928 övergick Bergman till lastbilsrörelse och drev denna till 1955, då han blev folkpensionär.

N. H.

OLOF KARLSSONS Cykelaffär

Hörnet Drottninggatan—Mossbanegatan - Tel. 704 76

REPARATIONER
utföres omsorgsfullt

Senaste nytt i Cyklar, Mopeder och Motorcyklar
Cykel- och motordelar samt tillbehör alltid på lager
Vinter- och Sommarsportartiklar

"VACKRA STRÖM" PÅ KUMLACIRKUS

Bröderna Hugo och Pelle Jansson berättar ungdomsminnen

Vid mina sammanträffanden med bröderna Hugo och Per Jansson har mitt vetande om det gamla Kumla i hög grad berikats. Båda bröderna är en bit över sjuttio år och båda är födda i Kumla, närmare lokaliserat till Hallsta, Stenevägen 6. Det gula huset på Kvarntomtens södra del, rivet för blott några år sedan, hade byggts av lantbrukare Erik Larsson, Fylsta, som bostad åt dotter och måg. Mågen var Per Jansson, välkänd musiker och skomakaremästare i 1880-90-talets Kumla. Han var musikfanjunkare vid Livregementet på Sannahed.

— När vi bodde i Hallsta, berättar Hugo Jansson, hade Frälsningsarmén en tid lokal där. Mor tyckte om officerarna, de kom ofta in i köket och lagade sin mat. Det var troligen i början av 1890-talet.

— Minns Jansson några som arbetade hos far i skomakeriet?

— C. G. Ström arbetade hos far. När jag sedan fick plats på hans fabrik, minns jag att han skickade mor ett par kängor som tack för hennes goda kost. Det var vanligt att "mäster" hade kosthåll för sina arbetare.

— Var det inte handelsbod i Hallsta, när Jansson var pojke?

— Jo, Hallqvist hade en lanthandel där. Han var troligen släkt med Hallqvist i Granelund, om vilken vi läste i julbladet förra året. Far sålde Hallsta 1894 till direktör Sandahl, som några år tidigare hade byggt Kumla Ångvarn. Det var då skog runt omkring. En skogsstig ledde till nuvarande Kvarngatan, där auktionskammaren håller till. I den lilla stugan bodde "Jonas på Fallet" med sin Fia. Jonas, som gjorde fårskinnspälsar, var mycket argt av sej. I ett gårdshus hade han en ko. Jonas spikade bräder för fönstret. Men elaka pojkar rev ned dem lika fort som Jonas spikade upp nya.

— Vilket år flyttade ni till Pettersburg och hur kom det sej att ni uppkallade det nya hemmet efter Rysslands dåtida huvudstad?

— När far sålde Hallsta fick han av morfar ett stycke mark och byggde en stuga, som sedan tillbyggts. Hur namnet kom till vet jag inte. Far hette Petter, och det kanske var anledningen till att vårt hem fick heta Pettersburg. Det var mycket vackert vid Kvarngatan förr. Vi hade skogen inom räckhåll. Jag minns en julafton, när mor hämtade vår julgran några meter från vårt hem, ungefär där Eriksson har sin manufakturaffär. Skogen var morfars och i den fick vi hämta all ved vi behövde. Tomterna var otroligt billiga. Byggmästare Emil Nystedt och skomakaremästare Vilhelm Eriksson betalade morfar bara 4.000 kronor för all mark — utom våra båda tomter — på båda sidor om Kvarngatan från Skolgatan till Västra Drottninggatan. Det var några år efter sekelskiftet. De nya ägarna styckade det stora området i tomter och

Från höger Hugo och Pelle Jansson samt Nils Helander.

sålde. Vanligtvis anlätades Emil Nystedt men även C. G. Lundholm som byggmästare. Lundholm dock mest när det gällde större hus. För att bygga en liten stuga fick Nystedt 150 kronor. Och då var stugan grundad och färdig att flytta in i. Materielen var naturligtvis inte medräknad i de 150 kronorna. En tid fick Nystedt svår konkurrens, när "Lerbäcks-Kalle" byggde för 125 kronor. Men en dag var han försvunnen. Han hade farit till Amerika, vilket inte var så svårt förr. Nystedt var en duktig arbetskarl och gjorde ett rejält arbete, så alla ville ha honom till att bygga. Lundholm var mera robust och gjorde vad som föll honom in och brydde sej därför inte om nån byggnadsstadga utan byggde som var bäst för honom själv. Men han var duktig att arbeta och höll ordning vid sina byggen, murade ofta själv och drog sej inte för att även göra hantlangarearbete.

— Berätta något om skomakeriet!

— Åren 1904 och 1905 arbetade jag hos Gartz. Han hade först sin verkstad hos Ludvig Jansson på Norra Kungsvägen och flyttade sedan till Svea vid Johanneskyrkogatan och därefter till handlare Gerhard Widlunds, till höger om nedgången till Kumlasjön. Gartz var mycket het och fick ofta be om ursäkt. De som fuskade fick själva ersätta de felaktiga skorna. En dag kom han och visade en av arbetarna en sko och frågade, om han tyckte att det var skomakeri. Skon var sned. Det var ingen som ville svara honom. Då blev han ännu mera arg, tog skon och slog sönder den med en hammare och slängde den i kakelugnen. Ett par år efter det jag slutat hos Gartz arbetade jag i Örebro hos Aug. Andersson, bror till AG.

Bengtsons Herrkonfektion

HERRKLÄDER • GOSSKLÄDER • ARBETSKLÄDER

Tel. 701 82

Tredje raden från vänster: Adolf Eriksson, Helge Ägren, Axel Eriksson (bror till Adolf E.), David Gustafsson, David Karlsson, Algot Johansson, Axel Stellan, David Årsell och Oskar Nilsson.

Andra raden: Bernhard Sohlman, Hugo Jansson, Karl Fransson, Charles Arbin, David Moberg och Anton Holmer.

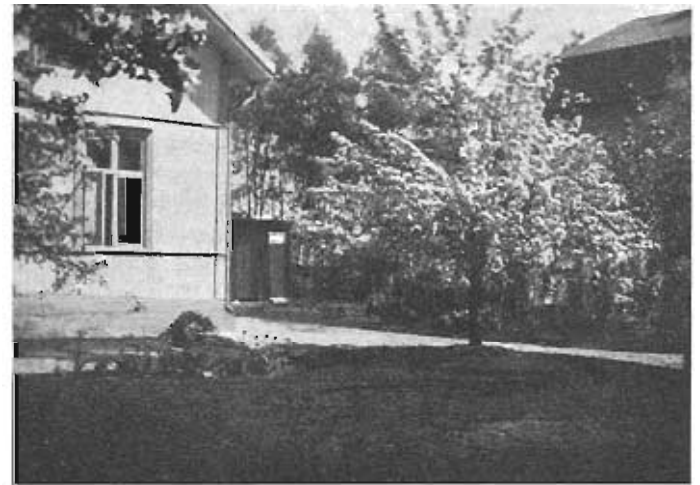
Första raden (pojkar): Engelbrekt Johansson, Paul Svärd, Edvin Edenhalm, Algot Svärd, Engelbrekt Karlsson och Axel Karlsson.

Det var den bästa arbetsgivare jag haft. Jag förtjänade 25 kronor i veckan och det var bra på den tiden. Andersson kom alltid på lördagseftermiddagen med sitt plåtskrin för att avlöna. När jag 1907 slutade hos honom hälsade han mej välkommen tillbaka och tackade för ett gott arbete. Ett sådant bemötande satte man värde på. Min mening var att komma tillbaka, men det blev inte så, fast jag trivdes så bra i Örebro. Adolf Eriksson och jag var kamrater hos Ströms. Han satte sedan upp eget skomakeri, och jag fick plats hos honom. Då fanns inga maskiner, bara en slipmaskin, som Eriksson gjort själv. Maskinen fick man stå och trampa när man slipade skon. Vi var 20 man anställda. Verkstaden var inredd i ett gårdshus till Kvarngatan 20. En tid hyrde Eriksson verkstad hemma hos oss i Petersburg. Han gjorde då barnskor. Eriksson var känd som en snabb och skicklig yrkesman. En gång skulle han och jag tävla om vem som fortast kunde böttna ett par barnskor. Han gjorde sina på 27 minuter och jag mina på 29 minuter. Eriksson sålde sin fabrik till Lundholms och jag fortsatte att arbeta där och gjorde det i 44 år.

— Finns det något roligt minne från ungdomsåren?

— Jovisst, men jag har svårt att komma ihåg så mycket. Vi hade mycket roligare förr än vad ungdomen har nu för tiden. Far hyrde en gång ut till en som gick omkring och visade en björn. En söndagmorrn kunde jag inte sova utan gick upp och skulle titta på björnen. Fönstret i boden, där björnen höll till var utslaget. Jag var inte mer än åtta år och var inte så lång att jag räckte upp till fönstret utan tog en sten och ställde mig på. När jag tittade in i fönstergluggen, fick jag björnnosen mitt på mej. Då björnägaren hämtade ut björnen följde jag efter. Han ledde honom med en lång stång mot södra järnvägsgrindarna, som då var stängda. Just som tåget kom, slet björnen sig loss och hoppade, vig som en katt över grindarna och klarade sig underligt nog från att bli överkörd.

En annan gång hade far hyrt ut ett rum till 7—8 tyskar, som gick omkring och spelade på gårdarna. Jag bade svårt att fatta, att de kunde ligga allesammans i ett rum. Men det gjorde de. Det var ofta cirkus och tivoli förr. En kväll frågade cirkusdirektören, om det var någon av den ärade publiken, som ville utmana hans artist till en brottningsmatch nästa kväll. Från en bänk reste sej då en känd skomakaregesäll och gick fram och anmälde sej. Då direktören frågade efter hans namn fick han till svar på bred skånska: "Vackra Ström". Nästa kväll var cirkusen fullsatt till bristningsgränsen. Alla ville vara med om att se det stora evenemanget. Men den som inte ställde upp, det var "Vackra Ström". När han nyktrat till, insåg han att han begått en dumbet och var på det klara med att han inte hade den minsta chans att klara sej mot den tekniske brottaren. Detta var vid seklets början. Olympiaåret 1912 hölls cirkusföreställ-

Petersburg.

Julklapparna

ORDNAS LÄTTAST VID BESÖK I

OP:S Bosättningsaffär, Kumla

Stor sortering!

Telefon 707 61

En bra bok — SPARBANKSBOKEN

En reserv på sparbanksboken är alltid bra att ha

Pengarna växer med högsta ränta

Sparbanken kan även erbjuda många andra tjänster

Gör ett besök, det lönar sig!

KUMLA SPARBANK

FILIALER I ÅBYTORP OCH HÄLLABROTTET

Gå ej omvägar

GÅ RAKA VÄGEN TILL

KUMLA BYGGVAROR

CARL JOHANSSON TRÄVARUAFÄR AB

Telefon Örebro 709 45 (växel)

TEGELRÖR, MUR- och FASADTEGEL, BYGGNADSMATERIAL samt JÄRNVAROR, ALLT FÖR GOLV (Linoleum m. m.)
TRÄVAROR av alla slag - Distriktsförsäljning för Örebro län av Ankarboard och Plywood

Haglund's
HÄLSINGBORG

SKINN & LÄDER

Ekman, Haglund AB

TELEFON: VÄXEL 792 30

Kumla
Foder- & Utsädes AB

TELEFON 709 00 växel

*Utsäden, Spannmål, Foder- och Gödningsämnen
Hö, Halm, Toruströ
m. m.*

Mekaniska problem! Vänd Eder då till

KUMLA MEKANISKA VERKSTAD

Allt inom branschen

som har stora resurser till Eder tjänst

Konjunkturerna växla!

*Se till att försäkringskyddet
är betryggande! Om inte —*

Ring upp

Svenska Liv

repr. i Kumla och begär offert

GUSTAF HAGSJO, tel. 703 90

HERBERT WIDÉN, tel. 704 85

RUDOLF WÆRN, tel. 713 54

Geos

PAPPER AB

Jönköping - Tel. växel 190 70

Kommissionär för POPYRUS, Mölndal
Alla sorters Post-, Skriv- och Tryckpapper. Påsar. Bindgarn
MUNKSJÖ välkända omslagspapper m. m.

Representant:

HELMER ERNESTAM - ÖREBRO

Västmannagatan 18 - Tel. 11 30 70

Köp julklapparna i

Kumla Järn- & Redskapshandel

FREDRIK EMBERG

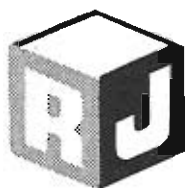
Tel. 700 25, 703 25

Förpacknings-

problem?

Kontakta!

RINALDO & JOHANSSON AB
FÖRPACKNINGSINDUSTRI KUMLA

Gäller det ARBETSHANDSKAR?

INREG. VARUMÄRKE

BJÖRN-
HANDSKEN

INREG. VARUMÄRKE

Efterfråga

*två märkesvaror av god kvalitet
— välkända sedan årtionden*

Tillverkas av

PAUL JOHANSSONS
Handskfabrik - Kumla

Tel. Örebro 730 73

ningar på en tomt vid Vegalokalen. Även då ville man ha en modig man till att utmana cirkusens akrobat. Omedelbart anmälde sej en väldig rese och gick snart till attack. Det dröjde inte länge förrän cirkusartisten fick bita i gräset. Segraren, som fick tre hundralappar för sin bedrift, hade deltagit i brottartävlingarna vid Olympiska spelen i Stockholm, så det var inte så underligt att han vann matchen. Själv har jag alltsedan ungdomen varit intresserad av akrobatik. Många gånger gick jag på händer runt i den gamla väntsalen. En gång fick jag till och med kollekt. Det var Lasse Thörner, som gjorde insamlingen. För inte så länge sedan frågade en bekant: "Har du slutat att gå på händer?"

Pelle Jansson berättar om de mer eller mindre originella gesäller som han träffade, när han kom i skomakarlära.

— Abrahamsson var utan jämförelse den skickligaste skomakarn. Han lärde mig att nåtla, gjorde själv skorna fullt färdiga, nåtlade och bottnade. Arbetade noggrant och hann därför ej med mer än tre par i veckan. En annan gesäll, Lövendahl, klarade tolv par under samma tid. Men dessa skor kunde i kvalitet ej jämföras med Abrahamssons. Och så tog Lövendahl söndan till hjälp. För bottning av randsyddas skor fick vi 2.50 och för pligade 1.75 paret.

— Många gånger har jag bört berättas om de originella och lustiga typer, som det fanns så gott om förr här i Kumla. De höll väl till här under er uppväxttid?

— Hemma hos oss bodde en gubbe, som hette Kärrman. Han sålde trikåvaror. Med häst och vagn for han omkring i bygden och gjorde affärer. Vi fick följa med honom ibland på hans resor. Det fanns inte så många affärer i Kumla, på Kärrmans tid. "Nota-Skrika" kom ibland till oss på verkstan. När han fick en brödkaka, satte han kakan på tummen och åt. Och han tackade inte nej om han fick en brödkaka till, utan åt snabbt upp den. Men han var väldigt lat. Kunde man få honom att arbeta nån gång, ville han ha bra betalt. Vid ett tillfälle grävde han ett land åt snickare Velin. Han tog 11 kronor för en knapp timmas arbete. "Nota-Skrika" vandrade ofta omkring i Kumla i början av seklet. En dag stod han hos J. W:s, när butiken var där glasaffären nu är. I affären, som hade nästan allting att sälja, var också Johan Lindblom, far till den kände fotbollsspelaren. När en kund kom in i butiken och bad att få köpa en kvint till sin fiol, sa Lindblom: "Då har du en där!" och pekade på "Nota-Skrika". Denne vart arg och skrek ännu värre än vanligt: "Har du många tänner kvar i käfta, Johan?" Han hade för vana att klaga på allt. Ett bland hans uttryck var: "Allting ökar, men bagarns bullar minskar". "Sjuscbävern" var också känd för sitt vagabondliv. Många historier finns om honom, de flesta roliga, ty "Schävern" hade humor. En gång hade man lurat honom att sätta in en friarannons i en tidning. Så en dag skulle han på stationen möta ett kvinnfolk, som svarat på annonsen. "Sjuscbävern" skulle vara klädd med en röd ros i rockuppslaget som igenkänningstecken. Någon lycka hade han emellertid inte. När hon såg "Schävern" med röda rosen, fick hon

brått upp på tåget igen. Han förunnades inte ens att få hälsa på henne. Det påstods att han aldrig hade lärt sig läsa. För att kontrollera detta gav man honom en tidning som han skulle läsa. När han lämnade tillbaka tidningen sa han: "Då va en rolig bit!" Det var en dödsannons som "Sjuscbävern" ögnat på.

— Nöjescentrumet var väl Sannahed?

— Ja, på Sannahed fanns allting i nöjesväg. I stora skaror samlades man redan på söndagsmornarna på heden. Där kunde man få se alla slags folk, både negrer, gula och vita. Att höra musiken spela och se husarerna rida på sitt stiligaste sätt var upplevelser, som man aldrig glömmer. Vid Kumla station var det fullt med skjutsar och lövklädda planvagnar för Sannahedsresorna. Ja, så roligt som vi hade på Sannahed kunde man inte få på andra ställen.

När Hugo Jansson en marsdag i år lämnade Kvarngatan 15, hade han bott där i ej mindre än 66 år, därav som hyresgäst sedan 1944. Detta år sålde han nämligen sin fastighet och intilliggande obebyggda tomt till Folkets Husföreningen. Pettersburg jämnades med marken under påskveckan i år. Tomterna ingår nämligen i det stora Folkets Huskomplex, som är under uppförande. Själv har Jansson flyttat till Södra Kungsvägen, där han förvärvade en fastighet efter överlåtelsen av Pettersburg.

Nils Helander

"Då var det inte långt till tårarna"

— Hur annorlunda har inte tiderna blivit. Jag var inte mer än 15 år, då jag fick plats som jungfru. Dessförinnan bade jag varit vallflicka hos en bonde för en krona i veckan.

Det är en hantverkaränka närmare 80-årsåldern, som berättar för julbladet, hur slitigt och fattigt det var förr. Barnen fick långt före skoltidens slut ut på förvärsarbete för att tjäna en slant, som i regel inte var mycket att yvas över.

— Jag minns att jag fick stå och tröska i två dagar under stark kyla. Mor i huset bjöd på lite 11-kaffe men utan dopp. Aldrig glömmer jag, när jag en dag hade vältrat på ängen och på eftermiddagen kom hem till husbondefolket. "Nu tänkte jag, skall det väl vankas något riktigt gott att äta!" Men vad som bjöds var uppsteckt vattgröt! Då var det inte långt till tårarna. Men allt måste gå.

Den gamla tror dock att förnöjsamheten var större förr än nu.

— Men när man talar om hur vi hade det i vår ungdom, vill man inte tro att det är sant. Någon bestämd tid för arbetet fanns inte. Det var inte som nu att gå ifrån arbetet vid hestämt klockslag. Den högsta lön jag hade i mitt förvärsarbete var 20 kronor i månaden. Och det var som hushållerska. En piga eller hembiträde, som det nu heter, hade inte mer än hälften, och längre tillbaka var förtjänsten ännu mindre.

Låt FACKMANNEN

ta hand om arbetet, det blir i längden billigast

Kontakta

Byggmästare ALVAREDLUND

Järnvägs-gatan 59, Kumla - Tel. 705 13

Specialitet: Monteringsbara 1- och 2-familjshus
Fastighetsreparationer och ombyggnader utföras

Lars Gustaf Vester
1851—1938

Minnen från NORRA MOS

Av G. Vester

Johanna Sofia Vester
1849—1938

I många år har jag läst Kumla Julblad, där det stått mycket intressant om bl. a. byar, gårdar och släkter. Det torde kanske intressera även våra dagars kumlabor att få veta något om en av de norra byarna för ca 65 år sedan.

I Norra Mos fanns då fem bondgårdar på vardera 40-50 tunnland, fyra torp, två knektboställen samt två andra stugor för nattvakten och ladugårdskarlen vid Säbylunds gård. Alltsammans tillhörde fideikommisset.

Min far Lars Gustaf Wester arrenderade från sekelskiftet den nordligast belägna gården i byn. Det fanns mycket att göra på gården, men far hade sju pojkar och en flicka, som kunde hjälpt till. Men endast en av pojkarna ägnade sig åt jordbruket. Själv blev jag med tiden lokförare och stationerad först i Kiruna. I Norrland stortrivdes jag och stannade där i femton år.

Far arbetade hårt med gårdens skötsel. Liksom de övriga gårdarna i byn, var åkrarna fulla av sten. När ett skifte låg i träde ordnade far så att all sten kom bort. På hösten, innan det frös till, skulle det grävas runt stenarna och ganska djupt. På vintern borrhade vi hål i stenarna och sköt bort dem med dynamit. Min bror Karl var duktig att skjuta. Han hade då byxfickorna fulla med "dynamitgubbar". Det var synnerligt viktigt att hålla dessa fria från frost. Karl bet ihop knallhatten om stubintråden med tänderna. Jag var så ung, så jag utträtade väl inte så mycket. Men att köra bort sten med en "drög" kunde jag ju göra.

Rätt ofta sprängde man sten vid gården. En kväll fick jag se dagsverksdrängarna från Säbylund på hemväg. Då flög "den lede" i mej att jag skulle skrämma dem. Jag satte mej på en sten alldeles intill landsvägen med en hammare och slog, knycklade ihop ett papper och tände eld så det blev litet rök. Därefter sprang jag in i skogsbacken och skrek: "Tänt ä' dä' här!" Då vart det fart på drängarna in i skogen. Själv sprang jag hem och skratade, men tordes inte visa mej för drängarna på mycket länge.

Så småningom blev fars gård så gott som helt befriad från sten. Hans stora sorg var att ingen av pojkarna ville stanna hemma och övertaga gården. I allmänhet var det bra gårdar i Norra Mos.

På tal om stenrika åkrar var det en gång en bonde på trakten, som yttrade: "Det är så mycket sten på mina åkrar, så jag blir yr i huvudet av att snurra runt med harven kring alla stenar."

På gården hemma var där två bautastenar, som låg vid gödselstaden. De var omkring två meter höga. Från början hade de givervis stått upprätt, men under århundradenas lopp hade de blivit underminerade och rasat ikull. De stod olägligt för odlingen av fältet. Far begärde genom greve Lewenhaupt att få flytta stenarna. Grevnen ville ha dem till parken vid herrgården, men detta gick inte myndigheterna med på. Däremot tillät man att de flyttades 7-8 meter.

Vid flyttningen var själve riksantikvarien, professor Oscar Montelius närvarande. Till hjälp hade man en stubbrytare, som var uppställd alldeles vid vägen. När ett bondfolk från Hardemo på väg till Örebro for vägen fram, blev hästen skrämmd av stubbrytaren och tog ett hopp rätt ned i östra diket. Fjädersvagnen slog överända, hustrun föll ur och mannen släpades med till avtagsvägen vid "August-Jons", där man lyckades hejda hästen. På vägen låg det smör, ägg, kakor m. m. Vi pojkar försummade inte att kalasa på godsakerna.

Jag har åkt förbi gården flera gånger, men man måste åka sakta för att kunna se bautastenarna, då jord fyllts ikring dem och högt gräs skymmer. Stenarna antages vara resta till minne av tvenne småkungar, söner till Folke Filbyter, stamfader till Folkungaätten. Bröderna skulle ha stupat i en strid i Närke.

Nöjena för sextio år sedan hade inte som nu med cyklar och bilar att göra. Att tävla med "rulleband" var mycket populärt. Var ringen gjord av morbror Johan, som var smed, och sprang man barfota, kunde man nå en hastighet som ej skämdes för sig. En annan lek var att

FOLKETS HUS

TEATER - FILM - LOKALER - BUTIK FÖR TOBAK OCH
TIDNINGAR ● ARRANGERAR BRÖLLOP - MIDDAGAR
SAMKVÄM I TRIVSAM MILJÖ

Ring 701 52

Från gamla albumblad

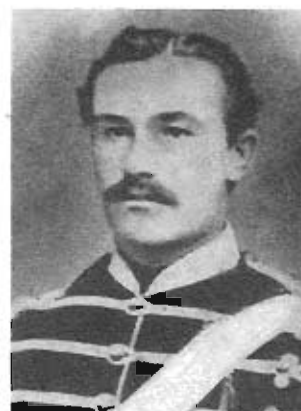
Josef Sjöström
1884—1959
grosshandl. i Stockholm,
under åren 1899—1906 an-
ställd i Yxhults handelsbod.

Fru Maria Adlers, Yxhult
född Pira
1867—1951

Olof Gustaf Larsson
f. i Granby, Kumla, 1886. D. i
Stockholm 1958. Fanj. i K. Svea
trängkårs res. Polisman i Karl-
stad, Ö-konst. v. Örebro läns rid.
polis. Fjärdingsman i Nacka.

Lars Joh. Rahlén
husar för Rala
1850—1926

slå trissa på landsvägen. I den leken kunde ganska stora pojkar ha lust att vara med. Var det en pojke som var säker att slå iväg trissan, kunde det starkare laget mota det andra flera kilometer. "Slå sälta" var ett mycket vanligt söndagsnöje. Min äldste bror var ovanligt säker att slå lyor med bollen, både då det gällde höjd och längd.

En rolig sak var "Johan Pär's" gunga. Söndag efter söndag kom traktens ungdom till Johan Pärsgården i södra delen av byn för att roa sig. Gungan var gjord av tvenne kättingar med en kraftig stång tvärs över. Två pojkar eller flickor drog i var sitt rep, en framåt och en bakåt. Med detta höll de på, tills de fick den som satt i gungan alldeles slut. Då var det också tid för denne att gå iväg och kräkas.

Vintertiden åkte vi skridsko på Mosjön. Isen kunde vissa vintrar ligga spegelblank från Säbylundsallén till Attersta. Så nog hade vi stort svängrum. Det hade också ungdomarna på Säbylund, när de gav sig ut på slädtur. I varje släde var plats för två personer. Vid en av dessa turer minns jag som deltagare grevinnorna von Essen och baron Carl von Essen samt syskonen Carola och Karl Mesterton, som ofta vistades på Säbylund. De var alla släkt med greve Eugène Lewenhaupt, som då innehade Säbylunds fideikommiss.

För att sällskapet skulle kunna köra utan att släden skulle svänga, bad de oss pojkar att hålla i bakre delen av släden, vilket också underlättade styrningen. För våra besvär fick vi var sin 25-öring, men ack vad vi frös om fötterna!

Så inte fattades det nöjen förr i tiden. Vi hade säkert mycket roligare än vår tids ungdom. På Ekenäs-logen hölls dans ett par gånger på sommaren. Vid Säbylunds

anhalt hade logen Natanael årligen sommarfest. Mest tyckte vi om mässingsmusiken, och den som vi mest he-
undrade var musikanten med svarta skägget, Karl Bo-
ström från Hallsberg.

Ofta tänker jag på mina barndomsminnen. Hur oskyl-
diga och roliga var inte våra upplevelser. På sommaren
kom vi hem svettiga och lortiga och på vintern frusna
och hungriga. Men alltid hade mamma mat och värme
åt oss samt ett snällt och vänligt ord.

Forts. fr. sid. 14.

hemprovinsen Närke uttalade han en gång i stadsfull-
mäktige: "ingen förtjänar tack för vad han gör i sin
tjänst eller i sitt åtagna värv, ty ingen gör för mycket,
de flesta för litet". Och denna sats, skriver man på le-
dande plats i NA år 1884, tillämpade han främst på sig
själv. Han fordrade mer av sig själv än av andra.

Man kan omskriva hans åsikter, som han alltid häv-
dade och vid varje tillfälle med seg närkisk "egenhet"
förfäktade, att han alltid kämpade för det han ansåg
vara rätt och sanning i samhälle och levnad, och hårt
dömde han alla dem som han (med eller utan orsak)
beträktade som motståndare. Särskilt "alla dem efter
hans tanke i pliktuppfyllelse sviktande, de uppblåsta, de
osanna!" Men samtidigt dömdes han själv många gånger
hårt av andra, och "störde han somligas ro så voro där
åtskilliga som gärna gjorde honom livet surt tillbaks".

Men likväl torde man om honom kunna sätta hans
eget epitet om fadern: han levde och dog som en ar-
betets och ärans man!

Julklappen ska' vara från

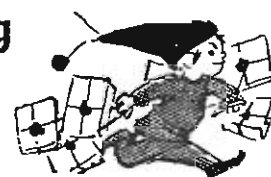
Vi ha massor av praktiska och
nyttiga julklappar, som med
självskrivnenhet hör hemma
på allas önskelista!

MOBERGS Herrekipering

Hagendalsvägen 26 - Tel. 706 27

MOBERGS Junior

Trädgårdsgatan 8 - Tel. 794 70

Norrby domarringar

Av TAGE TAPPER

Domarringarna, teckning i Herman Hofbergs bok *Nerikes gamla minnen* 1868.

De vägfarande på länsväg 214 till Hallsberg har denna sommar knappast kunnat undgå att se hur området vid Norrby domarringar väsentligt förändrat utseende. Den stuga, som i över hundra år stått på platsen är riven, busksnåren borthuggna, uthus och källarkulle jämnade med marken. Domarringarna börjar nu framträda som det ståtliga minnesmärke det verkligen är.

Närkes första "fornminnesinventerare" Herman Hofberg, skriver om domarringarna i sin kända bok "Nerikes gamla minnen" utgiven 1868:

Det vackraste minnesmärke af detta slag och i visst hänseende den vackraste fornlemning i hela Nerike, äro domarringarna vid Norrby i Kumla härad och Halsbergs socken. De ligga på en låg sandås några hundrade alnar sydväst från Norrby by och sydost om och invid landsvägen, som går från Kumla kyrka till Halsbergs jernvägsstation. Vidstående planritning utvisar, att samma sten-sättningar utgöras av fyra serskilda stenkretsar samt några enstaka bautastenar. Stenkrersarne förekomma parvis och tyckas ursprungligen haft nio stenar hvardera, ehuru endast den största, eller den, som ligger längst i nordost, för närvarande har detta antal. Stensättningarnas storlek är förfärligt mycket olika. Så t. ex. då den nu nämnda stenkretsen är 150 fot i omfång, är den, som ligger honom närmast, icke mer än 75 fot; och då den förra har några stenar af ända till 7,5 fots höjd, finnas stenar i de andra ringarna, som äro föga mer än 2 fot höga. De här och der spridda bautastenarna äro jernförelsevis obetydliga. Hela antalet af stående stenhällar äro 42 stycken. För några år sedan lågo 18 af dem omkullfallna, men blefvo år 1863 igenom någre, för våra fornminnen nit-älskande, mäns föranstaltande ånyo uppresta. De svårigheter, med hvilka detta arbete var förenat, lemna på sätt och vis en häntydning om den fysiska styrkan hos våra förfäder. Enär dessa voro i saknad af de mekaniska hjälpmedel, som i så väsentlig mån underlättat nutidens storartade arbeten, måste dessa ansenliga stenblock ursprungligen blifvit resta genom handkrafter. Men huru dessa också tagits i anspråk synes af det, att, då minnesmärket restaurerades, 40 man föga förmådde emot de oerhörda stenblockens tyngd, och att de största stenarna kunde resas först sedan pålitliga domkrafter blifvit hemtade till stället.

Den restaurering Hofberg talar om finns det en utförlig relation av i det brev som Vitterhetsakademien sände till Kumlas kronolänsman och som har följande lydelse:

Herr Kronolänsman A. Flycht.
Tit.

Genom den berättelse, hvilken Föreningen för Nerikes folkspråk och fornminnen till K. Vitterhets Historie och Antiquitets Akademien afgifvit för åren 1862 och 1863, har Akademien med stor

tillfredsställelse inhemtat, att en af Nerikes vackraste fornlemningar, bestående af fyra större stenkretsar vid Norrby i Halsbergs socken, tillsammans 35 hällar, hvilka till mer än halfva antalet sedan längre tid legat kullfallne, nyligen blifvit med osparad möda och kostnad af Herr Kronolänsmannen samt Landbrukarne Herr G. Adlers och Herr O. Uddén, Jernvägsingenjörerne Herr Magister Löhman och Herr H. Åstrand samt Stations-Inspektoren Herr Ugglä, med biträde af jernvägsarbetare och en del dänemän från Kumla och Halsbergs socknar, återställd i ursprungligt skick.

Med anledning af denna underrättelse får Akademien betyga samtliga deltagare i detta återställningsarbete Akademiens aktning och tacksamhet för deras berömliga omsorg att skydda och vårda ett icke blott för orten utan jemväl för hela fäderneslandet och för vetenskapen dyrbart forntidsminne; och är Akademien förvissad att denna vackra handling skall som ett godt föredöme både inom och utom provinsen mana andra, att omtänksamt taga vård om landets fornlemningar.

Akademien anhåller att Tit. behagade åt de öfriga Herrar och män, som varit behjelplice vid Norrby-monumentets återställande, gifva del af dessa Akademiens tänkesätt.

Stockholm den 22 mars 1864.

Å Kongl. Akademiens vägnar:
R. M. BOWALLIUS

Bror Em. Hildebrand

Det praktiska hembygdssamarbete som ännu idag pågår mellan Kumla och Hallsberg är således åtminstone hundra år gammalt.

Stenkretsen, där en sten fattas i "gluggen" till höger.
Foto efter röjningen 1960.

Anlita

WEIDERMANS OMNIBUSTRAFIK

Tel. 703 65, 713 65

Moderna turistbussar med nackstöd, radio och guidmikrofon. Begär offert!

Res med vår linjetrafik

Örebro—Kumla—Hallsberg—Vretstorp. Kumla—Hardemo. Kumla—Yxhult—Kvarntorp.

Kumla—Yxhult—Bredsätter—Ålsta—Hallsbergs kyrka—Hallsberg—Kårstahult.

Varumärken:

EXCELLENT
Herrskodon

*

STIL-SKO
Damskodon

*

GULLIVER
Barnskodon

*

CAJ-RUBBER
Herrskodon

*

C.A. Jonssons
SKOFABRIK AB
Kumla

Stil
sko

. . . kvalitetsmärke för eleganta och välsittande
D A M S K O D O N

AB JONSSON & KJELLIN
K U M L A

De stilfullaste

nyheterna i

TYGER, GARDINER, BLUSAR
UNDERKLÄDER och STRUMPOR

Hills

Tel. 704 46, 714 47

Gör Edra julinköp i

GÖSTA BLIXTS

SPECERI- & MATVARUAFFÄR
Norra Kungsvägen 18

Tel. 706 12

Köp julgotterna i

KÅGES KONFEKTHÖRNA

Hagendalsvägen 4

Pomona

Allt i konfektyrer och frukt. Glace till middagar och fester
Beställningar till tel. 711 90

Vår måltid intaga vi bekvämt och billigt å

MJÖLK-BAREN

Köpmangatan, Kumla - Tel. 702 86

Beställningar mottagas

Allt i modern Ansiktsbehandling, Manicure, Brudklädsel
hårvård! Krona, Slöjor och Diadem uthyres

MAGGIES Damfrisering

SKOLVÄGEN 4 - Tel. 706 32
(Mitt emot Posthuset)

Holmströms Linnemagasin

Specialaffär för linnevaror och sängkläder

Kvalitetsvaror till låga priser

Tel. 710 25

Företagstjänst **KUMLA**

Trädgårdsgatan 1

NÄR DET GÄLLER Bokföring och Bokslut, Revisioner och övrigt Bokföringsarbete, Deklarationer och Skatteärenden, Boutredningar och Arvskiften, Dupliceringar och Fotostatkopieringar
Tel. Örebro 714 90 (ankn. Sävbammar) 714 93 Försäkringar av alla slag samt allt tänkbart Skrivarbete.

tag kontakt med

Säljande

när det gäller förpackningar
med eller utan tryck

AKTIEBOLAGET

KUMLA KARTONG

INDUSTRI

V. DROTNINGGATAN 38; KUMLA

TEL. **75480**
RIKTNUMMER 019

försäkrar allt och alla

Ombud i Kumla:
Folkskollärare
GUSTAF HAGSJÖ
Telefon 703 90

När det gäller

Klänningstyger, Herr- och Damunderkläder, Sybehör,
Strumpor samt Handskar

vänd Eder med förtroende till

GARTZVÄGENS
Manufakturaffär

Tel. 707 55

KUMLA MOTOR & MEK. VERKSTAD

Erik Fogelqvist

Tillverkar och försäljer olika slags SKOFABRIKSMASKINER såsom:
Skär- och Vikmaskiner, Bank-, Bandslip- och Ruggmaskiner, Slipmaskiner med borstar,
Sandalpinnmaskiner. Naggmaskiner — Kullager, Remskivor, Komprimerade axlar
Noggrant arbete garanteras. Billiga priser

Magasinsgatan 19 - Tel. 703 51

Föreningen för Nerikes folkspråk och fornminnen gjorde efter förmåga sin insats. Dess årsberättelse från 1862 meddelar att "föreningen hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande sökt och erhållit förbud mot rubbning af de bekanta stensättningarna vid Norrby i Halsbergs socken vid ett vite av 30 riksdalers riksmünt."

Som ovan framgår av Hofbergs beskrivning ansåg han att ringarna skulle ha nio stenar, men flera av dem hade bara åtta. Den ring, som är belägen närmast det rivna bostadshuset hade endast åtta stenar, och en gammal hembygdsvän meddelade mig att den nionde stenen — som det finns en "glugg" för i kretsen, troligen låg under hörnet i stugans grund. Det hade berättats från äldre människor, och då — som vi ser av ovan nämnda brev — över hälften av stenarna legat kullfallna, ligger det nära till hands att stugbyggaren tagit den till hörnsten.

Riksantikvarieämbetets folk och landsantikvarien har besiktigat stenen och platsen — nedanstående bild visar den — och man kan hoppas att den snart står på den plats från vilken den rubbades för över hundra år sedan. Den av länsman Flycht påbörjade restaureringen skulle alltså då vara avslutad.

Hallsbergs landskommun har vid ett besök på platsen tillsammans med landsantikvarien utlovat att i fortsättningen hålla området avröjt och vårdat.

Fastigheten där detta märkliga minnesmärke är beläget, ägs numera av Kungl. Vitterhets- Historie- och Antikvitetsakademien, som inköpte den år 1959. När grässådd och trädfällning och vad därtill hör är avslutat kommer alla bemygdsvänner att kunna glädjas åt "den vackraste fornlemning i hela Nerike."

Hörnstenen, frilagd vid stugans rivning. I bakgrunden skimtar, bland nu undanröjda busksnår, den ofullständiga domarringen.

KUMLABYGDEN

Fortid - Nutid - Framtid

Redigerad av Jonas L:son Samzelius

Band I: FÖRHISTORISK NATUR

Av Josef Eklund, Arvid Bergdahl och Sten Florin

Utkommer under 1961

Band II: FÖRHISTORISK KULTUR

Av Sune Lindqvist och Lars Hellberg

Utkommer under 1962

Pris: Halvklotband 40 kr; Helklotband 45 kr

PRESENTKORT I DOHLWITZ BOKHANDEL

En lämplig julklapp!

HERDARNA

*Då natten jorden i dunkel höljde
där sågs en stjärna i öster stå,
och markens herdar den stjärnan följde
till Kristusbarnet på krubbans strå.*

*Sitt hjärtas jubel och tack de höjde
till Gud för gåvan, dem given var,
i ödmjuk hyllning sitt knä de böjde,
ty ljuv var synen och underbar.*

G. B. J:son Lindén

KUMLA ELEKTRISKA BYRÅ

(Elbyrån)

N. PERSSON

KUMLA

Köpmangatan 16
Tel. 792 60

HALLSBERG

Stortorget 1
Tel. 100 67

Säljer - Installerar - Reparerar

ALLT ELEKTRISKT

Minnesstenen i Hörsta bevaras

Den stuga där Anders Andersson föddes 1823 är borta, endast ett busksnår visar var den stått — och så denna minnessten. Det är inte många Kumlabor som ens hittar till denna plats uppe i Hörsta-backen, men den borde vara något av "skomakarnas Mekka".

Till Kumla landskommun har i dagarna överlämnats en donation från A/B A. G. Anderssons skofabrik. Donationen omfattar dels fastigheten Hörsta 2:5 (den mark där den avbildade minnesstenen står) dels också ett kapital om 1 000 kronor. Kommunen skall för avkastningen av beloppet hålla markområdet och minnesstenen i värdigt skick. Uppstår något överskott, skall hälften av detta läggas till kapitalet och resterande användas till likartat ändamål eller till utdelning åt mindre bemedlade som sysselsatts inom skoindustrin. Kommunalnämnden skall som styrelse förvalta stiftelsen, vars namn skall vara "Partiskomakaren Anders Anderssons minne". Donationens främste tillskyndare har varit direktör Helmer Age som är sonson till denne pionjär för partiskomakeriet i Kumlabygden.

—7

Bortgången medarbetare

Den 31 mars 1960 gick en av våra mest kända hembygdsvänner ifrån oss, då f. d. radiotelegrafisten Olle Johansson, Äspåter, avled.

Han var född den 17 januari 1890 i en banvaktstuga vid Orkulla i Viby socken. Vid två års ålder flyttade han med familjen till banvaktstugan i Tälle, där han växte upp. Han var nummer sex i en syskonskara av sju — fyra pojkar och tre flickor. Han gick i skolan i Brändåsen och på sina ferier fick han som alla andra valla kor och det var som bonddräng han kom ut i arbetslivet. Fram till 1908 var han anställd vid Handberga gård i Hardemo. Från och med 1909 kom han i telegrafverkets tjänst, där han stannade till pensionstagandet 1950.

Han började som linjearbetare med större delen av mellansverige som arbetsfält, ägnade sig åt stationsbyggen

1916-18, varefter han 1919 genomgick en radiotelegrafistkurs i Stockholm. Efter ett år som telegrafist på Gotlandsbåtarna kom han år 1921 till Vinga, där han stannade tjugotalet ut. Här gifte han sig och bildade familj och efter något år på Kungsbacka radio och i Göteborg blev han "felsökare" för televerket och med stationsort i Karlstad för han omkring och letade störningskällor, som förstörde våra radioutsändningar. Omkring 1940 fick han förflyttning till Örebro och efter några år köpte han den lilla gård i Äspåter, där han bodde till sin död.

Sitt hembygdsintresse har han visat på många sätt. Bertil Waldén ger honom hedersomnämning i Hardemoboken för de fornminnen han upptäckt. Han samlade även föremål av alla de slag, och hans hem är fyllt av vackra saker från gamla tider. Hans specialsamlingar av måttstockar, fickur, jaktgevär m. m. är av hög kvalitet. Hans uthus var fyllda av äldre bruksföremål av varierande slag. Den intresserade besökaren hade ofta svårt att slita sig därifrån.

Olle Johansson älskade även att vara ute i skog och mark — han var aktiv i Hardemo jaktvårdsförening bl. a. — och området kring sitt barndomshem vandrade han gärna i. Här uppe vid Hardemo häradsallmänning kände han nästan varje sten — i varje fall varje gränsten — både gamla och nya, och han lade ned ett stort intresse på att försöka utreda hur Hardemoallmänningen förlorade ett stort stycke mark till Grimstensallmänningen och ännu ett annat till Kumlaallmänningen.

Han kunde också berätta om vad han såg och vad han upplevt. I Hardemo hembygdsförenings studiecirkel hörde han till de ledande och svarade ofta för trevliga kåserier och inlägg. Sent skall glömmas hans berättelser om "Karolinska läroverket", en småskola i en liten stuga ledd av en gumma med namnet Karolina. De ingick i en "kartläggning" av stugorna längs vägen vid Tälle i hans barndom.

Även Julbladets läsare har fått glädja sig åt Olle Johanssons berättartalang. I 1955 års nummer skrev han

Olle Johansson

Olof Karlssons CYKELAFFÄR

Hörnet Drottninggatan—Mossbanegatan

Telefon 704 76

REPARATIONER
utföres omsorgsfullt

SENASTE NYTT i Cyklar, Mopeder och Motorcyklar
Cykel- och motordelar samt tillbehör alltid på lager
VINTER- OCH SOMMARSPORTARTIKLAR

om *Finnakällan*, 1957 om *En Hardemolärlarinna med adliga anor*, 1958 om *Vargaenen* och *Per i Tunstorps straffarbete*.

Han var aktiv medlem i Hardemo hembygdsvänning — han var bl. a. kassör — och hans medverkan vid tillkomsten av hembygdsgården Tiven kan väl knappast överskattas. En hel del föremål har han tillfört den och sparade aldrig sig själv ifråga om arbetsinsatser. Hans gåvor till Örebro läns museum och skomakarestugan i Kumla bör också nämnas.

Olle Johansson var en varm hembygdsvän, en ivrig samlare och en stor idealist, — allt detta framgår av ovanstående. Dessutom var han en god och hjälpsam människa — sina vänners vän och en generös natur.

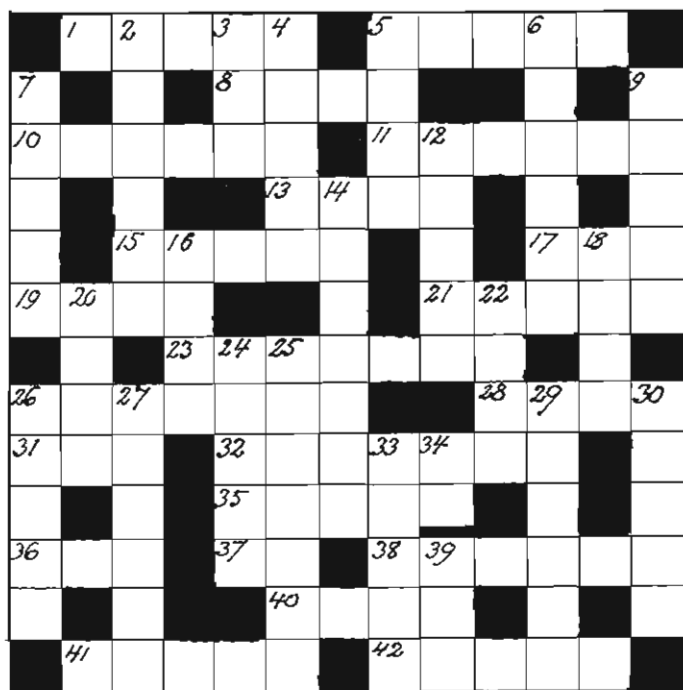
Han jordfästes en vårdag i hembygdens kyrka och vilar i hembygdens jord. Många vänner följde honom på hans sista färd och i vårt minne skall han alltid leva.

T. T.

Innehållsförteckning:

	Sid.
<i>Bostadsbrist i Betlehem.</i> Av redaktör Harold Norburg	1
<i>Om Kumla kyrkas invigning.</i> Av byggnadsintendent Henning Julin, Stockholm	2
<i>Vestaprästerna, deras tjänst och boställe.</i> Av doktor Jonas L:son Samzelius, Uppsala	4
<i>En högtidsstund i Kumla kyrka 20 mars 1960. Avtäckning av minnestavlor.</i> Av byggnadsintendent Henning Julin	6
<i>Kumla Julblads medarbetare IX</i>	7
<i>Ur gömmorna III. Minnen av Kisa-Mor.</i> Av kommunalkamrer Tage Tapper	8
<i>Med "Skulda" på Tisaren.</i> Av skofabriksarbetare Hugo Ericsson	10
<i>Ryttarättling från Kumla stordonator.</i> Av redaktör Sture L:son Hoffman, Örebro	13
<i>Hallsberg ligger i skuggan av Örebro</i>	15
<i>Svåra tider med stor arbetslöshet.</i> Av framlidne överlärare Josef Svensson	16
<i>Att sjungas och beaktas</i>	17
<i>Höstmotiv från grusåmiljö.</i> Av konstnär Walter Holmström	18
<i>Gårdar och byar i Kumla XVII.</i> Av Johan Johansson, Södra Mos	20
<i>Kumla Handels-Aktiebolag.</i> Av boktryckare Nils Helander	22
<i>Fyra minnesgoda Kumlabor ur tiden.</i> Av Nils Helander	26
<i>C. E. Malm — en märklig Hallsbergspredikant.</i> Av redaktör Ivar Säw, Örebro	28
<i>Min barndoms gata VIII, Kvarngatan.</i> Av Nils Helander	29
<i>Ryska sägfilare i Ekeby och andra historier.</i> Av Knut Bergman	33
<i>"Vackra Ström" på Kumla-cirkus.</i> Av Nils Helander	35
<i>Minnen från Norra Mos.</i> Av f. järnvägstjänsteman G. Wester, Örebro	38
<i>Från gamla albumblad</i>	39
<i>Norrby domarringar.</i> Av Tage Tapper	40
<i>Minnesstenen i Hörsta bevaras</i>	42
<i>Bortgången medarbetare: Olle Johansson, Hardemo.</i> Av Tage Tapper	42
<i>Kumla Julblads korsord 1960</i>	43
<i>Kumla-idrotten 1960.</i> Av bokhandlare Algot Dohlwitz	44

Kumla Julblads korsord 1960

Vågräta ord:

1. Göra nytta. (5)
5. Spåker sig. (5)
8. Ej tillmötesgående. (4)
10. Åro skogsstigar. (6)
11. Gudadryck. (6)
13. Språng-art. (4)
15. Pulver för dryck. (5)
17. I musiken. (3)
19. I sydafrika. (4)
21. Finns vid hoven. (5)
23. Önskas ofta vid urköp. (7)
26. För ljus-stöpning. (7)
28. Prislista. (4)
31. Ofta i kyrkor. (3)
32. Många i Finland. (7)
35. Del av sängutstyrelse. (5)
36. Skänkt mansnamn. (3)
37. Rymdmått. (2)
38. Göra förlägen, besvara. (6)
40. Vindrörelse. (4)
41. Obefolkad hed. (5)
42. Sagoväsen. (5)

Lodräta ord:

2. Klöverort i Uppland. (6)
3. Tillfyllest. (3)
4. Den 5 februari. (5)
5. Vanligt, vackert namn. (4)
6. Tillhör mes-släktet. (6)
7. Skydrag, virvelstorm. (5)
9. Furste. (5)
12. Utan slut. (5)
14. På medel-latinskt sätt. (7)
16. Kunna hundar vara. (4)
18. Bergart. (4)
20. Kejsar- och kunganamn. (4)
22. Böra vänner på varandra. (4)
24. Orr i Skåne. (5)
25. Rövarnamn. (7)
26. Grovt avfall. (5)
27. Den 8 januari. (6)
29. Militärt straff. (6)
30. bör man, annars dör man. (5)
33. Har Nimrod gjort. (5)
34. Vattenomfluten. (2)
39. Jag. (3)

För den först öppnade rätta lösningen utbetalas, i likhet med förra julen, ett första pris av 10 kronor. Andra och tredje pris 5 kronor.

Lösningarna, som adresseras "Kumla Julblads korsord", fack 95, Kumla, skola vara inkomna senast den 15 januari 1961. Pristagarnas namn meddelas som vanligt genom anslag i Dohlwitz bokhandel.

Pristagare 1959:

1) Torsten Wenneberg, Box 4515, Hallsberg, 2) Fru Emy Florén, Kumla, 3) Fröken Lisa Axelsson, Vissberga, Kumla.

Sjödins STENHUGGERI

TILLVERKAR GRAVVÅRDAR OCH GRAVFRIS SAMT
BYGGNADSTEN AV BRUN, GRÅ OCH SVART GRANIT

Tel. 712 98 och 708 25

KUMLAIDROTTE 1960

Kumla Julblads hederspris till Hans Hallblom

Av ALGOT DOHLWITZ

Idrottsåret i Kumla har bjudit på både framgångar och motgångar. Den största framgången inom lagspporten noterade IFK Kumlas bandy-lag, som kom på fjärde plats i div. II Västra. Det skall bli mycket intressant att följa lagets förehavanden på bandyarenorna i vinter.

IFK:s fotbollslag lyckades däremot inte hålla sig kvar i div. II Svealand, utan fick ta steget ned i div. III. Laget har inte lyckats få igång det tidigare så väloljade spelet under hela säsongen utan det har endast varit i några matcher, som man har visat sitt bästa spel. Särskilt bör hemmamatchen mot Avesta AIK nämnas, då kumlalaget spelade verkligt bra. Fotbollsledningen får nu ta nya tag och se till att sejouren i div. III inte blir längre än ett år. Man har ett bra material att arbeta med och får man behålla Sven-Ove Svensson som tränare kanske man kan lyckas med den uppgiften. De grabbar, som skött sig bäst under säsongen, anser jag vara säkre målvakten Hans Petersson, före centern Willy Karlsson, som blivit en hårdför back, samt Ingvar Persson som kommit med stora steg på vänsterhalvbacksposten. Det bästa anfallsspelet har presenterats av oldtimern Gösta Axelson samt av Per Yngvesson och Conny Tholsson. Bra har också Åke Eklund varit, han är visserligen litet för vek när det blir hårt spel, men han är en god tekniker.

Friidrottsflickorna har gjort bra ifrån sig i individuella tävlingar och seriematcher. Bl. a. raderade Sigrid Norrman ut systemen Gundas distriktsrekord i längdhopp vid en klubbmatch i Jönköping. Dessutom har flickorna erövat ett flertal DM-tecken. Det är f. n. många flickor som ägnar sig åt fri idrott i Kumla, medan det däremot är sämre ställt med antalet manliga deltagare.

Cyklister har inte noterat några topp prestationer i år vilket till stor del beror på att Owe Adamson flyttat från staden. Vi har emellertid fått se två stora cykellopp, dels GP-loppet på varvbanan runt Kumlasjön och dels Kumla-loppet, som var ett OS- och VM-prov för vår svenska cykelelit.

För övrigt kan nämnas att bordtennis spelarna Bertil Elg och Bengt Gustafsson kom sexa i dubbel vid SM och att brottarföreningen deltog i kvalificeringstävling till bokstavsgrupp i fyrstadsbrottningarna.

Kumla Julblads hederspris för 1960 års bästa idrottsprestation i Kumla har av juryn tilldelats den unge orienteraren Hans Hallblom. Jag fick en kväll en pratstund med honom och bad honom berätta litet om sig själv och om sina tävlingsprestationer. Han nämnde då att han är 20 år gammal och att han arbetar som svet-

Hans Hallblom

sare hos en örebrofirma. Han började så smått med orientering redan 1953, men det dröjde ända till 1959 innan de stora framgångarna kom. Det året vann han bl. a. Luslunken i Kristinehamn, tävlingar i Filipstad och Karlstad samt Ungdomsmästerskapet i Hallsberg. I år har han varit uttagen till juniorlandskamp mot Norge i Lillehammer, där han blev 4:e man, och mot Finland på Åland, där han slutade på 11:e plats. Han nämnde också att det i landskamperna var ganska stora svårigheter med de olika karttyperna, på Åland använder man exempelvis 30 000-delskartan. I följande tävlingar har Hallblom utgått som segrare i sin klass, nämligen i KFUM:s och OK Lindens orienteringar, Köpingsträffen, Sydnärkesmästerskapen och Natt-DM. Dessutom blev han tillsammans med sina klubbkamrater Alf Messing och Gösta Nygren svensk lagmästare för juniorer.

Hallblom har svårt att framhålla någon speciell tävling som sin största framgång men segern i lag-SM var meriterande, liksom det naturligtvis var roligt att få representera Sverige i juniorlandskamperna.

Resterande ex. av Hugo Ericssons bok
MEDAN LÅGERELDEN BRINNER
säljes till endast 8 kronor i Dohlwitz
och HF:s bokh.

I år liksom tidigare löser Ni

Julklappsproblemen i

PRAKTISKA SAKER - SPORTARTIKLAR - VERKTYG
LEKSAKER - HOBBY-ARTIKLAR

SVÄRDS
färnhandel

*Julklappar
som passar alla!*

ODENGATAN 11
Telefon 700 67, 714 33

För Edra transporter anlita

KUMLA - HALLSBERGSORTENS Lastbilcentral

- Utför alla slags transporter
- Lastmaskin och trailer för hyrning
- Försäljer: Sand, grus, och makadam

Telefoner:

Kontoret, Sveavägen 11, Kumla växel 792 40

Blåberga grustag 0582/114 67

Widströms Måleriaffär

Innehavare Göte Andersson

Stenevägen 32, Kumla

Tel. 706 65, bost. 750 54

UTFÖR ALLT INOM BRANSCHEN

Förstklassigt arbete

Moderata priser

John Englund & C:o K/B

Bleck- & Plåtslageri

Ringvägen 18, Kumla

Tel.: Verkstad 708 22, Bostad 708 78

Verkmästare Tore Johansson 796 81

UTFÖR ALLA SLAGS

Plåtslageriarbeten

MODERATA PRISER

BEGÄR OFFERT

Örebro läns Lantmäns Centralförening

Filial i Kumla

FODERÄMNINGEN - GÖDSELMEDEL - SPANNMÅL - FRÖER

STRÅFODER - UTSADEN - BETNINGSMEDEL M. M.

Telefoner: 701 77, 705 87

En julklappsbok!

»Mer skomakare än folk»

Inbunden i trevligt band 15:—

Hos bokhandl. i Kumla och Hallsberg

E. Melins

BEGRAVNINGSBYRÅ

Ombesörjer allt för såväl jordbegravning som eldbegängelse. Begravningsbil tillhandahålles

Telefon 700 61

Värme- och sanitära installationer

inom såväl nybyggnader som gamla byggnader, servisledningar, vattenmätareanläggningar samt inställning och justering av element och radiatorer för bränsleekonomi. Packning av kranar, rensning av avlopp samt alla förekommande reparationer utföres.

Kumla Rörinstallationer

Rådfråga oss innan Ni låter utföra installationer och reparationer

Kontor och lager ODENGATAN 3, KUMLA — Tel. 711 80

Av Kumla stad auktoriserad rörledningsentreprenör

AB. HJ. MODINS

Klack- & Lädervaruindustri

HALLABROTTET

Tillverkning av:

LÄDERKLACKAR

POMPADURKLACKAR

såväl dam, mans som barn

alla slag

Tel. Örebro 723 79

Kumla Åkeri

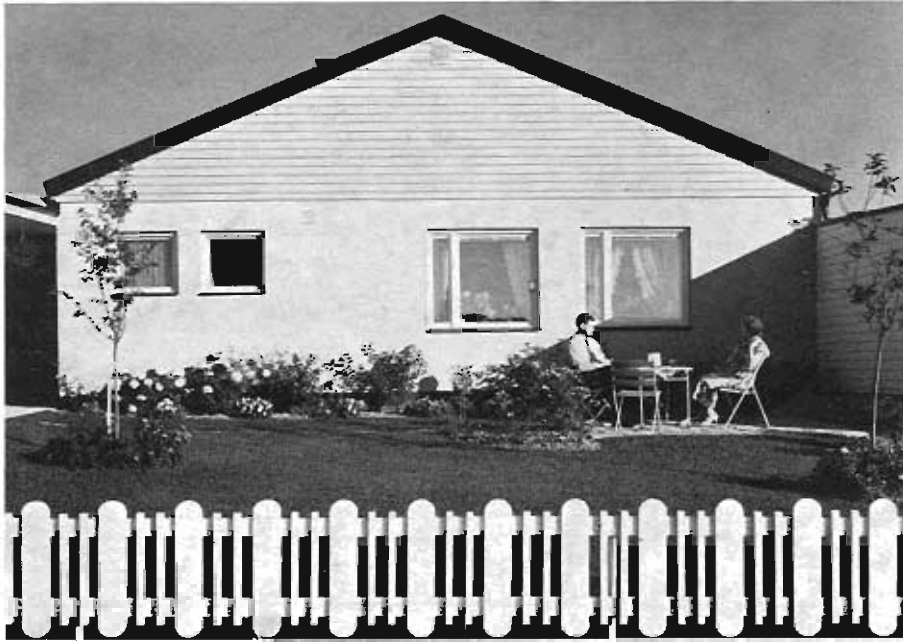
Innehavare: HENRY och HARALD KARLSSON

Rekommenderas!

UTFÖR ALLA SLAGS KÖRNINGAR

Telefoner 706 58 och 706 59

Bygg brandtryggt

I ett Ytonghus "stenhus i byggsats" kan Ni känna brandtrygghet och ekonomisk säkerhet.

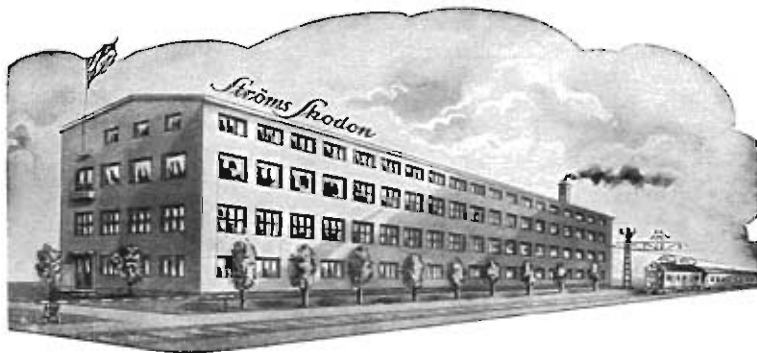
När Ni köper ett Ytonghus får Ni en byggsats, som innehåller YTONG — ett värmeisolerande och brandsäkert stenmaterial, som är lätt att bygga med — samt trävaror, snickerier och natursten. Med byggsatsen följer också fullständiga entreprenadhandlingar såsom arbetsritningar och -beskrivningar för byggnadsarbetet, värme, saniter och elektrisk installation. Ni får även hjälp i tekniska, ekonomiska och administrativa byggnadsfrågor.

Resultatet blir en bra och billig bostad — sparat kapital.

Rekvirera vår katalog, som presenterar hustyper passande många smakriktningar.

AB YTONG-hus

Länsrepresentant:
KUMLA BYGGVAROR
Tel. 709 45

C. G. STRÖMS AB.

TEL. VAXEL 709 20 **KUMLA** ETABLERAD 1888

T I L L V E R K A R

KVALITETSSKODON

VARUMÄRKE